

VALTIO-OPPI
YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA
LAPIN YLIOPISTO

Haktivismi poliittisen vastarinnan muotona: Analyysi hakkerikollektiivi
Anonymousin kyberoperaatiosta Iranin hallintoa vastaan syksyllä 2022

Pro gradu
Saima Kytölä
kevät 2024

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Haktivismi poliittisen vastarinnan muotona: Analyysi hakkerikollektiivi Anonymousin kyberoperaatiosta Iranin hallintoa vastaan syksyllä 2022

Tekijä: Saima Kytölä

Koulutusohjelma/oppiaine: Poliittikatieteet/valtio-oppi

Työn laji: pro gradu

Sivumäärä: 68

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Tämä tutkielma käsittelee poliittista hakkeriaktivismia, eli haktivismia, poliittisen vastarinnan muotona. Tutkimuskohteena on hakkerikollektiivi Anonymousin poliittinen toimijuus kyberoperaatiossa Iranin hallintoa vastaan syksyllä 2022. Tämä kyberoperaatio toimii esimerkkinä poliittiseen vaikuttamiseen pyrkivästä hakkeroinnista. Tarkoitus on eritellä Anonymousin poliittista toimijuutta tämän operaation avulla ja muodostaa samalla laajempaa kuvaa haktivismin roolista nykyisessä yhteiskunnassa, jossa teknologia ja internet ovat muuttaneet yhteiskunnan toimintaa ja poliittisen vaikuttamisen mahdollisuuksia. Anonymousin Iran-operaation kautta pohditaan haktivismin vertautumista perinteiseen kansalaisvaikuttamiseen, sen mahdollista oikeuttamista sekä suhdetta kansalaistottelemattomuuteen.

Aineistona toimii Anonymousin Twitterissä (nykyinen X) tekemät julkaisut ajalta 20.9.2022–31.12.2022. Tutkimusmenetelmänä on aineistolähtöinen ja ilmiölähtöinen sisällönanalyysi. Työssä käsitellään aineistossa ilmeneviä seikkoja: Anonymousin harjoittamaa käytännön toimintaa eli kyberiskuja Iranin valtaapitäviin, näiden toimien poliittisia perusteluita ja tavoitteita sekä aineistossa esitettyjä oikeuttamisperusteita hakkeroinnille. Tämän perusteella Anonymous on Iranin hallituksen vastaisen kyberoperaation valossa epämääräinen, epäsovinnainen ja hahmoton poliittinen toimija. Hakkerointi on keskeinen ja toimiva keino poliittisen vastarinnan työskentelyssä. Samalla se myös rikkoo lakia ja on toimintana radikaalia, anonyymia ja anarkistista. Haktivismi on vielä uusi vaikuttamistapa, jota ei suoraan voida lukea oikeutetuksi kansalaisaktivismiksi. Samalla sillä kiistatta on myös demokraattista potentiaalia sen pyrkiessä esimerkiksi lisäämään tiedon vapautta ja puolustamaan ihmisoikeuksia. Näin ollen sitä ei tule kategorisesti lukea myöskään suoraan rikollisuudeksi. Haktivismista tulisi tehdä tapauskohtaista tutkimusta perehtyen erityisesti toiminnan eettisiin perusteluihin kussakin yksittäisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Avainsanat: yhteiskunnalliset liikkeet, toimijuus, vastarinta, kansalaistottelemattomuus, hakkerointi, verkkohyökkäykset

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Aiheen tausta.....	2
2.1	Hakkerointi ja haktivismi.....	3
2.2	Anonymous	5
3.	Teoreettinen viitekehys	11
3.1	Poliittinen toimijuus	11
3.2	Kansalaisaktivismi ja yhteiskunnalliset liikkeet	13
3.3	Poliittinen vastarinta ja kansalaistottelemattomuus	14
3.4	Kyberterrorismi	19
4.	Aineisto ja menetelmä.....	21
4.1	Aineisto	21
4.2	Menetelmä.....	23
5.	Anonymousin käytännön toiminta	25
5.1	Kyberiskut valtion instituutioihin ja hallinnon jäseniin	25
5.2	Tiedon levittäminen ja tietotekninen tuki.....	32
6.	Toiminnan poliittisuus.....	35
6.1	Poliittiset tavoitteet: Vallankumous ja sorron päättäminen.....	35
6.2	Poliittiset arvot: Vapaus, tasa-arvo ja ihmisoikeudet	45
7.	Toiminnan oikeuttaminen	51
7.1	Protestointi kansalaisoikeutena: Kybertila tukena mielenosoittajille.....	52
7.2	Kansalaistottelemattomuuden rajat	57
8.	Johtopäätökset.....	65
	Kirjallisuus	69

1. Johdanto

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on poliittinen hakkeriaktivismi eli haktivismi. Työn tarkoituksena on avata poliittisen hakkeriaktivismin merkitystä ja toimintatapoja sekä pohtia sen oikeutusta ja perustelua osana modernia teknologisesti kehittynyttä yhteiskuntaa. Tapausesimerkkinä toimii hakkerikollektiivi Anonymousin syksyllä 2022 aloittama kyberoperaatio Iranin hallintoa vastaan. Anonymous on yksi keskeisimmistä ja aktiivisimmista poliittisesti orientoituneista hakkerointia harjoittavista ryhmittymistä. Se on osallistunut monenlaisiin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kamppailuihin, ottaen kantaa tapahtumiin sosiaalisessa mediassa sekä aktiivisesti pyrkimällä vaikuttamaan poliittiseen kehitykseen hakkeroinnin avulla. Syksyllä 2022 Iranissa lähti liikkeelle laajoja hallituksen vastaisia protesteja nuoren naisen saatua surmansa maan siveyspoliisin käsissä. Protesteissa vastustettiin maan islamilaista hallintoa, keskittyen erityisesti sen naisia sortavaan luonteeseen, autoritäärisyyteen sekä viranomaisten väkivallan käyttöön.

Iranin tapahtumat ovat saaneet paljon myös kansainvälistä huomiota. 20. syyskuuta 2022 Anonymous julisti Twitterissä (nykyinen X) aloittaneensa kyberoperaation Iranin hallitusta vastaan tukeakseen Iranin kansalaisia ja vastustaakseen sortavaksi koettua hallintoa. Tässä työssä esimerkkitapauksena haktivismista toimii tämä Anonymousin kyberoperaatio. Tarkoitukseni on kyseisen tapauksen avulla tarkastella haktivismia; sen ominaisuuksia ja merkitystä poliittisen vaikuttamisen ja vastarinnan muotona. Tähän pyrin analysoimalla erityisesti Anonymousin poliittista toimijuutta Iranin vastaisessa kyberoperaatiossa. Päättökysymykseni kuuluu: *Millainen poliittinen toimija Anonymous Iranin hallituksen vastaisen kyberoperaation valossa on?* Tarkastelemalla Anonymousin toimintaa ja poliittista toimijuutta yhdessä keskeisessä ajankohtaisessa poliittisessä tapauksessa, pyrin muodostamaan myös laajempaa kuvaa haktivismin yhteiskunnallisesta merkityksestä. Pohdin erityisesti Anonymousin harjoittaman poliittisen hakkeroinnin suhteutumista muihin kansalaisten harjoittaman aktivismin ja vastarinnan muotoihin. Arvioin haktivismia sekä suhteessa perinteisen vastarinnan muotoihin, kuten mielenosoituksiin, että elektronisen vastarinnan muihin muotoihin, kuten pilliin viheltämiseen (engl. *whistleblowing*) ja omankädenoikeuteen (engl. *vigilantism*). Pohdin tässä työssä myös haktivismin suhdetta kansalaistottelemattomuuteen ja kyberterrorismiin.

Tutkimukseni aineistona toimii Anonymousin Twitterissä julkaisema materiaali Iranin hallinnon vastaisen kyberoperaation ajalta syksyllä 2022. Tutkin Twitter-aineistoa sisällönanalyysin

menetelmällä. Analyysissäni tarkastelen erityisesti seuraavia asioita: Anonymousin kyberoperaation käytännön toimintatapoja, Anonymousin toiminnan poliittista ideologiaa, perustelua ja arvoja sekä toiminnan oikeutusta. Tarkastelen aineistossa toistuvasti esiin nousevia teemoja keskeisimpien teoreettisten käsitteideni kautta. Näitä ovat poliittinen toimijuus, poliittinen vastarinta, kansalaisaktivismi, yhteiskunnalliset liikkeet, kansalaistottelemattomuus ja kyberterrorismi. Poliittisessa toimijuudessa keskityn erityisesti tarkastelemaan aineiston perusteella nähtävissä olevia elementtejä Anonymousin rakenteen, toiminnan periaatteiden, tavoitteiden, toimintamahdollisuuksien sekä käytännön keinojen ja tyylin kautta. Näiden piirteiden perusteella pyrin muodostamaan kuvan Anonymousin poliittisesta toimijuudesta ja sen avulla pohdin myös syvemmin haktivismia poliittisen vaikuttamisen muotona.

Työn aihe liittyy läheisesti nykyisen yhteiskunnan keskeisiin piirteisiin; internetin ja tietotekniikan vaikutuksiin yhteiskuntiin ja politiikkaan. Modernin kansalaisyhteiskunnan yksi keskeisimmistä ulottuvuuksista on internetin luomat uhkat ja mahdollisuudet. Internet on luonut ihmisille uuden tavan poliittiseen vaikuttamiseen ja samalla myös kansalaisliikkeiden syntymiseen ja toimintaan. Tämä on muokannut kulttuuria ja yhteiskunnallista keskustelua. Samalla politiikan teko ja sananvapauden rajat ovat muuttuvassa tilassa. Hakkerointi ja haktivismi ovat osa tätä yhteiskunnallista kehitystä. Poliittisesti orientoituneet hakkerit ovat saaneet aikaan laajaa keskustelua kansalaisyhteiskunnan ja demokratian tilasta sekä luoneet valtaapitäville uudenlaisen haasteen. Samalla ne ovat nostaneet esiin kysymyksiä kansalaistoiminnan oikeutuksesta ja rajoista internetissä sekä tämän sääntelyn vaikeudesta. Teknologinen kehitys on ollut nopeaa ja kiihtyy yhä lisää esimerkiksi tekoälyn kehittymisen myötä. Yhteiskunta ei lainsäädännön, politiikan ja etiikan tasolla ole ehtinyt vastaamaan kaikkiin tämän kehityksen luomiin haasteisiin. Yhteiskunnallisesti teknologian vaikutus myös politiikkaan ja kansalaisten toimintaan on kuitenkin valtava. Hakkeritoimintaa voidaan pitää yhtenä modernin teknologian ja internetin luomista uusista vaikuttamismahdollisuuksista sekä vallanpitäjien vastustamisen ja kansalaistottelemattomuuden tavoista. Siksi tätä toistaiseksi varsin uutta ja tuntematontakin ilmiötä on tärkeä tutkia.

2. Aiheen tausta

Esittelen aluksi tutkimusaiheeni kannalta keskeistä aikaisempaa tutkimusta ja taustatietoa. Käyn läpi hakkeroinnin historiaa, siitä tehtyä aiempaa tutkimusta sekä määrittelen haktivismin käsitteen. Tämän

jälkeen esittelen analyysissäni keskeisessä osassa olevasta hakkerikollektiivi Anonymousista tehtyä aiempaa tutkimusta käyden läpi sen ominaispiirteitä; toimintaa, organisaatorakennetta, arvoja sekä anarkistista perintöä.

2.1 Hakkerointi ja haktivismi

Tietotekninen kehitys on muuttanut maailmaa ja yhteiskuntaa yhä enemmän kohti teknologiakeskeisyyttä. Samalla tietoteknisistä taidoista ja kybertilasta on tullut tärkeä osa kaikenlaista yhteiskunnallista toimintaa. Tietokonehakkerointiin liittyy monenlaisia mielleyhtymiä. Usein termillä hakkeri on varsin ikävä kaiku ja se saatetaan liittää rikolliseen toimintaan tai tietosuojaloukkauksiin. Sanan alkuperäinen merkitys on kuitenkin ollut toisenlainen. Sana *hacker* viittasi alun perin uuden teknologian luovaan käyttäjään ja hakkerit olivat nimenomaisesti innovatiivisia, luovia toimijoita, jotka käyttivät uusia teknologioita keskeisimpinä arvoinaan kekseliäisyys ja tiedon jalostaminen. Hakkeroinnin käytölle on kuitenkin olemassa monenlaisia yhteyksiä ja motiiveja. Perinteisesti erityisesti termit hakkeri ja crackeri on erotettu toisistaan; jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat toimijat, jotka tavoittelevat tietoteknisillä taidoillaan omaa etua ja harjoittavat verkossa esimerkiksi talous- ja identiteettirikoksia. (Curran & Gibson 2013, 300.) Hakkerit sen sijaan ovat keskittyneet toimimaan verkossa vastavoimana tiedon yksityisomistukselle ja informaation sensuurille. Heidän käsityksensä mukaan teknologialla on aina kaksi vaikutusmahdollisuutta; se voi olla joko hallitsevaa tai emansipoivaa. Hakkerit itse näkevät itsensä teknologian emansipatoristen ulottuvuuksien vahvistajina ja käyttävät sitä näkemyksensä mukaan demokratian vaalimiseen. Maailmassa, jossa valtaeliitit pyrkivät käyttämään teknologiaa omien pyrkimystensä edistämiseen, hakkerit haluavat esittäytyä tämän vastavoimana. (Goodrum & Manion 2000, 18.)

Haktivismissa yhdistyvät ruohonjuuritason poliittiset protestiliikkeet sekä tietotekninen hakkerointi (Jordan & Taylor 2004, 1). Se on poliittisesti motivoitunutta, ei valtiollisten toimijoiden aktivismia, jolla pyritään saamaan huomiota tai ilmaisemaan paheksuntaa valituille asioille. Haktivismia voidaan pitää internetvaikuttamisena, elektronisena kansalaistottelemattomuutena tai jopa kyberterrorismina, riippuen näkökulmasta. Joka tapauksessa haktivismi on uudenlaista suoraa toimintaa ja internetin käyttöön perustuvaa aktivismia. (Vegh 2003, 83.) Haktivisteja on pidetty 'ensimmäisenä virtuaalisena yhteiskunnallisena liikkeenä', osana internetaikakauden vastarintaa (Jordan & Taylor 2004, 172).

Yksi ensimmäisistä haktivistiryhmistä *Cult of the Dead Cow* kuvaa toimintansa tärkeimmiksi periaatteiksi tiedon ja kommunikaation täydellisen vapauden, auktoriteettien vastustamisen sekä aivan erityisesti sellaisten toimijoiden vastustamisen, jotka sensuroivat ja kontrolloivat internetin käyttöä ja näin ollen kansalaisten vapautta (Vegh 2003, 77). Sama pätee edelleen moniin keskeisiin haktivistiryhmiin.

Hakkerietiikan keskiössä on aina ollut tiedon vapaus ja julkisen tilan täysi demokratisointi. Haktivistit puhuvat sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tiedonvapauden puolesta, vastustavat poliittisen vallan keskittymistä sekä pyrkivät muuttamaan internetiä takaisin alkuperäisempään tarkoituksensa, pois nykyisestä roolista, jossa internet toimii lähinnä globaalina kauppapaikkana ja suuryritysten voitontavoittelun mahdollistajana (Goodrum & Manion 2000, 14). Hakkerietiikan peruseriaatteet on ilmaistu Steven Levyn kirjassa *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. Tässä Levy esittelee hakkereiden kolmeksi pääperiaatteeksi vapaan pääsyn tietokoneille, kaiken tiedon täydellisen vapauden sekä keskittämisen ja auktoriteettien vastustamisen eli epäluottamuksen valtaapitäviä kohtaan (Levy 1984). Mikäli hakkerit noudattavat Levyn hahmottelemaa etiikkaa, he priorisoivat informaation vapautta ja suhtautuvat epäilevästi keskitettyyn tiedon kontrollointiin ja sen yksityisomistukseen sekä kyseenalaistavat suuryritysten mahdollisuuden omistaa, myydä ja kontrolloida myös sellaista informaatiota, jolla olisi yleistä merkitystä (Goodrum & Manion 2000, 18). Haktivistien keskeisimpinä protestoinnin kohteina ovat perinteisesti olleet juuri internetin suuryritykset ja voitonsaajat sekä ihmisoikeuksia rikkovat, sortavat hallinnot (Goodrum & Manion 2000, 14).

Kirjallisuudessa on yleisesti liitetty haktivismiliikkeiden peruselementteihin esimerkiksi salaliittoteoriat, jäsenyyden liikkuvuus, anarkistinen perintö, antikapitalistinen henki sekä huumorin ja luovuuden korostaminen osana toimintakulttuuria (ks. esim. Gillen 2012; Jordan & Taylor 1998). Kaksi keskeistä haktivistien harjoittamaa käytännön toiminnan muotoa ovat palvelunestohyökkäykset ja erilaiset tietovuodot. Molemmat voivat olla toimivia vaikuttamiskeinoja ja herättää huomiota. Samaan aikaan molempien oikeutuksesta voi eettisestä näkökulmasta kiistellä. Koska monet hyvinvointiin vaikuttavat kanssakäymiset kansalaisten ja valtion välillä käydään kehittyneissä maissa nykyään internetissä, ovat kybertilaan liittyvät haavoittuvuudet usein suoraan yhteydessä ihmisten hyvinvointiin. Esimerkiksi palvelunestohyökkäyksiin liittyy aina riski siitä, että hyökkäykset on suunnattu sellaisia palveluntarjoajia kohtaan, jotka ylläpitävät julkisesti kriittisiä sivustoja ja joiden

kaatumisesta seuraukset voivat olla vakavia. Haktivismin perustavoite ei kuitenkaan ole aiheuttaa tuhoa ja haittaa yhteiskunnalle vaan tehdä oma poliittinen viestinsä selväksi. (Knapp 2015, 268.)

Myös tietovuotoihin liittyy eettisiä ongelmia. Tietovuodot ovat toimi, jossa joku sisäpiiriläinen julkiseksi hyödyksi paljastaa sellaista sensitiivistä tietoa organisaatiostaan, jota sen johtajat eivät haluaisi julkistetuksi. Tällaiset paljastukset voivat olla organisaatioille hyvin kiusallisia ja paljastaa eron julkilausuttujen tavoitteiden ja ihanteiden sekä käytännön toiminnan välillä. Se, mikä tekee tietovuodoista julkisesti hyödyllisiä, on kuitenkin sellainen tieto, joka osoittaa organisaation syyllistyneen jonkinlaiseen väärinkäytökseen. Erityistä poliittista arvoa on sellaisten väärinkäytösten paljastamisella, jotka aiheuttavat haitallisia seurauksia tavallisille kansalaisille. Mitä vakavammasta ja laajalle levinneemmästä haitasta on kyse, sitä enemmän tietovuotamista voidaan oikeuttaa, joskus se voidaan nähdä jopa välttämättömyytenä. (Sorell 2015, 398–399.) Esimerkiksi WikiLeaks on tullut tunnetuksi tietovuotojen julkaisualustana. Sen perustarkoituksena on saattaa ihmiset tietoisiksi hallitustensa toimista ja vaatia poliittisia päättäjiä vastuuseen teoistaan. (Sorell 2015, 404.) Haktivistit hyödyntävät siis teknologista asiantuntemustaan haastaakseen yritysten, valtioiden ja uskonnollisten ryhmien vallan (Sorell 2015, 394). Suuressa osassa julkista internetaktivismia uutta teknologiaa käytetään lähinnä massaprotestien organisoimiseen. Haktivismi eroaa tästä merkittävästi siinä, että myös suora toiminta tapahtuu kokonaan teknologisessa ympäristössä (Sorell 2015, 397). Tässä työssä tutkimuksen kannalta keskeinen haktivismia edustava toimija on Anonymous ja seuraavaksi esittelenkin sen toimintaa ja ominaispiirteitä.

2.2 Anonymous

Anonymous on yksi tunnetuimmista tietokonehakkereiden yhteenliittymistä. Viime aikoina Anonymous on tullut yhä näkyvämmäksi ryhmäksi ja osallistunut yhteiskunnalliseen keskusteluun varsin aktiivisesti. Ryhmä on ottanut kantaa esimerkiksi Ukrainan ja Venäjän väliseen sotaan sekä ollut vastustamassa monia sortavia hallintoja, kuten Iranin hallitusta syksyllä 2022. Sen toimintamuodot ovat varsin laajoja ja yksilöillä on sen sisällä paljon vapauksia liittyen esimerkiksi itseilmaisuun ja toimintaan mukaan liittymiseen sekä siitä irtautumiseen. Anonymousin alkuperä on pienemmässä 4chan -ryhmässä, joka aloitti toimintansa internetissä keskittyen lähinnä trollaamiseen ja muuhun huumoripohjaiseen sisältöön. Vuodesta 2008 eteenpäin Anonymous alkoi kuitenkin

muuttua yhä aktiivisemmaksi myös poliittisissa ja yhteiskunnallisissa kysymyksissä. (Collister 2014, 773–774.)

Anonymousin hallintorakennetta on kuvattu meritokraattis–demokraattiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että jäsenten asema yhteisössä perustuu kunkin yksilön taitoihin ja aktiivisuuteen, eikä ryhmällä ole johtajaa tai julkisuudessa esiintyvää keulakuva. (Knapp 2015, 265.) Anonymousille on keskeistä juuri se, että toiminnassa ei ole johtajaa, hierarkkisia rakenteita tai maantieteellistä fyysistä keskuspaikkaa. Jokainen yksilö voi identifioitua ryhmään varsin laajojen mahdollisuuksien kautta haluamallaan tavalla mistä päin maailmaa tahansa. Anonymousin operatiivinen toiminta keskittyy hyvin pitkälti verkkoon ja sen siellä itse luomiin ja organisoimiin kommunikaatiosysteemeihin. (Collister 2014, 773–774.) Anonymousiin liittyminen ja siitä lähteminen on helppoa. Ryhmään ”liittymiseksi” riittää, että identifioituu ryhmään ja jakaa sen keskeisimmät arvot. Jäsenille ei siis ole mitään tiettyjä vaatimuksia, ei edes esimerkiksi koskien tietoteknisiä taitoja. Vaikka tietokonehakkeroinnin taitoja arvostetaan ryhmässä, toiminnassa voi olla mukana ilman minkäänlaisia hakkerointitaitojakin. (Coleman 2013, 12.)

Anonymousin toiminnan keskeisimpiä arvoja ovat vapaus, sananvapaus, demokratia sekä kaikenlaisen sensuurin vastustaminen (Knapp 2015, 286). Galina Mikhaylova teki vuonna 2014 maisterintutkielman, jossa tutkittiin Anonymousin keskustelufoorumeilla käytävää puhetta. Näillä foorumeilla käydyistä keskusteluista ilmeni, että Anonymousin jäsenet itse mieltävät tärkeimmiksi tavoitteikseen maailman muuttamisen parempaan suuntaan, vääryyksien, sortajien ja auktoriteettien vastustamisen, hyvien asioiden puolustamisen, korruption paljastamisen, kaikkien ihmisten vapauksien suojelemisen, itsensä ja muiden kouluttamisen, tiedon ja informaation jakamisen, tiedon vapauden suojelemisen sekä internetoikeuksien puolustamisen. Jäsenet kokevat Anonymousin toimivan ikään kuin ”internetin vahtikoirana”. (Mikhaylova 2014, 67.) Samalla Anonymousin jäsenet näkevät itsensä ennen kaikkea aktivisteina. Tässä keskeisenä nähdään kansalaisten kouluttaminen ja tiedon levittäminen niin, että kaikki kansalaiset voisivat toimia aktiivisesti yhteiskunnassa. Tärkeät poliittiset asiat tulisi aina tuoda julkiseen tietoisuuteen. Anonymous ei siis välttämättä ole ensisijaisesti vain hakkeriryhmä niin kuin usein ajatellaan, vaan jonkinlainen koulutus- ja tiedonlevitysryhmä. Monet ryhmän jäsenet kokevat tiedon levittämisen vähintään yhtä tärkeäksi kuin tietoteknisen hakkeroinnin. (Mikhaylova 2014, 72–73.)

Foorumikeskustelujen perusteella monet Anonymousin jäsenet kokevat Anonymousin enemmän jonkinlaiseksi ideaksi tai ajatukseksi kuin todelliseksi ryhmäksi (Mikhalylova 2014, 41). Anonymousin monet ominaispiirteet herättävätkin kysymyksen siitä, onko sillä tarpeeksi yhtenäisyyttä, jotta se voitaisiin nähdä yhtenä kokonaisena organisaationa. Se on enemmänkin protestiliike kuin perinteinen organisaatio, sillä toiminnassa ei ole selkeitä tavoitteita, johtajia tai poliittista ohjelmaa. Anonymousin iskujen kohteeksi ovat joutuneet niin skientologit, turvallisuusyhteisöt, hallitukset kuin pedofiilitkin. Tämä osoittaa, että se ei toiminnassaan keskity mihinkään tiettyyn kohteeseen. Laajojen ja kansainvälistenkin kysymysten lisäksi se ottaa kantaa myös rajatumpiin yksittäisiin ja paikallisiin tapauksiin. (Sorell 2015, 405.) Joka tapauksessa Anonymousia voidaan tarkastella yhtenä kokonaisuutena ja myös sen yhteiskunnallinen relevanssi osoittaa, että moninaisuudestaan huolimatta se pystyy toimimaan kokonaisuutena.

Ulospäin Anonymous tunnetaan Guy Fawkes -naamareista, joita sen jäsenet käyttävät. Nämä maskit edustavat Anonymousin keskeistä viestiä, joka sen nimestäkin ilmenee, eli anonymiteettiä. Se on keskeinen osa ryhmän toimintaa ja ideologiaa. Maskit liittyvät vahvasti myös ryhmän kulttuuriin, jossa korostetaan ja ihailaan arvaamattomuuden ja mysteerin vaikutelmaa. (Coleman 2013, 15.) Anonymousin juuret ovat edelleen vahvasti internetin alkuperäisissä alakulttuureissa. Ryhmän sisällä on siis varsin värikäs joukko ihmisiä, joilla on erilaisia käsityksiä myös ryhmän omasta toiminnasta. Osa jäsenistä haluaisi edelleen pitää toiminnan kevyenä vitsailuna, kun taas toiset pyrkivät tietoisesti viemään ryhmän toimintaa yhä vakavammaksi, poliittisemmaksi ja eettisesti motivoituneempaan suuntaan. (Goode 2015, 77.) Teknologia on monille Anonymousin jäsenille tärkeä elämäntapa mutta samalla se on myös yhteiskunnan muuttamiseen käytettävä merkittävä voima (Goode 2015, 75). Anonymousin tapauksessa, kuten monien muidenkin yhteiskunnallisten liikkeiden kohdalla, on huomattava, että ryhmä ei ole täysin yhtenäinen vaan sen sisälle mahtuu monia keskinäisiä jännitteitä, joista huolimattakin liike voi toimia (Goode 2015, 79).

Anonymous on kollektiivi, joka voidaan nähdä eräänlaisena hakkereiden muodostamana verkostoituneena liikkeenä. Siihen liittyy vahvoina piirteinä arvaamattomuus, häirintä, liioittelu, kunnianhimo ja nimettömyys. Jäsenistö on toisiinsa yhteydessä hyvin löyhästi, samoin ryhmän tavoitteet ja periaatteet ovat hyvin liukuvia. (Fuchs 2014, 91–92.) Lisäksi Anonymousia leimaa heterogeeniset poliittiset näkemykset, sillä sen poliittisissa uskomuksissa yhdistyvät niin anarkismi,

liberalismi kuin kommunismikin (Fuchs 2013, 345). Libertalistisista arvoista keskiöön nousevat erityisesti sananvapaus sekä tiedon ja lehdistön vapaus. Vaikka ryhmällä onkin libertalistisia arvoja, se ei keskity niissä taloudellisiin vaan ideologisiin painotuksiin, eikä näin ollen pidä tärkeänä valtion tai yritysten valtaa. Sen sijaan juuri suuryritykset ja valtion hallinnot ovat usein sen pääkohteita. Anonymous näkee, että juuri valtiovalta ja suuryritykset uhkaavat internetin vapautta. Yhtäaikaisesti Anonymous myös ajaa hyvin vahvasti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteita. (Fuchs 2013, 367–368.) Näin Anonymousia on syytä pitää poliittisesti moninaisena ja heterogeenisenä toimijana.

Yksi käsite, jolla Anonymousin poliittista arvomaailmaa on kuvailtu, on kyberliberalismi. Se muotoutui tietotekniikan kehittymisen myötä 1990-luvulla ja sillä viitataan nimenomaan tietotekniikan ja hakkeroinnin parissa työskentelevien filosofiaan ja vastuuseen koskien internetiä ja sen suojaamista hallitusten sääntelyltä. Nykyään kyberliberalismista puhuttaessa keskitytään erityisesti sen tavoitteisiin laajentaa digitaalisia omistusoikeuksia sekä toteuttaa kampanjoita, jotka suojaavat yksityisyyttä internetissä ja vastustavat siellä harjoitettavaa valvontaa. Kyberliberalismissa keskeistä on usko digitaalisen teknologian mahdollisuuksiin ratkoa sosiaalisia ongelmia. Kyberliberalismi ja aiemmin esittelemäni perinteinen hakkerietiikka kulkevatkin hyvin pitkälti käsi kädessä, sillä molempiin kuuluu keskeisesti usko digitaalisen teknologian kehityksen mahdollisuuksiin. Tämän kaltaiset ajatukset ovat leimallisia myös Anonymousin jäsenistön keskuudessa. (Goode 2015, 78.)

Haktivismissa on keskeisessä roolissa myös anarkistinen perintö. Hakkerit olivat jo varhain internetissä luomassa sinne perustaa myös poliittiselle toiminnalle. Anarkistit vastustavat kapitalismia, globalisaatiota, vahvoja ylikansallisia suuryrityksiä, epätasa-arvoa ja ihmisten välistä hierarkiaa. He uskovat, että kaikkialla yhteiskunnassa vallitsee valtasuhteita niin politiikan, talouden kuin kulttuurinkin kentällä. Anarkistit kokevat lähes kaikenlaisen vallan olevan yhteisölle uhka ja samalla he vastustavat kaikenlaisia hierarkioita ja kaikenlaista sortoa. Valtio ja hallitus nähdään kaiken vallankäytön suurimpina ilmentyminä ja siksi niitä aivan erityisesti vastustetaan. Anarkistit kokevat kaikenlaisten auktoriteettien uhkaavan ihmisten luovuutta ja vapautta. Millään ryhmällä tai yksilöllä ei tulisi olla kontrollia valtaan tai valtalähteisiin, sillä vallalla on aina korruptoivia vaikutuksia. Kaikkien yhteiskunnan jäsenten tulisi osallistua vallan jakamiseen, joka ei perustuisi keskukselliseen hierarkkiseen politiikkaan. (Purkis & Bowen 2004.)

Anarkismissa keskeisimpiä periaatteita ovat vapaus ja autonomia. Koska valtio nähdään keskittyneen ja institutionaalisen auktoriteetin huippuna, suurin osa anarkisteista vastustaa valtiota sinänsä. Anarkistit toimivat monin eri tavoin, mutta keskeisimpänä periaatteena on vastustaa sellaisia toimijoita, jotka sortavat tai kaventavat ihmisten vapautta. Uudet teknologian muodot tarjoavat mahdollisuuden toimia emansipatoristen tavoitteiden hyväksi. Jotkut näkevät internetissä valtavan mahdollisuuden ja potentiaalin vapauden ja demokratian kasvattamiseen, toiset taas ovat huolissaan siihen liittyvästä sosiaalisen kontrollin ja sensuurin mahdollisuudesta. (Curran & Gibson 2013, 296–297.) Monet haktivismiin liittyvät ryhmät, kuten WikiLeaks ja Anonymous, korostavat läpinäkyvyyttä, sitoutumista vallan ei-keskittämiseen ja tiedon merkitystä osana avoimempaa demokratiaa, yksilönvapauksia ja ei-hierarkkista organisaatorakennetta. (Curran & Gibson 2013, 308). Näiden voidaan nähdä sointuvan melko pitkälti yhteen anarkististen ideaalien kanssa.

Klassisen anarkismin yksi keskeisistä ajattelijoista oli Mihail Bakunin. Hän kannatti käytännön vallankumousta, joka tuhoaisi institutionaaliset kontrollin välineet. Bakuninin ajattelussa yksilö on luova toimija, joka sekä muokkaa ja määrittelee että muokkautuu itse sosiaalisen ja luonnollisen maailman mukaan. Vapaus riippuu Bakuninin mukaan monista eri asioista ja muuttujista. Ihmiset noudattavat lakeja siksi, että ne ovat välttämättömiä ja hyviä, eivät siksi, että ne on istutettu ihmiseen ulkopuolisen auktoriteetin toimesta. Vapaus on puhtaasti sosiaalinen prosessi, joka liittyy ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, molemmin puoliseen kunnioitukseen ja hyvään hallintoon. Bakunin korosti, että sosiaalinen vallankumous voi onnistua vain, jos sen toiminnan paikallinen luonne, syyt ja hallitsevat yhteiskunnalliset ongelmat yhdistyvät universaaleihin vapauden ja tasa-arvon ideaaleihin. (Bernardi 2016, 3–4). Kun tämä siirretään koskemaan tämän ajan ongelmia ja niihin liittyvää digitalisaatiota, voidaan konsepti paikallisista syistä ja universaaleista periaatteista nähdä hyvinkin hedelmällisenä. Lisääntyvä riippuvuus teknologiaan sekä informaation ja kommunikaation muuttuminen digitaaliseksi dataksi herättää uudenlaisia kysymyksiä koskien teknologian vaikutusta yhteiskuntiin. Teknologian kentällä on lukuisia eri toimijoita, joiden keskuudessa nousee valtaan, kontrolliin ja vastarintaan liittyviä kiistoja. Näitä kiistoja ei käydä enää yksinkertaisesti maantieteellisten, institutionaalisten tai muiden perinteisen mahdollisuuksien kautta, vaan myös monimutkaisten ja moninaisten digitaalisten yhdistelmien ja toimintamahdollisuuksien kautta. Näin ollen valtion perusidea instituutioita hallinnoivana toimijana, joka hallitsee maantieteellisesti rajattua kansaa, hälvenee; sen institutionaalinen valta on kyseenalaistettu vallan näkymättömän digitaalisen elementin kautta. (Bernardi 2016, 5.)

Haktivismissä keskiössä on ilmaisun vapaus, organisaatiot ovat löyhästi yhteen liittyneitä, johtajia ei ole ja jäseniä yhdistää toisiinsa vain tietyn ongelman tärkeyden painottaminen ja sen ratkaiseminen. Hakkeriryhmät ovat digitaalisia kokonaisuuksia, joita ei voida lokeroida sinällään minkään politiikan suuntauksen alle, vaan toiminnan poliittisuus ilmenee lähinnä reagoimalla poliittisten hallintojen toimiin ja päätöksiin. Bakuninin anarkistiseen näkökulmaan peilaten Anonymousin voi nähdä toteuttavan samankaltaista filosofiaa. Erona historiallisiin kamppailuihin on se, ettei toiminta tapahdu missään fyysisessä tilassa, vaan internetistä, ja tiedosta on tullut kamppailun pääalusta. Sekä kontrollointi että vapauden puolesta taistelu voidaan nykyään käydä kybermaailmassa. (Bernardi 2016, 8.) Näin ollen Anonymousin hakkerikollektiivi muistuttaa ideaa vapaaehtoisesti löyhästi yhteen liittyneestä kokonaisuudesta, joka haluaa osallistua taisteluun silloin, kun vapaus on sen näkemyksen mukaan uhattuna. Hakkeriryhmien poliittinen luonne liittyy puhtaasti anarkistisen näkemyksen mukaiseen vapauteen, koskien erityisesti tiedon hankkimista ja jakamista internetissä. Bakuninin ajattelussa vapauden konsepti on vapautumista ylhäältä annettujen sääntöjen, normien ja hallinnan alta. Anonymousille ja muille hakkeriryhmille vapauden konsepti keskittyy ennen muuta ilmaisuvapauden ympärille sekä vapauteen tietää. Samalla pyritään vapautumiseen sellaisten sääntöjen ja tahojen alta, jotka pyrkivät tiedon saatavuutta rajoittamaan. (Bernardi 2016, 11.)

Huolimatta rajoitteistaan, uudet teknologiat tarjoavat käyttökelpoisia mahdollisuuksia sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi. Monien hakkereiden keskeisenä tavoitteena onkin internetin mahdollisuuksien muokkaaminen entistä demokraattisempaan suuntaan. Tämän taustalla voidaan nähdä myös anarkistista ideologiaa. Ottaen huomioon Anonymousin moninaisuuden, on vaikeaa perustavasti vastata kysymyksen siitä, missä määrin Anonymousia voidaan pitää anarkistisena toimijana. Ainakin monet sen toiminnan ja politiikan piirteet sopivat yhteen anarkismin kanssa. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että hakkereiden toiminnassa näkyy anarkistista perintöä erityisesti siinä, miten he tietoisesti toimivat lakien rajoilla, kyseenalaistaen ja myös rikkoen niitä (Collister 2014, 776). Joka tapauksessa haktivismi ja Anonymous sen toteuttajana on poliittisena toimijana varsin moninainen niin ideologisesti, toiminnallisesti kuin potentiaalisten vaikutustensakin kautta.

3. Teoreettinen viitekehys

Seuraavaksi esittelen työn teoreettisen viitekehysten. Tutkimuskysymykseni liittyy Anonymousin poliittisen toimijuuden luonteeseen. Aloitan siis hahmottelemalla poliittisen toimijuuden konseptia, jonka jälkeen esittelen työni muita keskeisiä teoreettisia käsitteitä, jotka liittyvät Anonymousin poliittisen toiminnan luonteeseen. Näitä käsitteitä ovat: kansalaisaktivismi, yhteiskunnalliset liikkeet, poliittinen vastarinta (erityisesti elektroninen vastarinta ja sen eri muodot), kansalaistottelemattomuus sekä kyberterrorismi. Teoreettisen viitekehysten avulla pääsen pohtimaan aineistossa ilmenevää Anonymousin poliittisen toiminnan luonnetta Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa. Anonymousin poliittisen toimijuuden keskeisiä piirteitä ymmärtämällä pyrin muodostamaan myös laajempaa kuvaa poliittisen hakkeroinnin ilmiöstä ja pohtimaan sen oikeutusta ja suhdetta perinteiseen poliittiseen kansalaisvaikuttamiseen ja kansalaistottelemattomuuteen.

3.1 Poliittinen toimijuus

Toimijuus on yksi keskeinen käsite monella eri tieteenalalla. Sitä on käytetty niin taloustieteessä, käyttäytymistieteissä, sosiologiassa kuin politiikan tutkimuksessakin. (Eisenhardt 1989, 57.) Toimijuus, erityisesti poliittinen toimijuus, onkin viime aikoina noussut yhdeksi keskeisimmistä käsitteistä ihmistieteissä. Nykyisen käsityksen mukaan poliittinen toimijuus ei rajoitu vain varsinaiseen poliittiseen toimintaan, kuten yhteiskunnallisten liikkeisiin tai institutionaalisen politiikan prosesseihin osallistumiseen, vaan ennen kaikkea sillä viitataan moninaiseen tapaan osallistua ja vaikuttaa politiikkaan. Toimijuus on erottamaton osa poliittisia kamppailuja ja tapahtumia, sillä juuri toimijuuden kautta on mahdollista vaikuttaa asioihin ja potentiaalisesti saada aikaan muutosta kiistelyihin asioihin. (Häkli & Kallio 2014, 181.) Poliitiikan teoriassa toimijuudella viitataan yksilöiden tai ryhmittymien mahdollisuuteen tai kykyyn vaikuttaa asioihin ja saada aikaan muutoksia tärkeiksi kokemissaan yhteiskunnallisissa asioissa. Siihen liittyy kysymyksiä siitä, ketä pidetään toimijana, millaisia ominaisuuksia ja kykyjä pidetään toimijalle välttämättöminä, missä määrin nämä kyvyt ja mahdollisuudet ovat rajoittuneet toimijan piirteiden, kuten rodun tai sukupuolen ympärille, ja kuinka tehokkaasti toimijat voivat määritellä poliittisia lopputuloksia. (Coole 2022.)

Toimijuuden lisäksi on keskeistä määritellä *poliittisuus*. Kaikilla inhimillisillä sosiaalisilla suhteilla voidaan nähdä olevan poliittinen luonne. Poliittiseen toimijuuteen liittykin laajuuden ongelma, sillä sekä poliittisen käsitteestä että toimijuuden käsitteestä on monenlaisia käsityksiä, samoin kuin siitä, miten asettaa poliittinen toimijuus kontekstiin tietyissä yksittäisissä poliittisissa kamppailuissa. (Häkli & Kallio 2014, 181–182.) Hannah Arendt esimerkiksi on määritellyt poliittisen perustuvan aktiiviseen kansalaisuuteen, jossa kaikkia yhteisöön vaikuttavia yhteisiä asioita tulisi hoitaa kansalaisten sitoutuneisuuden ja kollektiivisen toiminnan kautta (ks. esim. Passerin d’Entreves 1994, 2). Poliitiikka on kuitenkin ymmärrettävissä erittäin suhteellisena ilmiönä. Tällöin asioiden poliittinen ulottuvuus ja merkittävyys eli se, mitkä asiat ovat poliittisia, riippuu vahvasti tilanteesta ja kontekstista. Joka tapauksessa poliittinen toimijuus tulee esille, kun tärkeitä asioita haastetaan ja toimijoilla on jokin syy toimintaan osallistumiselle. (Häkli & Kallio 2014, 183.)

Poliittisessa toimijuudessa yhdistyvät subjekti, toiminta ja yhteisö, jossa toimitaan (Häkli & Kallio 2014, 184). Toimijuuden käsite sisältää myös vahvasti ajatuksen yksilöiden kapasiteetista tehdä ja toteuttaa päätöksiä. Tällöin siihen liittyy myös vaikuttavuus ja valta. (Gordon 2005, 115.) Toimijuus on aina suhteellista ja muodostuu sosiaalisissa suhteissa, jolloin siihen oleellisesti vaikuttaa vallan näkökulma (Virkki 2004, 19). Subjektin ja toimijan autonomia muodostuvat aina sosiaalisten valtasuhteiden kautta. Ilman autonomiaa poliittinen toimijuus määrittyisi subjektin sosiaalisen olemuksen perusteella. Näin ollen subjektin (toimijan) autonomia ja poliittinen toimijuus on määrittelemätön mutta samalla rajallinen riippuen yhteiskunnan tarjoamista olosuhteista. Tällöin on keskeistä tarkastella ympäristön vaihtelevia olosuhteita, jotka mahdollistavat poliittisen toimijuuden. Tätä kautta on mahdollista ymmärtää myös eri toimijoiden välisiä yhteyksiä sekä niitä syitä, joiden vuoksi he osallistuvat poliittiseen toimintaan. Näin voidaan käsitellä inhimillistä poliittista toimijuutta monissa erilaisissa tilanteissa ja olosuhteissa. (Häkli & Kallio 2014, 195.)

Tässä työssä käytän poliittisen toimijuuden käsitettä ensisijaisesti apunani Anonymousin toiminnan luonteen käsittelyssä. Keskityn analysoimaan Anonymousin poliittista toimijuutta sen tiettyjen rajattujen ulottuvuuksien kautta. Näihin kuuluvat rakenne, periaatteet ja tavoitteet, toimintamahdollisuudet sekä käytännön keinot ja tyyli. Näiden kautta on mahdollista ymmärtää haktivismin tapaa pyrkiä poliittiseen vaikuttamiseen. Seuraavaksi käyn läpi vielä niitä keskeisiä käsitteitä, joita käytän apunani edellä mainittujen Anonymousin poliittisen toimijuuden ulottuvuuksien tarkastelussa.

3.2 Kansalaisaktivismi ja yhteiskunnalliset liikkeet

Koska haktivismi määritellään tietotekniikkaan ja hakkerointiin liittyväksi aktivismiksi, on tärkeää käsitellä kansalaisaktivismiin määritelmää, toimintaa ja merkitystä nykyisessä digitaalisessa yhteiskunnassa. Teoreettisesti haktivismin ja muunlaisenkin digitaalisesti organisoituneen yhteiskunnallisen toiminnan voi nähdä osana uusien yhteiskunnallisten liikkeiden teoreettista kehystä. Yhteiskunnalliset liikkeet (engl. *social movements*) on määritelty esimerkiksi epämuodollisesti organisoituneiksi verkostoiksi, jotka perustuvat jaettuihin uskomuksiin ja solidaarisuuteen. Ne käyttävät erilaisia protestimuotoja ja mobilisoituvat yhteiskunnallisissa ristiriitakysymyksissä. (della Porta & Diani 1999, 16.) Yhteiskunnallisia liikkeitä on käsitelty laajasti kirjallisuudessa ja termille on useita erilaisia määritelmiä. Usein keskeisimpänä ominaisuutena pidetään kuitenkin sitä, että niissä toimitaan vapaaehtoisesti ja kollektiivisesti yhteiskunnan muuttamiseksi (McCarthy & Zald 1973, 2). Yleensä katsotaan myös, että yhteiskunnallisissa liikkeissä on oltava jonkinlainen yhteinen, jaettu identiteetti, joka tekee niistä uniikkeja ja tunnistettavia. Samalla ajettujen tavoitteiden tulisi olla mahdollisimman täsmällisiä. Digitaalinen aktivismi, johon Anonymous ja poliittinen hakkerointi yleisesti katsoen kuuluu, määritellään teknologisesti sovitetuksi sosiaalseksi aktivismiksi tai kansalaisaktivismiksi. Tällöin teknologian työkaluja ja mahdollisuuksia käytetään toiminnanmuotoina tavoitellessa sosiaalisia ja yhteiskunnallisia muutoksia yhteiskunnallisten liikkeiden tapaan. Tässä keskeinen rooli on sosiaalisella medialla, esimerkiksi Facebookilla, YouTubella ja Twitterillä. (George & Leidner 2019, 3–4.) Näitä myös Anonymous käyttää toiminnassaan, kuten tässäkin työssä aineistona toimivat twiitit osoittavat.

Toisaalta elektronisiksi luettavissa kansalaisliikkeissä ja Anonymousinkin tapauksessa mennään teknologian käytössä huomattavasti pidemmälle kuin vain sosiaalisen median hyödyntämiseen viestinnässä ja kommunikoinnissa. Merkittävyystään huolimatta sosiaalisella medialla nimittäin on rajoitteita. Digitaaliselle aktivismille on esitetty tyypillisinä toiminnanmuotoina esimerkiksi klikktivismi, eli poliittisista julkaisuista tykkäily sosiaalisessa mediassa, erilaiset verkossa tehtävät julistukset, virtuaalinen varainkeruu, poliittinen kuluttaminen, adressit, data-aktivismi, tietojen paljastaminen ja haktivismi. Suuri osa perinteisestä kollektiivisesta kansalaisaktivismista ja yhteiskunnallisista liikkeistä onkin siirtynyt digitaalisuuteen ainakin joissain muodoissa tai lisänä reaali maailmassa tapahtuvalle perinteiselle vaikuttamiselle. (George & Leidner 2019, 2–4.) Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi juuri klikktivismi, netissä kerättävät adressit ja virtuaalinen

varainkeruu. Haktivismi sen sijaan monista muista digitaalisen aktivismin toimista poiketen on keskittynyt yksilöihin, joilla on varsin kehittyneet tietotekniset taidot (Coleman 2011, 512). Tällaisen toiminnan potentiaalinen vaikutus on suuri; se voi vaikuttaa hallitukseen, kansalaisiin, teollisuuteen, organisaatioihin ja kansakuntiin. Toisin kuin suuri osa muista digitaalisen aktivismin muodoista, jotka pyrkivät vaikuttamaan toimintaan, haktivismi edustaa suoraa toimintaa. (George & Leidner 2019, 10–11.) Kaikissa yhteiskunnallisissa liikkeissä on siis keskeistä, että toiminnalle on yhteinen jaettu syy ja toiminta on kollektiivista. Digitaaliset aktivismiliikkeet lisäävät tähän digitaalisuuden sekä kommunikoinnin että mahdollisesti elektronisesti tapahtuvien suoran toiminnan muotojen kautta. (George & Leidner 2019, 15.)

3.3 Poliittinen vastarinta ja kansalaistottelemattomuus

Vastarinnan tai vastustuksen (engl. *resistance*) käsite on yksi nykyisen poliittisen liikehdinnän keskeisimmistä käsitteistä (Caygill 2013, 6). Vastarinta ja vastustus muotoutuvat aina suhteessa valtaan sekä pyrkimyksestä muuttaa vallitsevaa vallan tasapainoa (ks. esim. Vinthagen 2015). Tällainen vastarintatoiminta sisältää aina poliittisia perusteluita; jotakin vastustetaan jostakin syystä. Poliittinen vastarinta kuuluu toimintamuotona yleisesti kollektiivisen toiminnan kenttään yksilön harjoittaman poliittisen toiminnan sijasta. Vastarinta toimii yleensä organisoitujen liikkeiden kautta ja edustaa jotakin yhteiskunnan sorrettua vähemmistöä, joka kamppailee valtion harjoittamaa rakenteellista väkivaltaa tai sosiokulttuuriseen käyttäytymiseen perustuvaa sortoa vastaan. Lisäksi vastarinta edustaa useimmiten epäinstitutionaalisia yhteiskunnallisen aktivismin muotoja, eli siinä toimitaan konventionaalisen politiikan ja vakiintuneiden yhteiskunnallisten instituutioiden ulkopuolella. Tällainen vastarinta voi olla joko väkivaltaista tai välivallatonta. (Dudouet 2013, 402.)

Vastarinnan liikkeissä on yleensä kysymys juuri siitä, että siviilit, siis tavalliset kansalaiset, haastavat valtion pakkovaltan tai sorron (Chenoweth & Cunningham 2013, 271). Vastarintatoiminnan keskiössä on tavoite valtatasapainon muuttamisesta ja ryhmän omien poliittisten tavoitteiden julkittaminen ja saavuttaminen. Nykyään poliittiseen muutokseen pyritään yhä useammin nimenomaisesti väkivallattoman vastarinnan avulla ja väkivallattoman vastarinnan massaliikkeistä on tullut jopa ensisijainen keino haastaa valtaapitäviä. (Chenoweth 2020, 70.) Teknologian kehitys ja vapaa tiedonvälitys ovat muuttaneet perusteellisesti kansalaisten mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja demokratiaan. Poliittiset vastarintaliikkeet ovat olleet varsin

suosittuja ja tehokkaita vaikuttamismuotoja erityisesti siirryttäessä 2020-luvulle ja sosiaalisen median aikakauteen. Uusien välineiden kautta vastarinta on muuttunut ja vastarinnan liikkeet ovat saaneet uusia toimintamahdollisuuksia, eivätkä valtaapitävät voi enää samoin kuin ennen kontrolloida tiedonsaantia, tiedon jakamista ja ylipäätään median toimintaa. Monin tavoin voidaan nähdä, että internet on siis demokratisoinut yhteiskuntia. Ihmiset ovat yhä laajemmin heränneet vaatimaan ja odottamaan yhteiskunnallista tasavertaisuutta. Ihmisoikeusloukkauksiin puututaan nykyään entistä hanakammin ja tieto toimista leviää aiempaa nopeammin ja laajemmalle. (Chenoweth 2020, 72.)

Perinteinen vastarinta käsittää toiminnan muotoja esimerkiksi mielenilmauksista ja poliittisesta järjestäytymisestä. Tämän lisäksi teknologia on muuttanut ja lisännyt poliittisen vastarinnan toimintaa. Asiat, joista ennen ei ollut saatavissa tietoa, ovat tulleet näkyviksi, tapahtuivatpa ne milloin ja missä päin maailmaa tahansa. Tiedonvälityksen helpottuminen on monin tavoin ratkaisevaa yhteiskunnallisen muutoksen ja kehityksen, myös vastarinnan ja kansalaisaktivismin, kannalta. Yhä useammat ihmiset ovat internetin saavutettavissa, ja näin ollen heillä on mahdollisuus lukea uutisia ja seurata sosiaalista mediaa. Tämän kautta myös mahdollisuudet organisoida jonkinlaista poliittista liikehdintää paikallisesti kasvavat. (Chenoweth 2020, 71–73.) Teknologisen kehityksen ja muutoksen myötä ovat muuttuneet ne tavat, joilla kansalaiset voivat vastustaa ja toimia vastarintaliikkeissään. Netissä tehtävät vetoomukset ja adressit, boikotit, sähköpostilistat ja kampanjat ovat esimerkkejä uusimmista aktivismin muodoista, joita internet mahdollistaa. (Chenoweth, Perkoski & Kang 2017, 1955.)

Tällainen vastarintatoiminta noudattaa usein reaali maailmassa tapahtuvan vaikuttamisen muotoja toimien sen jatkeena tai internettiin siirrettynä versiona hyödyntäen teknologiaa. Tämän lisäksi on kuitenkin olemassa kokonaan kybermaailmassa tapahtuvaa elektronista vastarintaa, josta haktivismin lisäksi merkittävimpiä ovat vigilantismi eli omankädenoikeus (engl. *vigilantism*) ja pilliin viheltäminen (engl. *whistleblowing*). Kaikilla näillä elektronisen vastarinnan muodoilla on myös jonkinlaiset analogiat reaali maailmassa. Silti juuri näiden digitaalinen elementti on uusi ja keskustelua herättävä piirre. Lisäksi keskeistä on näiden toiminnanmuotojen lakia rikkova luonne, joka kybertilassa tapahtuessaan on yhteiskunnille uudenlainen haaste. Osa tästä toiminnasta voidaan nähdä kansalaistottelemattomuutena, tarkemmin elektronisena kansalaistottelemattomuutena (engl. *Electronic Civil Disobedience, ECD*). (Delmas 2018, 71.) John Rawlsin perinteinen kansalaistottelemattomuusteoria lähtee siitä, että se on julkista, väkivallatonta, poliittisesti

motivoitunutta tietyn lain rikkomista, jonka tavoitteena on muuttaa lakeja tai politiikkaa ja jossa toimija hyväksyy tekojensa lain mukaiset seuraukset (Rawls 1971, 364–366). Samoin se on määritelty tarkoituksellisesti laittomaksi, periaatteelliseksi kollektiiviseksi poliittiseksi protestoinniksi (ks. esim. Celikates 2016). Se on siis vastarinnan muoto, jonka tarkoitus on saavuttaa sosiaalista ja poliittista muutosta herättämällä huomiota ongelmakohdille ja vaikuttamalla näin yleiseen mielipiteeseen. Siinä keskitytään väkivallattomiin toiminnan muotoihin paljastaen vääryyksiä, lisäämällä tietoisuutta sekä vastustamalla epäeettisten lakien käytäntöjä. Kansalaistottelemattomuuden suorana muotona voidaan pitää toimintaa, jossa tietoisesti rikotaan epäoikeudenmukaisiksi koettuja lakeja. Symbolisia kansalaistottelemattomuuden muotoja ovat epäsuorat keinot nostaa ongelmia esille ja kerätä niille huomiota esimerkiksi järjestämällä katusulkuja ja mielenosoituksia. (Goodrum & Manion 2000, 14–15.)

Kansalaistottelemattomuusteorioiden ongelma sovellettuna haktivismiin ja muihinkin digitaalisen vastarinnan muotoihin on siinä, että niissä usein oletetaan tietoteknisen maailman olevan reaali maailman kaltainen (Delmas 2018, 66). Internet on kuitenkin luonut uuden maailman, jossa myös kansalaisaktivismille on tarjolla uusia foorumeita organisoitumiseen, kommunikointiin sekä suoran toiminnan harjoittamiseen. Näin ollen myös elektroninen kansalaistottelemattomuus eroaa perinteisistä kansalaistottelemattomuuden muodoista nimenomaan teknisen ulottuvuutensa kautta. Koska nykyajan modernin yhteiskunnan instituutiot eivät ensisijaisesti ole olemassa fyysisissä rakennuksissa vaan myös kybertodellisuudessa, elektronisilla iskuilla voidaan luoda paljon sellaista harmia, johon perinteiset fyysisen suoran toiminnan muodot eivät pysty. (Goodrum & Manion 2000, 15.)

Pilliin viheltäminen on aina ollut keskeinen vastarinnan muoto valtion rikoksia vastaan. Teknologia on luonut sille uuden, digitaaliseen muodon. Käytännössä pilliin viheltämisellä viitataan totuuden kertomiseen ja tietoisuuden kasvattamiseen valtion rikoksista, joko valtamedian tai suorien internetjulkaisujen kautta. Pilliin viheltäjät mahdollistavat kansalaisyhteiskunnalle keinoja saattaa valtiovaltaa vastuuseen rikoksistaan suorien protestien, poliittisen lobbaamisen ja muiden keinojen kautta. Kansainväliset standardit ja kansalliset lakikehykset ottavat yhä enemmän huomioon pilliin viheltäjien merkityksen mutta sellaiset toimijat ja toiminnot, joiden paljastusten seurauksena todella haastetaan valtion auktoriteettia, ovat usein suojelun ulkopuolella. (Colvin 2018, 24.) Kaikenlaiset

totuudenkertoajat kohtaavat ongelmia informaation saamisesta julkiseen hallintaan, myös silloin kun ovat hyväksyneet omat henkilökohtaiset riskinsä, joita toimista voi seurata (Colvin 2018, 30). Totuuden kertojien ja pilliin viheltäjien vaikutus riippuu jossain määrin heidän vastaanotostaan kansalaisyhteiskunnassa. Tässä on keskeistä muistaa, etteivät kansalaisten mielipiteet muodostu tyhjiössä. Yleensä pilliin viheltäjien mahdollinen suojele perustuu heidän toimiensa asianmukaiseen tunnustamiseen ihmisoikeuksien puolustajina. (Colvin 2018, 41.) Maailmanlaajuisesti tunnetuimpia pilliin viheltäjiä ovat Edward Snowden sekä tietovuotojen julkaisualusta WikiLeaks. Tämä on keskeistä haktivismin ja Anonymousin tarkastelussa, koska WikiLeaks on ollut yhteistyössä lukuisien poliittista hakkerointia harjoittavien toimijoiden kanssa. Myös Anonymous on tukenut sekä Edward Snowdenia että WikiLeaksia. Lisäksi WikiLeaks voidaan liittää osaksi laajempaan nykyaikaista poliittisista vaikuttamista ja hakkerointi on senkin toiminnassa keskeisessä roolissa. Lisäksi sen toiminnalla on ollut merkittäviä yhteiskunnallisia seurauksia. Anonymous tukee WikiLeaksia erityisesti samanlaisen idealismin kautta; ei ole väliä ollaanko julkistetusta datasta samaa mieltä, mutta keskeinen yhdistävä tekijä on näkemys siitä, että internetiä ei saisi sensuroida missään muodossa tai millään verukkeella. (Cammaerts 2013, 424.)

Digitaalinen vigilantismi eli omankädenoikeus on laitonta tietokoneiden tai tietokoneohjelmien käyttöä, jonka motiivina on pyrkimys oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Sitä harjoittavat yksittäiset toimijat, jotka eivät ole vastuussa valtiolle. Tarkoituksena on kontrolloida, ehkäistä, rangaista ja/tai kostaa väitettyä väärintekijää, olipa kyse sitten yksilöistä, yrityksistä, instituutioista tai valtioista. Väitetyt vääryydet on voitu toteuttaa netissä tai reaali maailmassa ja ne voivat olla mitä vain ihmisoikeusrikkomuksista epäsovinnaiseen vitsailuun. Digitaalisen vigilantismin muodot sisältävät palvelunestohyökkäyksiä, tietovuotoja, doksausta, trollausta ja häpäisyä. Anonymous on toteuttanut vigilantismiksi luokiteltavia operaatioita esimerkiksi sulkemalla suuren lapsipornoa sisältäneen sivuston ja paljastamalla sen perustajan henkilöllisyyden. (Delmas 2018, 72.) Tällaisessa tapauksessa haktivistit siis harjoittavat omankädenoikeutta jahdaten rikollisia internetissä käyttäen itsekin laittomia keinoja. Tämä on hyvä esimerkki omankädenoikeudesta, joissa suojellaan haavoittuvaisia osapuolia pahalta. Tällöin toimintaa ohjaa käsitys siitä, että tekemällä yksi laitton teko voidaan välttää suurempi rikos.

Omkädenoikeuteen liittyy keskeisenä elementtinä toiminnan suunnitelmallisuus. Lisäksi osallistujat ovat yksittäisiä kansalaisia, mukana vapaaehtoisesti ja toiminta on yhteiskunnallisten

liikkeiden kaltaista ja ilmentää ns. autonomista kansalaisuutta. Tämän lisäksi keskeistä on, että toimijat käyttävät voimaa tai uhkailevat sillä, toimintaa syntyy, kun vakiintunut järjestys on uhattuna ja toiminnan tavoitteena on hallita rikollisuutta tai muuta epätoivottua käytöstä lisäten näin turvallisuutta. (Johnston 1996, 220.) Lisäksi vigilantismiin on viitattu myös laajemmin lain ulkopuolisena toimintana, jossa pyritään ehkäisemään ja tutkimaan rikoksia sekä rankaisemaan niistä. Keskeisessä osassa vigilantismia on se, että laki ja sen antamat rangaistukset koetaan riittämättömiksi. (Bateson 2021, 925–927.) Sekä kansalaistottelemattomuus että omankädenoikeus kohdistavat viestinsä valtiolle ja ottavat kantaa lainsäädäntöön mutta muuten niiden toiminnan logiikka on hieman erilainen suhteessa lakiin. Kansalaistottelemattomuudessa kieltäydytään noudattamasta tiettyä lakia, koska se rikkoo moraalisia periaatteita mutta olemassa olevia instituutioita ei haluta kokonaan korvata tai kaataa. Se on poliittista vastarintaa, joka kohdistetaan vallassa olevia poliittisia päättäjiä kohtaan, sitä ohjaavat moraaliset ja poliittiset periaatteet ja lisäksi sen tulisi olla väkivallatonta ja julkista. (Kukko 2023, 254.) Sekä omankädenoikeuden että kansalaistottelemattomuuden tuominen digitaaliseen ympäristöön on kuitenkin muuttanut niiden luonnetta, toimintatapoja ja potentiaalisia vaikutuksia ja siksi niiden uudenlainen arvioiminen yhteiskuntatieteellisesti on tärkeää.

Anonymousin tapauksessa on kiinnostavaa pohtia sitä, voidaanko haktivismi määritellä kansalaistottelemattomuuden muodoksi. Kansalaistottelemattomuus on käsitteenä vakiintunut osaksi demokraattisesti hyväksyttyä ja ymmärrettävää laitonta vastarintatoimintaa niin tutkimuksissa kuin julkisessa keskustelussakin, vaikka senkin oikeutuksesta käydään myös kriittistä keskustelua. Tämän vuoksi haktivismin pohtiminen kansalaistottelemattomuuden näkökulmasta on perusteltua ja mielenkiintoista. Samalla se voi auttaa ymmärtämään haktivismia poliittisen toiminnan muotona, osana kansalaisaktivismia. Haktivismin suhde kansalaistottelemattomuuteen on keskeinen myös pohdittaessa Anonymousin toiminnan oikeuttamista ja Anonymousin poliittisen toimijuuden luonnetta ja rajoitteita. Tähän teemaan tulen palaamaan työn eri vaiheissa hyödyntäen sekä perinteisen kansalaistottelemattomuuden teoriaa että elektronisen kansalaistottelemattomuuden teoriaa. Haktivismi liittyy näistä vastarinnan muodoista erityisesti vigilantismiin, pilliin viheltämiseen ja elektroniseen kansalaistottelemattomuuteen ja siksi ne ovat tässä työssä keskeisessä osassa vastatessani tutkimuskysymykseeni Anonymousin poliittisesta toimijuudesta Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa. Pilliin viheltäminen ja vigilantismi ovat selvästi asioita, joiden kanssa Anonymousin haktivismilla on paljon yhteistä. Tämän vuoksi Anonymousin poliittista toimijuutta tarkastellessa on syytä pitää mielessä nämä erilaiset modernin kansalaisaktivismin ja kansalaistottelemattomuuden muodot.

3.4 Kyberterrorismi

Viime vuosina monet poliittiset kansalaisliikkeet ovat olleet paljon esillä, kun esimerkiksi monet rasismia ja sotaan vastustavat sekä ympäristöongelmia esillä pitävät ryhmät ovat aktiivisesti pyrkineet vaikuttamaan vallitsevaan politiikkaan. Kaikissa näissä liikkeissä on ollut nähtävillä se, että perinteiset protestin muodot ovat saaneet rinnalleen uusia, teknologian mahdollistamia toiminnan ja mobilisaation muotoja. (Aitchison 2018, 5.) Haktivismi on yksi nykyajan vaikuttamisen muodoista, jota toisaalta puolustetaan uuden aallon kansalaisaktivismina ja toisaalta se on kohdannut paljon kritiikkiä ja vastustusta, jopa leimaamista terrorismiksi. Taktisella tasolla haktivismi on kuitenkin erotettavissa kyberterrorisista ja sopii enemmänkin kansalaistottelemattomuuden tai poliittisen aktivismin alle, sillä haktivismissä pyritään aiheuttamaan väliaikaista häiriötä, ei hävittämään tai tuhoamaan (Cammaerts 2013, 421).

Kuten edellä todettiin, kansalaistottelemattomuus on yleisesti sitoutunut siihen, ettei siitä aiheudu vahinkoa ihmisille tai omaisuudelle, toiminta on väkivallatonta, sillä ei tavoitella omaa etua, toiminnalla on vahva eettinen perustelu ja toimijat kantavat vastuun tekojensa seurauksista (Goodrum & Manion 2000, 15). Haktivismi sopii kansalaistottelemattomuuden määritelmään ainakin osittain koskien sen käsityksiä etiikasta ja väkivallasta. Esimerkiksi Anonymousia voidaan kuitenkin pitää melko kiistanalaisena toimijana tämän kriteeristön pohjalta. Siksi onkin tärkeää pohtia sitä, miten erottaa haktivismi kyberterrorisista. Molemmat käyttävät teknologiaa tavoitteidensa saavuttamiseen mutta keskeistä on erilaiset motiivit. Kyberterrorismi, toisin kuin haktivismi, käyttää väkivaltaa ja etsii toiminnallaan itselleen voittoa. Toiminnan motiivien lisäksi tärkeä ero haktivismin ja kyberterrorismin välillä on, että toisin kuin haktivismi, kyberterrorismi pyrkii pakottamaan hallituksia tai kansalaisia tiettyihin toimiin pelon ja tuhoamisen avulla. Haktivismin tavoite ei ole aiheuttaa vakavaa haittaa, vaan saada viestinsä näkyviin. (Knapp 2015, 264–265.) Tästä huolimatta toiminta eittämättä on laitonta ja siksi sen asema on aiheuttanut keskustelua lainsäädännön, oikeusjärjestelmän ja politiikan tasoilla.

Haktivistien käyttämät menetelmät sisältävät yksityisten dokumenttien julkista levittämistä, sillä kansalaisilla uskotaan olevan oikeus tietää hallitusten epäilyttäviä, mahdollisesti laittomista toimista. Haktivistit myös hakkeroivat nettisivuja ja henkilökohtaisia käyttäjätilejä todistaakseen

rikollista toimintaa tai legitimoidakseen julkiset protestit hallituksia vastaan. (Knapp 2015, 263–264.) Näin ajatellen haktivistit siis usein nimenomaisesti toimivat rikollisuutta ja vääryyttä vastaan, vaikka osin laittominkin keinoin. Haktivistit siis, toisin kuin kyberterroristit, eivät pyri maksimoimaan aiheuttamaansa vahinkoa hyökkäyksensä kohteelle tai yhteiskunnalle, vaan haluavat vain kerätä huomiota tarvittavan määrän viestinsä julkituomiseksi (Knapp 2015, 268). Varsin usein hakkerit kuitenkin saavat raskaitakin rikosoikeudellisia tuomiota, olivatpa toiminnan motiivit sitten poliittiset ja yleishyödylliset tai rikolliset. Yksi syy tälle on se, että haktivistien esittäminen rikollisina mahdollistaa hallinnan ja valvonnan liittyen informaatioon omaisuutena. Myös oikeusjärjestelmällä on tarve suojella vahvoja taloudellisia intressejä. Lisäksi määrittelemällä haktivismi rikolliseksi toiminnaksi ja kansalliseksi turvallisuushaksi mahdollistetaan yksityisyyden suojan heikentämisen legitimointi. Nykyisessä maailmassa tietoa ja informaatiota voidaan pitää pääomana. Siksi nämä tiukat lait edesauttavat tämän uuden omaisuuden muodon leviämisen estämistä ja pitävät sen tietyissä käsissä. (Goodrum & Manion 2000, 17.)

Tämän hetken keskustelussa haktivismin suhteesta rikollisuuteen liittyy monia ongelmia. Ensinäkin hakkeriaktivistit tekevät vastaavanlaisia rikoksia kuin ne aktivistit, jotka toimivat reaali maailmassa mutta mahdolliset oikeudelliset seuraukset ovat usein raskaampia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa poliittisesti tai sosiaalisesti motivoituneesta hakkeroinnista on annettu raskaita vankilatuomioita. Lisäksi nykyään samankaltaisista rikoksista saattaa saada hyvin erilaisia rangaistuksia. On myös huomioitava, että pitkät vankilatuomiot hakkeroinnille, jonka tarkoitus on hyödyttää yhteiskuntaa, eivät kannusta haktivisteja tekemään elektronisen kansalaistottelemattomuuden toimia. Näin pelko kovista rangaistuksista vähentää mahdollisesti kansalaisaktivismia yleisellä tasolla. (Knapp 2015, 275–276.) Yhdistävä teema hakkereiden tuomioissa on yleensä se, että annetut rangaistukset eivät niinkään perustu siihen, mitä todella on tehty vaan myös siihen potentiaaliseen harmiin, joka olisi voinut koitua (Knapp 2015, 280). Ymmärrettävästi tällainen rikosoikeudellinen käytäntö voidaan nähdä pyrkimyksenä vaientaa myös sellaista toimintaa, joka lukeutuu demokraattisen kansalaisaktivismin alle ja pyrkii yhteiseen hyvään. Tämän voi nähdä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kannalta hyvin kyseenalaisena.

On luonnollista, että digitalisaation kiihtyessä ja yhteiskunnan toimintojen siirtyessä yhä enemmän verkkoon, myös poliittinen aktivismi siirtyy digitodellisuuteen. Siksikin haktivismin voi nähdä

yhtenä elektronisen protestin muotona, siinä kun hyödynnetään teknologisia taitoja poliittisten muutosten aikaansaamiseksi. (Knapp 2015, 260.) Kovat rangaistukset hakkereille kuitenkin kiistatta vähentävät intoa kaikenlaiseen, erityisesti elektroniseen, kansalaisaktivismiin ja kansalaistottelemattomuuteen. Tämän vuoksi myös oikeusjärjestelmän puitteissa tulisi kyetä arvioimaan sitä, toteutetaanko hakkeritoimet henkilökohtaisen edun vai poliittisen muutoksen nimissä. Tämän kautta haktivisteja voitaisiin kohdella oikeudessa samoin kuin perinteisen kansalaistottelemattomuuden harjoittajia. Haktivismin erottaminen rikollisesta hakkeroinnista ja liittäminen osaksi kansalaistottelemattomuuden perinnettä voisi ainakin demokratian näkökulmasta olla perusteltua. (Knapp 2015, 295.)

4. Aineisto ja menetelmä

4.1 Aineisto

Vastatakseni tutkimuskysymykseeni siitä, millainen poliittinen toimija Anonymous Iranin hallinnon vastaisen kyberoperaation perusteella on, käytän aineistona Anonymosiin liittyvien Twitter-tilien julkaisuja. Mielenosoitukset Iranissa alkoivat 20. syyskuuta 2022 sen jälkeen, kun nuori nainen Mahsa Amisi oli kuollut Iranin siveyspoliisin käsissä. Samana päivänä myös Anonymous julisti juuri Twitterissä (nykyinen X) aloittaneensa kyberoperaation Iranin hallitusta vastaan. Käyttämäni aineisto muodostuu kolmen keskeisen Anonymousin käyttäjätilin julkaisuista mielenosoitusten ja kyberoperaation alkukuukausilta. Nämä tilit ovat: Anonymous (@YourAnonOne), Anonymous Operations (@AnonOpsSe) sekä Anonymous (@YourAnonNews). Olen hakenut valitsemaltani ajalta näiden kolmen tilin julkaisemat twiitit, jotka sisältävät tunnisteeseen #OpIran. Hyödynnän vain englanninkielisiä julkaisuja käytännön syiden vuoksi. Valitsemani käyttäjätilit ovat aktiivisia monissa haktivismiin liittyvissä asioissa ja keskenään niillä on hieman eri painotukset. @YourAnonOne -tili keskittyy yleiseen viestintään ja siellä julkaistaan vain keskeisiä ja periaatteellisia Anonymosiin ja hakkerointiin liittyviä asioita. @YourAnonNews -tili taas keskittyy nimensä mukaan enemmän Anonymousin ja hakkerimaailmaan liittyvien uutisten levittämiseen. Kolmas tili, @AnonOpsSe, keskittyy nimenomaan levittämään tietoa Anonymousin kulloinkin käynnissä olevista kyberoperaatioista, kuten Iranin operaatiosta.

Aineisto sisältää näiden kolmen Anonymousin Twitter-tilin julkaisut ajalta 20.9.2022–31.12.2022. Hakukriteereilläni keräsin 191 julkaisua, joista tutkielman aineisto muodostui. Aikarajaus perustuu operaation alkamiseen ja siitä seuranneisiin aktiivisimpiin kuukausiin kyseisten käyttäjätilien julkaisutoiminnassa. Tällä ajalla aineistossa perehdytään koko operaation juurisyihin ja Twitter-tilit ovat olleet hyvin aktiivisia tapaukseen liittyen. Tutkielman rajallisuuden vuoksi en pystynyt sisällyttämään aineistoon tämän pidempää ajanjaksoa mutta on keskeistä huomata, että Iranin mielenosoitukset ja epävarma poliittinen tilanne, samoin kuin Anonymousin kyberoperaatio, jatkuvat yhä vuonna 2024. Karkeasti aineiston sisältöä voisi kuvata niin, että twiiteissä Anonymous kertoo toiminnastaan, uutisista liittyen operaatioihinsa sekä levittää tietoutta itsestään ja tärkeäksi kokemistaan yhteiskunnallisista aiheista. Twitter on yksi Anonymousin keskeisimmistä viestintäkanavista. Tutkimuskysymykseeni vastatakseni kiinnitän erityisesti huomiota siihen, mitä aineistossa kerrotaan Anonymousin konkreettisista toimista ja millaisin tavoin siellä otetaan kantaa Iranin tapahtumiin. Tähän liittyy julkaisujen sisällön lisäksi niiden tyylin analysointi. Samalla pohdin, miten aineisto on liitettävissä osaksi Anonymousin toimintaa laajemmassa mittakaavassa.

Haktivismia tutkittaessa on huomioitava aiheen tuoreus ja arvaamattomuus. Anonymous toimii nimettömänä verkossa, eikä todellisista ihmisistä sen takana ole tietoa. Tämä on luonut koko tutkielmalle omanlaisensa pohjan ja erityisesti se on vaikuttanut aineiston lukemiseen ja analysointiin. Aineiston todellisesta alkuperästä ei ole varmaa tietoa, eikä anonymia hakkerointia ole edes mahdollista autenttisesti tutkia täysin luotettaviin aineistoihin perustuen. Tutkimusaihe on siis luonteeltaan varsin mystinen. Anonymousin nimissä julkaistuja twiittejä lukiessa on muistettava, että aineiston alkuperästä ei voi olla täysin varma ja käytännössä julkaisujen takana voi olla kuka tahansa. Siitä huolimatta tällaisella aineistolla on mielekästä tehdä tutkimusta, koska epävarmuus myös aineiston suhteen on todellinen ja keskeinen haktivismiin liittyvä ominaisuus. Lisäksi on huomattava, että väitetyillä Anonymousin toimilla ja julkituloilla on yhteiskunnallista relevanssia riippumatta siitä, kuka niiden takana todellisuudessa on ja millaisin motiivein. Aineistoon lukeutuvilla käyttäjätileillä on Twitterissä yhteensä lähes 10 miljoonaa seuraajaa ja jo tämän vuoksi niillä voi nähdä olevan jonkinlaista painoarvoa. Lisäksi Twitter-aineistoa puoltaa se, että sosiaalinen media on nykyään keskeinen kanava monille poliittisille kamppailuille. Myös Anonymousin toiminnassa sosiaalisella medially ja erityisesti Twitterillä on keskeinen rooli viestinnässä ja poliittiseen vaikuttamiseen pyrkivässä työssä.

Olen tässä työssä vapaasti suomentanut aineiston. Alkuperäiset englanninkieliset tekstit löytyvät alaviitteistä ja linkkien kautta pääsee katsomaan alkuperäisiä julkaisuja kokonaisuutena asiayhteyksissään. Olen tässä työssä oman harkintani mukaan korjannut twiittien kieliasua ja lisäksi olen selkeyden vuoksi jättänyt mainitsematta twiittien sisältämät aihetunnisteet (joihin kaikkiin sisältyy #OpIran) sekä käyttänyt merkityistä henkilöistä ja käyttäjätileistä kyseisten henkilöiden tai toimijoiden koko nimiä. Aineistossa käytetään ajoittain kuva- ja videomateriaalia vahvistamaan ja tukemaan tekstissä ilmaistua viestiä mutta tässä työssä varsinainen analyysi keskittyy kuitenkin vain tekstiin. Huomioitava on myös, että osa aineistosta on julkaistu alkuperäisesti osana twiittiketjua tai vastauksena toiseen twiittiin.

4.2 Menetelmä

Tutkimusmenetelmänä aineiston analyysissä on toiminut laadullinen sisällönanalyysi. Edellä mainituista aiheen arvaamattomuuteen ja tuoreuteen liittyvistä syistä analyysissä on käytetty osittain monimenetelmällistä lähestymistapaa; aineistolähtöistä sisällönanalyysia ja ilmiölähtöistä sisällönanalyysia. Menetelmän valintaa ohjasi aiheen omalaatuinen luonne ja juuri sen vuoksi aineistolähtöisyys on keskeinen lähtökohta analyysissä. Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä keskittyy nimenomaisesti etsimään aineistotekstistä merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Tässä tutkimuksessa Anonymousin julkaisemat twiitit muodostavat aineiston, joka kuvaa tutkittavaa ilmiötä eli haktivismia. Sisällönanalyysin tarkoitus on tuoda esille aineistossa oleva informaatio, sanallistaa se ja kuvata sen kautta tutkimuskohdetta, joka tässä tutkielmassa on haktivismi. Aineiston analyysin tarkoitus on tuoda sen sisältämä tieto selkeämpään muotoon, josta voi tehdä johtopäätöksiä liittyen tutkimusilmiöön, joka sinällään on yhteiskunnallisesti varsin relevantti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Samalla kun sisällönanalyysin kautta pyrin kuvaamaan Anonymousin poliittista toimijuutta kyberoperaatiossa, pyrin myös ymmärtämään hakkerointia toimintana laajemmassa kontekstissa ja antamaan sille teoreettisesti mielekkään tulkinnan.

Aineistolähtöisessä analyysissä on siis yleisesti ottaen pyrkimyksenä luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Olen päätenyt tässä aiheen haasteellisuuden vuoksi ilmiölähtöisen ja aineistolähtöisen tutkimusmenetelmän yhdistämiseen, jotta pystyisin mahdollisimman hyvin muodostamaan ensin perustason kuvausta ilmiöstä nimeltä haktivismi ja tämän jälkeen luomaan mahdollisia tapoja sen ymmärtämiseen muodostaakseni lopulta syvempiä

johtopäätöksiä. Aineiston ja tutkimuskohteen vuoksi tässä työssä on enemmän avoimia kysymyksiä kuin monissa vakiintuneimmissa ja varmempiin aineistoihin pohjautuvissa tutkimuksissa. Tutkimusmenetelmänä toimii monimenetelmällinen sisällönanalyysi, sillä analyysissäni aineisto on keskeisessä osassa ja koko analyysin ajan olen painottanut avoimuuden merkitystä aineiston luennassa. Samalla keskeistä on kuitenkin juuri ilmiölähtöisyys eli se, millaisia johdonmukaisia ja luotettavia johtopäätöksiä ilmiöstä voi tehdä aineiston perusteella. Sisällönanalyysissä pääpaino on keskittyä niihin asioihin, aiheisiin ja teemoihin, joista aineisto kertoo. (Kallinen & Kinnunen.) Niin on tämänkin tutkielman aineiston analyysissä.

Käytännössä sisällönanalyysi tässä tutkielmassa tarkoittaa, että olen kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, mitä asioita Anonymous Twitterissä nostaa esille koskien hakkerointiaan ja Iran-operaatiotaan. Analyysi eteni seuraavasti: Kerättyäni ja rajattuani aineiston luin sitä huolellisesti ja esitin sille kysymyksiä. Tämän jälkeen ryhmittelin saamieni vastausten perusteella aineistossa usein esiin nousevia teemoja, jotka keräsin yhteen ja pyrin muodostamaan niistä kokonaisuuksia, joista on mahdollista tehdä johtopäätöksiä. Tämän jälkeen tarkastelin aineistoa ja siitä muodostuneita teemoja kirjallisuuden ja aiemmin tehdyn haktivismin ja poliittiseen vastarintaan liittyvän tutkimuksen valossa. Näiden teemojen ja johtopäätösten kautta työlleni muodostui runko, jossa esittelen analyysini tuloksia seuraavassa järjestyksessä: Anonymousin käytännön toimintaan liittyvät huomiot (mitä konkreettisesti tekevät Iranissa), Anonymousin toiminnan poliittisuus (toimintaa ohjaavat poliittiset arvot ja toiminnan poliittiset tavoitteet) sekä Anonymousin toiminnan oikeutus (miten hakkerointia oikeutetaan ja miten se suhteutuu muunlaisen kansalaisaktivismiin oikeuttamiseen). Koko tutkimusprosessin ajan olen pitänyt mukana käsityksen tutkimusaiheen- ja aineiston epämääräisyydestä. Anonymousin näkemysten analysointi julkisten lausuntojen perusteella, kuten aineistoni, tarkoittaa sellaisten yksilöiden poliittisen puheen analysoimista, jotka väittävät kuuluvansa Anonymousiin (Fuchs 2013, 358). Näin ollen on huomioitava, että varmaksi ei voi tietää kuka aineiston kautta puhuu ja tämä varaus koskee sekä aineiston analyysiä että seuraavien tuloslukujen lukemista.

5. Anonymousin käytännön toiminta

Tässä luvussa keskityn Anonymousin kyberoperaation operatiiviseen toimintaan ja käytännön toiminnan tarkasteluun. Käyn läpi sitä, mitä Anonymousin harjoittama aktivismi aineiston perusteella käytännössä tarkoittaa Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa. Tämä on hyvin keskeinen osa työtäni pyrkiessäni selvittämään, millainen poliittinen toimija Anonymous on. Tässä luvussa käyn läpi, miten Anonymous toimii ja mitä se käytännön tasolla tekee vastustaessaan Iranin hallitusta. Tämä ilmenee aineistossa hyvin konkreettisesti. Samalla pohdin sitä, miten tämä toiminta suhteutuu aiempiin hakkerointioperaatioihin, millaista merkitystä haktivismilla on poliittisesti sekä sitä, miten tämän toiminnan voi nähdä suhteutuvan yleisesti poliittisen vastarinnan ja kansalaisaktiivisuuden teoriaan. Keskeisimpinä hakkerikollektiivi Anonymousin Twitter-julkaisuista nousee kaksi toimintatapaa. Ensimmäisenä näistä tarkastelen itse hakkerointia, joka tässä tapauksessa tarkoittaa kyberiskuja Iranin valtion hallinnon keskeisiin toimintoihin, instituutioihin ja johtaviin hallinnon jäseniin. Tähän liittyy oleellisena osana myös kyberiskuilla uhkailu sekä tietovuodot ja trollaus. Toinen keskeinen Anonymousin toimintamuoto on tiedon levittäminen maassa tapahtuvista protesteista sekä kansalaisten neuvominen siinä, miten välttää sensuuria ja käyttää tietotekniikkaa osana poliittista vaikuttamista tilanteessa, jossa internetin käyttöä yhteiskunnassa on rajoitettu.

5.1 Kyberiskut valtion instituutioihin ja hallinnon jäseniin

Haktivismin keskeinen toimintamuoto on tietotekninen hakkerointi, jota toteutetaan poliittisin perustein (Vegh 2003, 83). Tämä pitää yleensä sisällään iskuja tietoverkkoihin ja tietovuotoja, joiden kautta pyritään keräämään tietoa ja levittämään sitä. Haktivistien iskujen kohteeksi joutuvat usein vallan väärinkäyttäjät ja toimijat, jotka estävät oikeudenmukaisuuden ja demokratian toteutumisen (Goodrum & Manion 2000, 14). Hakkeriryhmän on siis päätettävä ja perusteltava, ketä vastaan hyökätään, millaista politiikkaa vastustetaan ja samalla millaista kannatetaan. Iranin ja Anonymousin tapauksessa Anonymous on päättänyt tehdä kyberhyökkäyksen Iranin hallintoa vastaan, jonka kokee kansalaisten, demokratian ja tasa-arvon viholliseksi. Näin Anonymous on luonut ja luo jatkuvasti aineistossa kuvaa Iranin hallituksesta kansan vihollisena, jota se itse myös pyrkii omien keinojensa kautta mahdollisimman paljon häiritsemään ja lopulta kaatamaan kokonaan. Anonymousin ensisijainen tapa vastustaa hallintoa on haktivisteille tyypillinen, eli toiminta kyberympäristössä. Keskeisimmän toiminta-ajatuksensa se tuo ilmi myös aineistossa kirjoittaen Twitterissä 9.11.2022:

”Anonymous on sortoa vastustava kollektiivi. Uskomme, että sotia ei taistella enää vain taistelukentillä ja kaduilla, vaan myös kybertilassa. Missä on sortoa, Anonymous tulee olemaan siellä. Tuemme Iranin ja Ukrainan vapautta.”¹

Aineistossa välittyy juuri tällainen toiminta ja ajatus siitä, etteivät nykyiset yhteiskunnalliset kamppailut rajoitu vain fyysiseen todellisuuteen. Twiiteissään Anonymous kertoo, mitä se on tehnyt, mitä kohteita saanut hakkeroitua ja mitä siitä on seurannut. Nämä ovat siis Anonymousin keskeisiä poliittisen vastarinnan käytännön toiminnan muotoja, joilla Iranin epätoivottua hallitusta vastustetaan. Twitterissä Anonymous ilmoittaa, mitkä kohteet ovat kulloinkin joutuneet sen hakkeri-iskujen kohteeksi. Heti aloittamansa kyberhyökkäyksen alkuaikoina aineistossa ilmoitetaan lukuisista tällaisista iskuista: ”Iranin suurin media on hakkeroitu”², ”Iranin keskuspankki on kaatunut”³, ”Iranin valtion televisio on kaatunut”⁴, ”Yli 1000 iranilaista kameraa hakkeroitu Anonymousin toimesta”⁵, ”Yhteistyön ja sosiaalisen hyvinvoinnin ministeriö on hakkeroitu”⁶ ja: ”Iranilainen sähköpostimarkkinoinnin palvelin hakkeroitu.”⁷ Anonymous on keskittänyt tietotekniset iskunsa Iranin valtion hallintoon; ministeriöihin, armeijan kameroihin, valtion media-alustoihin, sähköpostipalvelimiin sekä taloudellisiin vaikuttajiin kuten keskuspankkiin. Tämä kyberiskutoiminta ja hakkerointi osoittaa selvästi sen, mitä vastustetaan ja myös sen, että tässä taistelussa kaikki keinot ovat Anonymousin käsityksen mukaan sallittuja. Kun kyseessä on sananvaputta sortava hallinto, kyberhyökkäysten voima on sekä siinä, mitä konkreettisesti tehdään että siinä, miten se vaikuttaa hallituksen toiminnan edellytyksiin jatkossa. Tietoturvaiskut murentavat hallituksen uskottavuutta ja

¹ Anonymous is the anti-oppression collective. We believe wars are no longer just fought on battlefields or streets, but in cyberspace too. Where there is oppression Anonymous will be there. We support freedom for Iran and Ukraine. (Anonymous Operations 9.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1590111150989000705> haettu: 20.12.2023.)

² The largest Iranian media is getting hacked. (Anonymous 21.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1572335087533924353> haettu: 20.12.2023.)

³ Iran Central Bank Down. (Anonymous 21.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1572525533879205888> haettu: 20.12.2023.)

⁴ Iranian state television down. (Anonymous 22.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1572959424313974784> haettu: 20.12.2023.)

⁵ More than 1000 Iranian cameras are hacked by Anonymous VNPC. (Anonymous 22.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1572960166454124545> haettu: 20.12.2023.)

⁶ Ministry of Cooperation and social Welfare Hacked. (Anonymous 23.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1573321349329813506> haettu: 20.12.2023.)

⁷ Iranian E-mail marketing and notification Service Hacked. (Anonymous 1.10.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1576160434679259136> haettu: 20.12.2023.)

kaventavat sen toimintamahdollisuuksia. Keskeisenä kyberiskuihin liittyen aineistosta esiin nousee nimenomaan väärinkäytöksistä vastuussa olevien syyllistäminen, sillä kyberiskut on suunnattu juuri heitä vastaan.

Aineistossa perustellaan toimintaa korostamalla sitä, että hakkeri-iskut kohdistetaan nimenomaisesti vallanpitäjiin ja sortajiin, ei tavallisiin kansalaisiin. Iskiessään tavallisten kansalaisten elämään vaikuttaviin kohteisiin Anonymous haluaa korostaa, ettei siviileille ole tarkoitus aiheuttaa häiriötä. Kansalaisia myös varoitetaan näistä iskuista etukäteen. Esimerkiksi 27.10.2022 Twitterissä kerrotaan hyökkäyksestä Shirazissa sijaitsevaan yliopistoon: ”Korkean koulutuksen Fazel-instituutti, Shiraz. Teidät on hakkeroitu! Huomaavaisuuden ele Anonymousilta. Iranin kansalaisille ei tehty vahinkoa, mutta pyydämme lakimiehiänne auttamaan pidätettyjen perheitä näinä ratkaisevina päivinä.”⁸ Samoin on myös pankkeja vastaan tehdyissä iskuissa. Anonymous kertoo Twitterissä kansalaisille, että heidän rahoilleen ei olla tekemässä pahaa ja neuvotaan tekemään rahannostoja, jotta tavalliset kansalaiset voivat välttyä pankki-iskujen negatiivisilta seurauksilta: ”Viesti Anonymousilta: Massiivisia kyberhyökkäyksiä iranilaisiin pankkeihin sortajan taloudellisen verkoston heikentämiseksi. Aikataulu: välitön. Nostakaa rahanne.”⁹

Kuten todettua, monet hyvinvointiin vaikuttavat kanssakäymiset yksilöiden ja valtion välillä käydään nykyään teknisessä ympäristössä. Juuri tämän vuoksi kybertilaan liittyvät haavoittuvuudet ovat usein suoraan yhteydessä ihmisten hyvinvointiin. Yleisesti kaikenlaisiin palvelunestohyökkäyksiin liittyy riski siitä, että hyökkäykset on suunnattu myös sellaisia palveluntarjoajia vastaan, jotka ylläpitävät julkisesti kriittisiä sivustoja ja joiden kaatumisesta vahingot voivat olla vakavia. Haktivismin perustavoite ei kuitenkaan ole aiheuttaa mahdollisimman paljon tuhoa ja haittaa yhteiskunnalle vaan tehdä asiansa selväksi. (Knapp 2015, 268.) Tämä ilmenee myös aineistossa. Anonymous pyrkii koko ajan muistuttamaan siitä perustelusta, jonka vuoksi se iskuja tekee ja pitää tällaista toimintaa välttämättömänä. Samalla sanallistetaan tuki mielenosoittajille ja korostetaan ”vihollisen” pahuutta. Näin pidetään jatkuvasti yllä vaikutelmaa siitä, että Anonymous toimii vain tarvittavissa määrin,

⁸ Fazel Institute of Higher Education – Shiraz. You have been hacked! Courtesy of @anonymousopiran. No harm to the citizens of Iran but they ask your lawyers to help the families of the detainees in these decisive days. (Anonymous Operations 27.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585646420584894464> haettu: 20.12.2023.)

⁹ A message from Anonymous: Massive infrastructure cyber attacks to iranian banks to cut off the oppressor’s financial network. Timeframe: imminent. Please withdraw your money. (Anonymous Operations 17.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1604209726849708032> haettu: 20.12.2023.)

välttämättömyyden edessä, puolustaen heikompia ja vastustaen väärintekijöitä: ”Hakkeroitu Iranin kansalaisten tukemiseksi, naisten, lasten ja vallankumouksellisten kuolemien vuoksi, joita murhaava islamilainen hallinto toteuttaa.”¹⁰

Puhuttaessa haktivismista, Anonymousista sekä heidän toimintansa oikeutuksesta, on keskeistä pohtia haktivismin suhteutumista yhdeksi poliittisen vastarinnan muodoista ja sen suhdetta demokratiaan. Erityisesti on pohdittava sitä, voidaanko haktivismi määritellä kansalaistottelemattomuudeksi eli onko se julkista, väkivallatonta, poliittisesti motivoitunutta tietyn lain rikkomista, tavoitteenaan muuttaa lakeja tai politiikkaa (ks. Rawls 1971). Samalla se on vastarinnan muoto, jonka tarkoitus on saavuttaa sosiaalista ja poliittista muutosta herättämällä huomiota ongelmakohdille ja vaikuttamalla näin yleiseen mielipiteeseen. Siinä keskitytään väkivallattomiin toiminnan muotoihin paljastaen vääryyksiä, lisäämällä tietoisuutta sekä vastustamalla epäeettisten lakien käytäntöjä. (Goodrum & Manion 2000, 14–15.) Anonymousin Iran-operaatiossa eittämättä keskitytään poliittisiin tavoitteisiin, erityisesti tiedonlevittämiseen. Haktivistien käyttämät menetelmät yleisesti sisältävät yksityisten dokumenttien julkista levittämistä, sillä yleisöllä uskotaan olevan oikeus tietää ja paljastaa hallitusten epäilyttäviä, mahdollisesti laittomia toimia. Haktivistit myös hakkeroivat nettisivuja ja henkilökohtaisia käyttäjätilejä todistaakseen rikollista toimintaa tai legitimoidakseen julkista protestointia hallituksia vastaan. (Knapp 2015, 263–264.) Tästä näkökulmasta Anonymous näyttää käyttävän hakkerointiaan kansalaisvaikuttamisen muotona.

Anonymous on erityisesti halunnut uudistaa hakkerointiin liittyviä käsityksiä, joissa rikollisuus on korostunut ja osoittaa, että hakkerointia voi käyttää myös hyvään. Vaikka hakkerointi edelleen on laitonta, paljastamalla totuuksia ja saattamalla väärintekijöitä vastuuseen Anonymous pyrkii muuttamaan hakkerointiin liittyviä mielikuvia positiivisempaan suuntaan. Tällöin toimintaa voi myös perustella itselleen ja pitää sitä eettisenä. (Mikhaylova 2014, 78–79.) Toiminnan oikeutukseen ja eettisyyteen liittyen on kuitenkin pohdittava sitä, mikä on sellainen hyvä peruste, jonka vuoksi hakkerointi on oikeutettua ja mikä taas ei? Tähän ei ole selkeää vastausta, sillä usein nämä käsitykset

¹⁰ Hacked in support of OpIran citizens of Iran for the death of women, children and revolutionaries by the murderous Islamic Regime. (Anonymous Operations 26.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585203161874284544> haettu: 20.12.2023.)

ovat varsin subjektiivisia. Myös Anonymousin jäsenille toiminnan oikeutus perustuu pitkälti vigilantismiin eli omankädenoikeuteen. Haktivismia ja vigilantismia perustellaan usein samoilla periaatteilla, kuten sillä että laittomalla ja vahingollisella toiminnalla voidaan ehkäistä suurempi vahinko. Tällaiseen toimintaan liittyy tietysti vahva varaus, sillä tällaisenaan se voi pahimmillaan olla hyvinkin vaarallista, mikäli toiminnassa on mukana väärät ihmiset väärin motiivein. Varauksistakin huolimatta poliittisin ja sosiaalisin tavoittein toteutetun haktivismin voi nähdä myös positiivisena. Näin voi nähdä esimerkiksi juuri Anonymousin aktiivisen taistelun läpinäkyvyyden ja vapauden puolesta.

Tietovuodot ovat toinen keskeinen aineistossa ilmenevä asia. Ne ovat myös yleisellä tasolla yksi keskeisistä haktivismin käyttämistä toimintamuodoista. Tietovuoto on toimi, jossa joku sisäpiiriläinen julkiseksi hyödyksi paljastaa sellaista sensitiivistä tietoa organisaatiostaan, jota sen johtajat eivät haluaisi julkistetuksi. Erityisesti poliittista arvoa on sellaisten vallankäyttäjien väärinkäytösten paljastamisella, jotka aiheuttavat haitallisia seurauksia tavallisille kansalaisille. Mitä vakavammasta ja laajalle levinneemmästä haitasta on kyse, sitä enemmän tietovuotamista voidaan oikeuttaa, joskus se voidaan nähdä jopa pakollisena velvollisuutena, välttämättömyytenä. (Sorell 2015, 398–399.) Kaikkia näitä tietovuodoillakin saatuja tietoja pidetään siis yksiselitteisesti perusteluna hallinnon epäkelpoisuudelle ja sen vaihtamisen kiireelliselle tarpeelle. Yksi keskeinen vaikuttaja Iranin protestien syntymisessä ja kasvamisessa on ollut Mahsa Aminin tapaus. Anonymousin toiminnassakin tämä on koko ajan laajasti mukana. Tietoa Aminin kuolemasta ja siihen vastuullisten tahojen selville saaminen on ollut yksi Anonymousin tärkeä tehtävä ja tavoite. 3.10.2022 se ilmoitti Twitterissä, että tekijät on saatu selville ja levitti heidän kuviaan ja nimiään: ”Mahsa Aminin vanginneiden ja murhanneiden ihmisten nimet ja kuvat ovat ulkona NYT.”¹¹

Lisäksi Anonymous on tietovuodoillaan osoittanut Iranin hallinnon harjoittamaa systemaattista kansalaisten valvontaa ja seurantaa, jolla on pyritty vaikeuttamaan myös mielenosoittajien toimintaa. Tällaisista toimista levitetään aineistossa tietoa: ”Kutsumme kaikkia hakkereita maailmanlaajuisesti, olemme julkaisemassa Iranin salaisen manuaalin mielenosoittajien puhelinten jäljittämiseen ja

¹¹ The names and pictures of people who captured Mahsa Amini and murdered Mahsa are out NOW. (Anonymous Operations 3.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1576877143744778242> haettu: 20.12.2023.)

kontrollointiin. Tämä on sortotoiminto Iranin protestojien jäljittämiseksi.”¹² Samoin Iranin hallinnon harjoittamasta propagandasta on kerätty todisteita ja vuodettu tietoja Anonymousin toimesta: ”Anonymous julkaisee hakkeroituja dokumentteja Islamilaisen hallinnon propagandaministeriöstä. Julkaisu näyttää islamismiin kiertämiseen käytetyn rahan. Islamilainen hallinto ei välitä kansasta! Iraniin hallinnon vaihdos nyt!”¹³

Yksi keskeisistä Anonymousin toiminnan osista on aina ollut salaperäisyyden ja mystisyyden vaikutelma. Myös huumoripohjainen perusta näkyy edelleen Anonymousin toiminnassa. Anonymousin toimintaan on aina liittynyt keskeisenä osana arvaamattomuus, häirintä, liioittelu, kunnianhimo ja nimettömyys (Fuchs 2014, 91). Myös aineistosta näkyy, että Anonymousin juuret ovat edelleen vahvasti internetin alkuperäisissä alakulttuureissa huumoripitoisen ilmaisun kautta. Ryhmän sisällä on varsin värikäs joukko ihmisiä, joilla on erilaisia käsityksiä myös ryhmän omasta toiminnasta. Osa jäsenistä haluaisi edelleen pitää toiminnan kevyenä vitsailuna, kun taas toiset pyrkivät tietoisesti viemään ryhmän toimintaa yhä poliittisemmäksi ja eettisesti motivoituneempaan suuntaan. (Goode 2015, 77.) Vitsailun ja trollauksen lisäksi Anonymous keskittyy myös aineistossa pelotteluun ja uhkailuun. Sen poliittinen toiminta ja retoriikkaa ei noudata sovinnaisuuden rajoja tai perinteisten poliittisten kansalaisliikkeiden osallistavaa toimintatapaa ja periaatetta. Enemmänkin Anonymous näyttäytyy provosoivana ja epäsovinnaisena poliittisena vaikuttajana, joka ei muodollisuuksista välitä. Aineistosta löytyy monia kohtia, joissa huomaa pelottelun, uhkailun ja trollauksen merkityksen osana käytännön toimintaa Iran-operaatioissa. Esimerkiksi Arvan-yhtiöiden kanssa yhteistyötä tekeviä tahoja uhkaillaan aineistossa avoimesti: ”Jokainen yhtiö, joka on yhteistyössä ArvanCloudin kanssa tulee olemaan häpeälistallamme. Uskokaa meitä, sille listalle ette halua.”¹⁴

¹² Calling all hackers worldwide we are releasing IRAN’S SECRET MANUAL FOR TRACKING AND CONTROLLING PROTESTERS’ MOBILE PHONES. This is suppression system to track Iran protestors. (Anonymous Operations 28.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585927248162557954> haettu: 20.12.2023.)

¹³ Anonymous releases hacked documents from the Islamic regime’s propaganda ministry. The release shows the amount of money put into euphemism of Islamism. Islamic regime doesn’t care about the people! Iran regime change now! (Anonymous Operations 1.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1598392267064180748> haettu: 20.12.2023.)

¹⁴ Every company being in cooperation with ArvanCloud will be on our list of shame. Trust us, you don’t want to be on that list. (Anonymous Operations 23.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573072879708782593> haettu: 20.12.2023.)

Keskeinen viesti kaikille vallan väärinkäyttäjille ja toisaalta tässä tapauksessa erityisesti Iranin hallinnon kanssa yhteistyötä tekeville on pelottelu ja uhkailu. Tämä ilmenee Anonymousin käyttämästä motosta, jota se viljelee myös aineistossa aika ajoin. Sillä halutaan muistuttaa kaikkia maailman valtaapitäviä ja vallan väärinkäyttäjiä, mukaan lukien Iranin hallintoa, siitä että Anonymous voi milloin tahansa hyökätä heitä vastaan: ”Me olemme Anonymous. Me emme unohda. Me emme anna anteeksi. Odottakaa meitä!”¹⁵ Vaikutelma siitä, että Anonymous seuraa kaikkia ja on kykenevä iskemään yritysten ja hallitusten tietokantoihin on keskeinen osa toimintaa ja vaikuttamista, uhkakuvien ja viholliskuvien luomista sekä samalla käytännön toimi, jolla pyritään heikentämään poliittista vastustajaa. Samalla jo toteutetut hakkeri-iskut ja tietovuodot osoittavat, että ainakin jossain määrin Anonymous on myös kykenevä toteuttamaan uhkauksiaan. Tällöin sen toiminnalla voi vallankäyttäjien näkökulmasta olla suoria negatiivisia vaikutuksia.

Kaikkineen Anonymousin operatiivinen toiminta vaikuttaa aineiston perusteella olevan Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa hakkeri-iskut hallinnon keskeisiin elimiin, tietovuodot hallinnon toimista ja sen johtajista sekä hallinnon ja sen kanssa yhteistyötä tekevien pelottelu ja uhkailu. Tällä kaikella halutaan osoittaa tukea Iranin kansalaisille ja mielenosoituksille sekä aiheuttaa vaikeuksia hallinnolle, joka halutaan kaataa. Tätä voidaan pitää jonkinlaisena oppikirjaesimerkkinä poliittisesti vaikuttamaan pyrkivästä hakkeroinnista. Samalla Anonymousin toiminta ilmentää sitä, että varsinainen konkreettinen toimija on haktivismissa usein vaikeasti hahmotettava. Toimijalla on nimi, mutta ei henkilöllisyyttä. Se toimii tietyissä verkon ympäristöissä ja palveluissa, mutta samalla on epäselvää, missä toimija fyysisesti sijaitsee. Toimijana näyttäytyykin itse toiminta, joka Anonymousissa on aina pääosassa. Toimija ei siis ole kukaan yksittäinen ihminen tai edes ihmisten ryhmä. Sen sijaan toimijana näyttäytyy jonkinlainen varsin aktiivista poliittista vastarintaa harjoittava globaali väestöryhmä, jonka monet piirteet, suuruus ja kokoonpano jäävät vielä epäselviksi.

¹⁵ We are Anonymous. We Don't Forget. We Don't Forgive. Expect Us! (Anonymoys Operations 17.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1604181801064271872> haettu: 20.12.2023.)

5.2 Tiedon levittäminen ja tietotekninen tuki

Toinen keskeinen käytännön toimi, jota Anonymous Iranin hallituksen vastaisessa kyberoperaatiossa aktiivisesti käyttää, on tiedon ja tietoisuuden levittäminen sekä kansalaisten tietotekninen opastaminen. Nämä kaikki liittyvät hakkeroinnin ja myös Anonymousin perimmäisiin toimintaperiaatteisiin, sillä Anonymousin keskeinen toimintakenttä on internet ja kyberala. Anonymousin jäsenet kokevat itse olevansa ennen kaikkea aktivisteja. Tässä keskeisenä nähdään kansalaisten kouluttaminen ja tiedon levittäminen niin, että kaikki kansalaiset voisivat toimia aktiivisesti yhteiskunnassa. Tärkeät poliittiset asiat tulisi aina tuoda julkiseen tietoisuuteen. Juuri kyberulottuvuuden ja tiedonlevityksen tärkeyttä ja yhteyttä Anonymous myös aineistossa korostaa: ”Vaikuttaa siltä, että jälleen kerran vallankumous tullaan twiittaamaan.”¹⁶ Iranin hallinto on pyrkinyt mielenosoitusten alkaessa yhä enemmän sensuroimaan vapaata sanaa ja jopa estämään internetin käyttöä. Tällainen on autoritäärisille hallinnoille tyypillistä kansalaisoikeuksien rajoittamista (Chenoweth, Perkoski & Kang 2017, 1952). Tähän Iranin hallinnon sensuuripolitiikkaan Anonymous haluaa olla vastaamassa ja auttamassa iranilaisia internetin käytössä vallankumouksen välineenä. Tor-verkon merkitys on tässä keskeinen. Anonymous onkin juuri Twitterissä aloittanut Tor-verkon käyttöön liittyvän projektin, jonka kautta Iranin kansalaiset voivat olla yhteydessä internetiin ja jatkaa siellä myös vaikuttamistyötään ja tiedonsaantia: ”Hyvät iranilaiset veljet ja siskot, yrittäkää käyttää Tor-projektia kiertääksenne hallintonne sensuuria. Twitter tukee nyt myös Tor-osoitteita, joten jakakaa vapaasti ääntänne. Mutta tehkää se turvallisesti ja olkaa varovaisia!”¹⁷ Lisäksi: ”Instagramin jälkeen myös WhatsApp on nyt kielletty Iranissa. Hyvät iranilaiset, käyttäkää Tor-verkkoa kiertääksenne sensuuri.”¹⁸

Tor on pimeä verkko, jota käytetään erillisellä selaimella. Se mahdollistaa anonyymien tiedonlevityksen. (Gehl 2018.) Anonymous kannustaa aineistossa Tor-verkon käyttöön korostaen muun muassa sen aktivistiystävällisyyttä. Tor-verkon ja muiden sensuurin kierron ja anonyymien viestinnän mahdollistavien applikaatioiden käytön mainostaminen ja niiden käytössä neuvominen on

¹⁶ It seems once again, that revolution it's going to Tweeted. (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572463016775483392> haettu: 20.12.2023.)

¹⁷ Dear Iranian brothers and sisters to bypass your regime's censorship try using torproject. Twitter now also supports tor union address so be free to share you voice. But do is safe and be careful! (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572615831384735745> haettu: 20.12.2023.)

¹⁸ After Instagram, WhatsApp is now restricted in Iran. Dear Iranians, use "Tor" to bypass it. (Anonymous 21.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1572637598702772225> haettu: 20.12.2023.)

keskeisessä osassa Anonymousin kyberoperaatiota. Aineistossa kehoitetaan myös jatkuvasti levittämään näitä tietoja laajemmalle, erityisesti Iranin sisällä. Tästä voi päätellä, että Anonymous koee internetin käytön keskeiseksi osaksi nykyistä demokraattista yhteiskuntaa ja pitää internet-sensuuria vakavana loukkauksena ihmisten poliittisen vaikuttamisen ja tiedonsaannin sekä sananvapauden rajoittamisessa. Tämä nousee esille erityisesti Iranin kaltaisessa yhteiskuntaa ravistelevassa muutostilassa. ”Katsokaa Tor-verkon käyttäjien määrän kasvua Iranin kansalaisten joukossa. Olemme iloisia, että niin monet teistä saivat viestimme... Levittäkää tietoa perheillenne ja ystäville! Älkää antako heidän sensuroida teitä! Ikinä!”¹⁹ ”Tor-verkon käyttö on ilmaista ja aktivistiystävällistä. Tor-verkko toimii monissa operoivissa systeemeissä ja se on hyvin helppo asentaa.”²⁰

Koko internetin käytön kieltämiseen ja sen käytön mahdollisuuksiin otetaan aineistossa paljon kantaa ja siinä neuvotaan. Samalla halutaan välittää viestiä myös kansainväliselle yleisölle kertomalla, miten pahasti iranilaisia sorretaan ja kannustaa ihmisiä kaikkialla tukemaan iranilaisia internetin välityksellä. ”Internet Iranissa on pois käytöstä, olkaa hyviä ja jakakaa meille kuvia ja videoita myös protesteihin liittyen näyttääksenne tukenne. Te iranilaiset, jotka pääsette internettiin, yrittäkää käyttää Tor-verkkoa päästäksenne Twitteriin.”²¹ ”Internet on kaatunut Iranissa. Iranilaiset ihmiset tarvitsevat apua. Viimeksi, kun näin tapahtui yli 1500 ihmistä tapettiin. Auttakaa Irania, olkaa heidän äänensä, älkää antako näiden paskiaisten tappaa iranilaisia!”²² Tiedon levittäminen on siis keskeinen osa Anonymousin poliittista toimintaa. Nämä tiedonvälityskeinot ovat elinehto sille, että Iranissa voidaan yhä toimia. Internetin merkitys yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa näkyy aineistossa vahvasti ja se on mielenkiintoinen huomio koko modernin ajan demokratian kannalta. Anonymousin tavoite on kertoa Iranin tapahtumista sekä maan sisällä että sen ulkopuolella. Näin kaikki osapuolet saavat tietoa siitä, mitä tapahtuu, miten toimintaan voi osallistua ja miten toimintaa voi tukea. Samalla levitetään

¹⁹ Look at torproject usage surge like crazy train by Iranian citizens. We are happy many of you got our message... Please spread the info to family and friends! Don't let them censor you! Ever! (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572646449069932551> haettu: 20.12.2023.)

²⁰ Tor is free to use and is activist friendly. Tor works on many operating systems - and is very easy to install. (Anonymous 22.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonNews/status/1572745185075011584> haettu: 20.12.2023.)

²¹ Internet in Iran is disconnected please share any or your protest related video or photo to us to show support to them. Iranian that have have access to internet try using torproject to get on Twitter. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572900106336145410> haettu: 20.12.2023.)

²² Internet is down in Iran. Iranian people need help. Last time they did this, they killed more than 1500 people. Help Iran, be their voice, don't let these bastards kill Iranian people! (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572933883099766785> haettu: 20.12.2023.)

toivon viestiä ja kannustetaan mielenosoittajia kertomalla esimerkiksi, kuinka paljon ihmisiä ympäri maailman osallistuu tukimielenilmauksiin. Anonymous näyttää toimivan kahdenlaisen vaikuttamisen välitilassa; se tukee mielenosoituksia ja levittää tietoa niistä – siis reaali maailman perinteisistä kansalaisvaikuttamisen muodoista. Samalla se itse toimii oman anonymiteettinsä takaa vahvasti juuri internetissä, siellä missä toivoo kansalaistenkin toimivan, tehden kyberiskujaan. Näin internetillä on keskeinen rooli haktivismin ja perinteisen kansalaisliikkeen yhdistämisessä. Tältä kantilta Anonymousin toiminta ainakin läheisesti muistuttaa kansalaistottelemattomuutta, sillä niin läheisessä yhteydessä se ainakin Iranin tapauksessa on myös perinteisen reaali maailman aktivismin kanssa.

Keskeinen muutos, joka kaikissa nykyisissä protesteissa ja poliittisissa kansalaisliikkeissä on läsnä, on internetin vaikutus ja sen luomat toimintamahdollisuudet. Juuri internetin kautta Iranin protesteista on tullut maailmanlaajuinen ilmiö. Tämä on näkynyt jo monissa muissakin yhteiskunnallisissa kamppailuissa ja tätä ulottuvuutta Anonymous haluaa nimenomaisesti korostaa. On luonnollista, että digitalisaation kiihtyessä ja yhteiskunnan toimintojen siirtyessä yhä enemmän verkkoon, myös poliittinen aktivismi siirtyy digitodellisuuteen. Siksikin haktivismin voi nähdä yhtenä elektronisen protestin muotona, siinä kun hyödynnetään teknologisia taitoja poliittisten muutosten aikaansaamiseksi. (Knapp 2015, 260.) Räikeät ihmisoikeusrikkomukset mobilisoivat kansalaisia ja tällaiset liikkeet leviävät helposti internetin ja sosiaalisen median kautta maailmanlaajuisiksi ilmiöiksi (Chenoweth 2017, 88–89). Näin voin nähdä tapahtuneen ja tapahtuvan myös Iranin mielenosoitusten yhteydessä.

Tässä luvussa olen käynyt läpi Anonymousin käytännön toimintaa Iranin hallituksen vastaisessa kyberoperaatiossa. Olen käsitellyt keskeisimpinä toiminnan muotoina aineistossa ilmoitettuja kyberhyökkäyksiä ja hakkerointikohteita, Anonymousin tekemiä tietovuotoja sekä sen laajasti harjoittamaa pelottelua, uhkailua ja trollausta. Lisäksi olen esitellyt Anonymousin toimintaa tiedonvälittämisen ja kansalaisten tietoteknisen opastamisen saralla. Kaikki nämä ovat haktivismin keskeisiä toimintatapoja ja ne ovat keskeinen osa myös Anonymousin Iranin hallinnon vastaisen kyberhyökkäyksen operatiivista toimintaa. Seuraavassa luvussa siirryn tarkastelemaan aineistosta esiin nousevia poliittisia arvoja ja näkemyksiä, joiden kautta pohdin laajemmin Anonymousin ja muiden haktivistien toiminnan taustalla vaikuttavan poliittisen ideologian piirteitä ja sen merkitystä vaikuttamisessa.

6. Toiminnan poliittisuus

Tässä luvussa käsittelen aineistosta nousevia poliittisia tavoitteita ja arvoja eli Anonymousin toiminnan poliittista perustelua Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa. Esittelen sitä, millaista poliittista ideologiaa ja arvoja Anonymous aineistossa edustaa ja millaiseen poliittiseen muutokseen se toiminnallaan pyrkii. Pohdin, onko aineiston perusteella muodostettavissa kuva Anonymousista yhtenäisenä kansalaisliikkeenä. Esittelen aineistosta välittyvää poliittista toimintaa ja pohdin sen suhdetta aiemman tutkimuskirjallisuuden välittämään kuvaan haktivismista, Anonymousista ja muunlaisesta poliittisesta vastarinnasta. Ensimmäiseksi käsittelen aineistosta nousevia poliittisia tavoitteita, joihin Anonymousin Iran-operaatiossa kuuluvat vallankumous Iranissa sekä samalla sorron ja autoritäärisyyden vastustaminen kaikkialla maailmassa. Tähän Anonymous pyrkii omalta osaltaan kannustamalla protesteihin Iranissa ja keräämällä internetin avulla tukea maailmanlaajuisesti. Toiseksi käsittelen keskeisimpiä toimintaa ohjaavia poliittisia arvoja, joita aineistossa ovat vapaus, tasa-arvo sekä ihmisoikeudet, Iranin tapauksessa erityisesti naisten oikeudet. Nämä muodostavat Anonymousin poliittisen toiminnan ytimen ja kyberoperaation juurisyyt, perustelut ja tavoitteet.

6.1 Poliittiset tavoitteet: Vallankumous ja sorron päättäminen

Ensimmäisenä tarkastelen aineistosta nousevaa vallankumouksen retoriikkaa. Tässä näkyy ehkä selkeimmin se, että Anonymousin Iranin hallinnon vastaisella kyberoperaatiolla on konkreettisia poliittisia tavoitteita ja varsin radikaaleja sellaisia, eli vallan vaihtaminen kokonaan. Aineistossa halutaan tehdä yksiselitteisen selväksi, että Iranissa on nyt menossa vallankumous, ei mitään sen vähempää. Sana vallankumous toistuu aineistossa lukuisia kertoja, esimerkiksi: ”On vallankumouksen aika!”²³, ”Hyvää huomenta Iran! Tunneteko vallankumouksen raikkaan ilman...”²⁴ sekä: ”Näyttää siltä, että Iranissa on menossa vallankumous. Vapautta ei voi sortaa

²³ It's time for the revolution. (Anonymous 28.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonOne/status/1575061662692155392> haettu: 20.12.2023.)

²⁴ Good morning Iran! Do you smell fresh air of revolution... (Anonymous Operations 26.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1574256850543034371> haettu: 20.12.2023.)

pitkään. Kansa nousee vastaan ja taistelee oikeuksistaan. Me olemme kansanne!”²⁵ ja: ”Ei ole ratkaisua, on vain vallankumous!”²⁶ Vallankumouksen retoriikkaan liittyy voimakkaasti valtatasapainon ja vallanpitäjien muuttamisen tarve. Ihmiset ovat saaneet tarpeekseen ja haluavat muutosta. Aineistossa Anonymous näyttäytyy nimenomaan tämän toiveen välittäjänä ja näin ollen kansalaisten puolustajana.

Kansalaisyhteiskunnassa on jokaisen eettisesti kypsän yksilön vastuulla toimia sortoa, syrjintää ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Tällaiseen vaikuttamiseen voidaan käyttää rauhanomaisia tai väkivaltaisia keinoja. Kansalaistottelemattomuus on yksi mahdollinen vastarinnan tekniikka, jonka tarkoituksena on saada aikaan sosiaalista ja poliittista muutosta keräämällä huomiota tietyille tärkeäksi koetulle ongelmalle ja vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen. Tällaisessa vaikuttamisessa keskitytään useimmiten väkivallattomiin keinoihin vallankäyttäjien vääryyksien paljastamiseksi ja yhteiskunnan muuttamiseksi. Tähän voi sisältyä joidenkin lakien rikkomista, jota myös hakkerit harrastavat. Kansalaistottelemattomuuden peruseriaate ei ole muuttunut yli sataan vuoteen mutta moderni teknologia on vaikuttanut sen toimintatapoihin. (Goodrum & Manion 2000, 14–15.) Iranissa protestien henkeen kuuluu vahvasti vallitsevien, epäoikeudenmukaisiksi koettujen lakien rikkominen ja huomion kerääminen kansalaisten oikeuksiin liittyviin epäkohtiin. Samalla myös Anonymousin kybertoiminta ja hakkerointi-iskut ovat selvästi luettavissa laittomia piirteitä sisältäväksi poliittiseksi vaikuttamiseksi, jota tavalliset ihmiset harjoittavat.

Haktivismilla on runsaasti potentiaalia olla aktiivinen toimija taistelussa poliittista epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Se voi toimia tässä tehtävässään erityisesti koulutuksen ja tiedottamisen kautta. Internet on mahdollistanut kansalaisliikchedinnälle sekä myös kansalaistottelemattomuudelle uusia foorumeita, joissa organisoitua, kommunikoida, tehdä julkaisuja ja harjoittaa suoraa toimintaa. (Goodrum & Manion 2000, 14–15.) Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien puolesta tulisi kuitenkin taistella eettisin ja rakentavin motiivein, ei tuhoavasti, ja näin myös haktivismin poliittisena vaikuttamismuotona on oltava tarkka toimintansa motiiveista (Goodrum & Manion 2000, 15). Anonymous Iran-operaatiossaan toimii selvästi suoran toiminnan,

²⁵ Looks like there is a Revolution in Iran. You can't oppress freedom for long time. The people stand up and fight for their right. We are with you! (Anonymous Operations 26.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1574255359924936706> haettu: 20.12.2023.)

²⁶ There no solution, only revolution! (Anonymous Operations 5.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1599686744932245505> haettu: 20.12.2023.)

eli edellisessä luvussa käsiteltyjen kyberiskujen, lisäksi nimenomaan poliittisena kansalaisliikkeenä tai ainakin vahvasti poliittista kansalaisliikehdintää tukevana toimijana.

Kansalaisliikkeitä yleisesti on kuvattu epävirallisiksi verkostoiksi, jotka perustuvat jaettuun uskomaan ja solidaarisuuteen ja jotka mobilisoivat kansalaisia toimimaan ongelmallisissa kysymyksissä erilaisten protestimuotojen kautta (della Porta & Diani 1999, 16). Kansalaisliikkeiden keskeisiin teoreettisiin piirteisiin kuuluvat yhteiskunnallisiin ongelmatilanteisiin osallistuminen, vallalla olevien rakenteiden, ideologioiden ja arvojen vastustaminen, poliittinen tyytymättömyys, käsitys jonkinlaisesta vihollisesta tai vastustajasta, jaettu kollektiivinen identiteetti, orientoituminen sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi, protestihenkisyys sekä mobilisaatio (Fuchs 2006, 110). Anonymous on tähän käsitykseen peilaten varsin mielenkiintoinen tapaus. Sen toiminta esimerkiksi Iranissa ja usein muulloinkin selkeästi täyttää suuren osan näistä kriteereistä. Kuitenkin se poikkeaa perinteisistä poliittisista kansalaisliikkeistä monin tavoin. Sen kollektiivinen identiteetti muodostuu pitkälti toiminnan ja etänä tapahtuvan kommunikaation varaan ilman henkilökohtaisia suhteita ja kontakteja aktivistien välillä. Kansalaisliikkeitä on usein kuvattu aktivistien verkostoiksi (ks. esim. della Porta & Diani 1999; Diani & McAdam 2003). Anonymous on tällaisenaan varsin omalaatuinen, sillä kansalaisliikkeenä se on varsin liukuva, käyttää internetiä keinona protestointiin ja kommunikointiin mutta sen sisälle mahtuu monia erillisiä itsenäisiä ryhmiä, jotka eivät välttämättä ole yhteydessä toisiinsa. Ne eivät myöskään jaa kaikkia tavoitteita. Tässä mielessä Anonymous on enemmänkin monia erinäisiä liikkeitä kuin yksi selkeä kokonaisuus. (Fuchs 2013, 351.)

Perinteisiä poliittisia kansalaisliikkeitä enemmän Anonymous rikkoo toiminnassaan rajoja kollektiivisen ja yksilöllisen, verkostomaisen ja autonomisen, näkyvän ja näkymättömän, viihteellisen ja poliittisen, arkisen ja epätavallisen, todellisen ja symbolisen sekä internetissä ja reaali maailmassa tapahtuvan toiminnan väliltä (Fuchs 2013, 351). Anonymous sanoo sitoutuvansa toiminnassaan ydinarvoihinsa mutta käytännössä näistä arvoista voi yksittäisillä aktivisteilla olla keskenään hyvin monenlaisia tulkintoja. Poliittiset periaatteet Anonymousin sisällä ovat siis huomattavan löysiä verrattuna esimerkiksi poliittisiin puolueisiin. Siinä missä tällainen löysyys ja väljyys sekä tulkinnanvapaus ovat kansalaisliikkeissä yleensäkin varsin tyypillisiä, Anonymousia erottaa muunlaisesta toiminnasta sekä aktivisteja että aktivismin käytäntöjä koskeva korkea anonymiteetti. (Fuchs 2013, 347.) Kukaan ei tiedä, ketkä Anonymousissa toimivat, eivätkä aktivistit itsekään tunne toisiaan. Perinteisemmät kansalaisliikkeet perustuvat paljolti henkilökohtaisiin

suhteisiin, kasvokkain tapaamisiin ja keskusteluihin, joita suositaan myös toiminnanmuotoina. Sen sijaan Anonymousin toimintaan voi käytännössä osallistua kuka tahansa, missä tahansa ja milloin tahansa. (Fuchs 2013, 348.) Juuri tähän Anonymous myös Iran-operaatiossaan on sitoutunut. Aineistossa tämä näkyy nimenomaan kannustuksena toimintaan ja Iranin mielenosoitusten tukemiseen missä tahansa: ”Muistakaa, ettei tarvitse olla miljoonan seuraajan käyttäjä, jotta voi osallistua muutokseen. Tarvitsette moraalista kaatamaan sen saastan!”²⁷ Kannustuksen lisäksi annetaan konkreettisia ohjeita siitä, miten toimia: ”Protestointi on voittanut monia palkintoja mutta se voi myös olla väsyttävää, pelottavaa ja turhauttavaa. Joten jos olet suunnittelemassa osallistumista protestiin tai oman protestin aloittamista, tässä on tärkeää tietoa.”²⁸

Erityisyydestään huolimatta Anonymous kuitenkin on kollektiivinen poliittinen toimija, jonka toiminta perustuu jaettuun perusarvoihin. Poliittinen hakkerointi on perinteisesti tukeutunut poliittisissa arvoissaan perusihmisoikeuksiin, tiedonvapauteen, auktoriteettien kyseenalaistamiseen sekä ihmisyksilöiden autonomian ja yksityisyyden suojeluun (ks. esim. Levy 1984). Myös Iranin tapauksessa korostuvat juuri näihin perinteisiin hakkerietiikan arvoihin sopivat poliittiset painotukset. Aineistossa Anonymous perustelee protesteja, kannustaa niihin sekä tiedottaa niistä. Anonymous on kansan asialla, eli puhuu siitä mistä iranilaisetkin, ja tuo tätä viestiä esille kansainvälisillä foorumeilla. Anonymous ei siis sinänsä itse keksi asiaansa tai puhu omasta puolestaan, vaan haluaa auttaa kansaa ja tuoda esille sen vaatimuksia: ”-- Mitä osuutta ette ymmärrä siitä, että iranilaiset ihmiset haluavat hallinnon muutoksen? Uudistus ei ole vaihtoehto. Iran ansaitsee vapautta ja tasa-arvoa kaikille. Iran haluaa vallanvaihdon NYT! Iran haluaa Naiset, Elämän, Vapauden.”²⁹ Lisäksi korostetaan kansan yhtenäisyyttä: ”Koko Iran tulee olemaan yksiäänisenä kaduilla huomenna. -- Kaiken vuodatetun veren vuoksi...”³⁰

²⁷ Remember, u don't have to be million followers account to make a change. U need moral to fire that shit up! (Anonymous Operations 29.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1575445409966833667> haettu: 20.12.2023.)

²⁸ Protesting has won many victories, but it can also be tiring, scary and frustrating. So if you're planning on taking part in a protest – or starting your own – here's what you need to know. (Anonymous Operations 12.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1591305977504333826> haettu: 20.12.2023.)

²⁹ - - What part of the Iranian people want regime change aren't you grasping? Reform is not an option. Iran deserves freedom and equality for all. Iran wants regime change NOW! Iran wants Women Life Freedom. (Anonymous Operations 11.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1591174523571032064> haettu: 20.12.2023.)

³⁰ All of Iran will be in the streets with one voice tomorrow... -- For all the blood that was spilled... (Anonymous Operations 28.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585771865158688768> haettu: 20.12.2023.)

Protestien ja vallankumouksen perusteluksi todetaan aineistossa siis yksinkertaisesti kansan tahto ja hallinnon väkivaltaisuus ja sorto. Tämän perustelun vuoksi Anonymous haluaa omissa kanavissaan kannustaa ihmisiä protesteihin ja osoittaa niihin osallistuville tukensa sekä yllyttää ja antaa neuvoja toimintaan. Tämän lisäksi aineistossa keskeisessä osassa näyttää olevan jo edellisessä luvussa käsittelemäni tiedotustyö. Vallankumous on käynnissä ja tietoa siitä pitää levittää, jotta yhä useammat voivat päästää siihen mukaan. Samalla on tärkeää, että hallinto ei onnistu sensuroimaan protesteihin liittyvää tiedottamista ja vaikuttamaan näin poliittiseen mielipiteeseen. Tämä kiinnittyy vahvasti Anonymousin poliittisiin periaatteisiin; tiedon vapauteen ja avoimeen yhteiskuntaan, jossa kansalaisilla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa politiikkaan: ”Älkää pelätkö, älkää pelätkö, olemme kaikki tässä yhdessä’, hallinnon vastainen protesti Teheranissa tänään.”³¹ Tapahtumista pyritään jakamaan tietoa, jota perinteisessä mediassa ei näy: ”Eilisliltana 6 ihmistä kuoli Babolissa Bagh Ferdous Squarrelta Velayat Squarelle ja Shahrabani Intersectioniin, meneillään on iso turvallisuusoperaatio, joukot vartioivat moottoripyörineen, kehottakaa protestoijia varovaisuuteen.”³²

Kaikki tämä liittyy siihen, että poliittinen tyytymättömyys maan johtajiin on Iranissa kasvussa ja tähän halutaan vastata. Koska Anonymous haktivistiliikkeenä on mukana toiminnan tukemisessa, korostuu tapauksessa jälleen se, kuinka uudet teknologiset keksinnöt ja aivan erityisesti tietotekniikka on luonut lisää sekä vastarinnan ja emansipaation että toisaalta hallinnan ja sensuurin mahdollisuuksia. Tämänkin vuoksi ns. valtaeliitti on usein kannattanut haktivismille kovia rangaistuksia. Iranin poliittisessa kamppailussa tämä tulee aivan erityisen mielenkiintoisesti esiin, sillä siellä sekä hallinto että kansalaiset ja kansalaisliikkeet, mukaan lukien Anonymous, käyttävät teknologian tarjoamia mahdollisuuksia oman agendansa edistämiseen ja samalla poliittisen vastustajansa heikentämiseen. Haktivismilla on paljon potentiaalia muutosvoimana demokraattisessa prosessissa. Erityisesti se voi heikentää perinteisten instituutioiden kontrollia. Näillä instituutioilla, kuten hallituksilla ja ministeriöillä, on perinteisesti ollut monopolin kaltainen asema liittyen informaatiovirtoihin ja informaation hallintaan. Haktivismin avulla voitaisiin parhaassa tapauksessa saada aikaan yksilöiden voimaantumista ja osallistumista demokratiaan. (Goodrum & Manion 2000, 17–18.)

³¹ 'Don't be afraid, Don't be afraid, we are all in this together' Anti-Regime protests Tehran tonight. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573027313545056258> haettu: 20.12.2023.)

³² Last night, 6 people died in Babol, from Bagh Ferdous Square to Velayat Square and Shahrabani Intersection, there is a high security situation, the troops are patrolling with their motorbikes, please tell the protesters to be careful. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572970871463247872> haettu: 20.12.2023.)

Anonymousin Iranin kyberoperaatiokin osoittaa, että nykyajan poliittinen aktivismi ei ole vain fyysistä osallistumista, vaan myös mielen ja kyberulottuvuuden tasolla tapahtuvaa kamppailua. Haktivismin lupaukseksi on kutsuttu poliittisesti tietoisesta aktivismin ja teknologisen asiantuntijuuden yhdistymistä. (Goodrum & Manion 2000, 18.) Tämä on osittain toteutunut ja vaikuttaa nyt myös Iranissa. Viime vuosina monet eri hakkerikollektiivit ovat onnistuneet osoittamaan valtaansa ja muutosvoimaansa. Usein nämä ryhmät ovat varsin laajoja poliittisesti orientoituneita ryhmiä, jotka ovat hyökänneet varsin monenlaisia erilaisia toimijoita vastaan erilaisissa tilanteissa. Haktivistiryhmien toimintaan ei kuulu pysyvien eettisten tai poliittisten ohjeiden tarkentaminen, mutta niillä on silti poliittisia tavoitteita, joita pyrkivät ajamaan valtiollisen systeemin ulkopuolella, ilman selkeää auktoriteettia. (Bellaby 2021, 231–232.) Anonymous on tästä yksi varsin osuva esimerkki, sillä se on toiminut aktiivisesti ja saanut paljon näkyvyyttä operaatioillaan erilaisissa tilanteissa. Samalla se on teoreettisesti mielenkiintoinen poliittinen vaikuttaja, koska pysyvien filosofisten tai poliittisten ohjelmien sijaan sen ainoat keskeiset ja pysyvät periaatteet liittyvät perusteelliseen sitoutumiseen anonymiteettiin sekä informaation vapauteen. (Coleman 2014, 3.) Tämän vuoksi poliittisen hakkeroinnin ilmiötä ylipäänsä on hyvin vaikea linkittää tiettyyn ideologiaan tai eettiseen viitekehykseen. Sen sijaan sen poliittinen kehys tulisi sovittaa laajempaan yleiseen poliittiseen tilanteeseen, siis siihen, millainen sen rooli kussakin erillisessä tilanteessa ja operaatiossa on. (Bellaby 2021, 234.)

Vaikka Anonymous on moninainen poliittinen toimija, voidaan sen kuitenkin nähdä kaikkein keskeisimmin toteuttavan poliittisia orientaatioitaan juuri sellaisia toimijoita vastaan, joiden se kokee rikkovan keskeisimpiä arvojaan eli sananvapautta, sääntelyä ja keskeisimpiä ihmisoikeuksia (Bellaby 2021, 236). Tästä näyttää olevan kysymys myös Iran-operaation kohdalla, sillä aineistossa korostetaan kansan tahdon toteutumisen tärkeyttä ja vapauden saavuttamista diktatuurin sortavan kahleen alta. Myös vallankumouksen tarvetta perustellaan aineistossa nykyhallinnon sortavalla politiikalla sekä uskonnon ja hallituksen korruptoituneella yhteistyöllä: ”Iranin kansan tulisi olla vapaa hallituksen, uskonnon tai näiden yhdistelmän orjuutuksesta – ihmiset haluavat vain olla vapaita, elää rauhassa ja tehdä mitä haluavat. Me tuemme Iranin kansaa, joka nostaa nyrkkinsä ilmaan ja sanoo ’EI ENÄÄ!’”³³ Erityisesti kritisoidaan nykyisten vallanpitäjien brutaaliutta ja

³³ The people of Iran should be free from oppression by government or religion or a combination of both – all people want is to be free and live in peace and do what they want to do. We support the people of Iran who raise their fists in the air and, say ’NO MORE!’ (Anonymous 24.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonNews/status/1573762973780295681> haettu: 20.12.2023.)

väkivallankäyttöä. Esille nostetaan sen omia kansalaisiaan vastaan käyttämät voimakeinot, jopa tappaminen: ”Iran, kuulemme kansanne huudot. Ymmärrämme hyväksikäytön, jota kohtaatte ja teemme parhaamme dokumentoidaksemme ja paljastaaksemme sortoa samalla kun iskemme heidän kyberinfrastruktuuriinsa.”³⁴ Huomiota kiinnitetään erityisesti lasten ja nuorten maassa kokemaan väkivaltaan: ”Islamilainen hallinto Iranissa iskee kouluihin ja hakkaa opiskelijoita kuoliaaksi hiljentääkseen Iranin vallankumouksen ja toivon paremmasta tulevaisuudesta. Yli 50 lasta on tapettu Iranin viimeaikaisessa kansannousussa. Hiljaisuus on väkivaltaa!”³⁵ Lisäksi korostetaan sitä rohkeutta, jota tällaiseen väkivaltaan puuttuminen vaatii: ”Iranilaiset ihmiset ovat niin rohkeita. Emme usko, että maailma ymmärtää Iranin hallinnon brutaaliutta omia kansalaisiaan vastaan... Ja silti ihmiset nousevat vastaan taas.”³⁶

Näin Anonymousin toimintaa yhdistäviin perusarvoihin kuuluu kansalaisyhteiskunnan puolustaminen ja kamppailu avoimen, reilun, läpinäkyvän ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta. Tällaisessa yhteiskunnassa informaatio ei ole säädelyä tai sensuroitua ja kansalaisten oikeudet ja vapaudet toteutuvat. Lisäksi korostetaan kansalaisten yksityisyyden suojaamista ja sitä, etteivät he saa olla minkäänlaisen valvonnan alaisia. Nämä ilmenevät protestikäytäntöinä sekä verkossa että reaali maailmassa. Tosinaan Anonymous on olemassa jäsentensä hovin vuoksi mutta toisinaan se taas yhdistää tällaisen yksilöiden hupailun varsin vakavaksi kollektiiviseksi poliittiseksi vaikuttamistoiminnaksi. Juuri tämä osa sen toiminnassa on ollut kasvussa. (Fuchs 2013, 347.) Aineistossa Iranin nykyhallinto esitetään diktatuurina, jota kovin sanoin kritisoidaan. Juuri Iranin nykyhallinnon katsotaan estävän vapauden ja demokratian toteutumisen ja sen vuoksi Anonymouskin tukee vallankumouspyrkimyksiä. Osa aineistossa esitetystä kritiikistä kohdistuu suoraan maan korkeinta johtajaa Ali Khameneita vastaan: ”Kuvaa Shahnaz Crossroadsilta, ihmisiä huutamassa ’kuolema diktaattorille.’”³⁷ Khameneille osoitetaan aineistossa suoria uhkauksia: ”On aina kysymys

³⁴ Iran we hear the calls of the Iranian people. We understand the abuse you suffer, and we will do our best to document and expose the oppression while attacking their cyber infrastructure. (Anonymous Operations 20.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1583161536016547840> haettu: 20.12.2023.)

³⁵ Islamic regime in Iran attacks schools, beats students to death to silence the Iran Revolution and hope for a better future. Over 50 children killed in recent uprising in Iran. Silence is violence! (Anonymous Operations 11.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1590872145520840704> haettu: 20.12.2023.)

³⁶ Iranian people are so fucking brave. We don't think the world realizes the brutality the regime in Iran is capable of against her own citizens... AND yet, the people rise up again. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572954482581065728> haettu: 20.12.2023.)

³⁷ Footage from Shahnaz Crossroads, people are chanting 'death to dictator'. (Anonymous Operations 23.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573303849074319362> haettu: 20.12.2023.)

ryhmästä pelkureita lasta vastaan. Sinä, Ali Khamenei, ja sinun hallintosi olette raakoja ja te tulette kaatumaan pelkureina! Ette tänään tai huomenna, mutta jonain päivänä te tulette kaatumaan!”³⁸ Vallankumouksen voima esitetään kuitenkin diktatuuria vahvempana: ”Korruptoituneen diktaattorin käyttämä vakivalta ja terrori oman rikollisorganisaationsa vallan säilyttämiseksi ei voi kestää ihmisten päättäväisyyden edessä, kun he tahtovat vapautta ja yhdenvertaisia oikeuksia.”³⁹

Yleisesti ottaen Anonymous siis korostaa aineistossa tavoitettaan auttaa ihmisiä, tässä tapauksessa Iranin kansalaisia, ja pyrkii saattamaan väärintekijät vastuuseen rikoksistaan. Samalla koko maailman halutaan tietävän näistä ongelmista ja tukevan Iranin kansan vallankumouspyrkimyksiä: ”Islamilaisen tasavallan hallinto on kidnapannut, kiduttanut ja murhannut iranilaisia yli neljän vuosikymmenen ajan. Kansainvälisen hiljaisuuden seurauksena tämä islamilainen tasavalta käy yhä julmemmaksi. Olkaa heidän äänensä ennen kuin on liian myöhäistä!”⁴⁰ Tässä halutaan korostaa sitä, että kyse ei ole vain Iranin ongelmasta vaan laajemmasta kokonaisuudesta, johon tulisi kiinnittää huomiota kansainvälisessä politiikassa: ”Me tuomitsemme islamilaisen hallinnon sen tappaessa ja vahingoittaessa protestoijia Iranissa ja kannatamme näiden toimijoiden vastuuseen saattamista. Islamilainen tasavalta on vastuussa voimankäytöstä mielenosoittajia vastaan. Antakaa heidän puhua. Olkaa heidän äänensä.”⁴¹ Kansainvälistä yhteisöä kritisoidaan Iranissa tapahtuvien vääryyksien hiljaisesta hyväksymisestä: ”Iranin barbaari hallinto on brutaalisti tappanut yli 470 iranilaista luodein, mukana 47 lasta, nuorin vain 8-vuotias. Häpeä kansainväliselle yhteisölle vaikenemisesta Iranin vallankumouksen aikana!”⁴²

³⁸ Its always a group of cowards against a child. You Ali Khamenei and your regime is vile, and you all will go down as cowards! Not today, not tomorrow, but you will go down! (Anonymous Operations 18.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1582391200082190338> haettu: 20.12.2023.)

³⁹ A corrupt dictator’s use of brutality and terror to maintain his criminal organization cannot withstand the determination of people who want freedom and equal rights. (Anonymous Operations 1.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1598102116329000961> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁰ The Islamic republic regime has been kidnapping, torturing, and murdering Iranians for more the four decades. As a result of international silence, the Islamic Republic is being more brutal. Be their voice before it gets too late! (Anonymous Operations 27.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585458860072079362> haettu: 20.12.2023.)

⁴¹ We comdemn the Islamic regime when protesters are killed or injured in Iran, and we emphasize on holding the perpetrators accountable. Islamic republic are responsible for force against the protesters. Let them speak. Be their voice. (Anonymous Operations 29.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1586214346346176518> haettu: 20.12.2023.)

⁴² The barbaric regime of Iran has brutally killed over 470 Iranian with bullets amongst 47 children as young as 8. Shame on the international community for staying silent during the Iran Revolution. (Anonymous Operations 3.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1598891235737042945> haettu: 20.12.2023.)

Vallankumous koskee tässä tapauksessa vain Irania mutta samojen arvojen puolesta Anonymous haluaa toimia myös yleisemmällä tasolla koko maailmassa. Sorron ja väkivallan päättäminen Iranissa liitetään vahvasti globaaliin rauhan, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon puolesta taisteluun ja sotien, sorron ja autoritäärisyyden päättämiseen. Iranin kyberoperaatio on siis maailmanlaajuinen asia ja voi toimia esimerkkinä myös muille yhteiskunnille. ”Kuulemme Iranin kansan huudot. Ymmärrämme sen hyväksikäytön, josta kärsitte ja teemme parhaamme auttaaksemme Iranin kansaa niin paljon kuin pystymme. Monet haktivistit ympäri maailman tukevat Iranin kansaa ja ymmärtävät, miten sortava hallituksenne on.”⁴³ Protesteja kehoitetaan järjestämään ympäri maailman: ”Islamilainen tasavalta ei halua kuunnella. Euroopan ja Amerikan ihmiset, on aika auttaa iranilaisia saamaan äänensä takaisin. Kokoontukaa Iranin lähetystöjen edustalle kaikkialla maailmassa! Ihmisoikeudet ovat myös naisten oikeuksia!”⁴⁴ Erityisesti läntisen maailman johtajiin halutaan vedota, jotta he aktiivisesti toimisivat iranilaisten puolesta: ”Hoi Ursula Von der Leyen. Onko mitään mahdollisuutta, että YK astuisi mukaan nyt, kun aseettomia siviileitä murhataan Iranin kaduilla?!”⁴⁵ Samalla muistutetaan esimerkiksi Ukrainan sodasta ja Venäjän autoritarismista, jota vastaan on samaan aikaan menossa kamppailu: ”2022 tullaan muistamaan vuotena, jolloin tavalliset ukrainalaiset ja iranilaiset käänsivät käsikirjoitukset ympäri kaiken suhteen, eikä kukaan osannut aavistaa sitä.”⁴⁶ Kokonaisuus kuitataan vielä toteamalla: ”-- Missä on sortoa, Anonymous tulee olemaan siellä.”⁴⁷ Näin kansan vihollisena Iranin hallinto on vain yksi esimerkki niistä vastustajista, joita vastaan Anonymous poliittisessa toiminnassaan hyökkää.

Useimmissa tapauksissa, joissa haktivistit ovat toimineet ja pystyneet toiminnallaan myös vaikuttamaan, valtio on suoraan rajoittanut ihmisten tiedonsaantia ja sananvapautta sekä loukannut

⁴³ We hear the calls of the Iranian people. We understand the abuse you suffer, and we will do our best to help the people of Iran as much as we can. Many hacktivists around the globe support the people of Iran and understand how repressive your government is. (Anonymous 22.9.2022 <https://twitter.com/YourAnonNews/status/1572783738513154049> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁴ The Islamic Republic of Iran doesn't want to listen. People of Europe & America, its time to help Iranian people to get they voices back. Assemble at Iranian embassy around the globe! Human right is also woman right! (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572906230464802818> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁵ Hoi Von der Leyen. Is there any chance of the UN stepping in now that unarmed civilians are being murdered in the streets in Iran?! (Anonymous Operations 23.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573198334948425729> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁶ 2022 will be remembered as the year regular Ukrainians and Iranians flipped the script on everything and nobody saw it coming. (Anonymous Operations 26.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585361906927341581> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁷ -- Where there is oppression Anonymous will be there. (Anonymous Operations 28.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585820586906976258> haettu: 20.12.2023.)

ihmisoikeuksia (Bellaby 2021, 247). Tästä on syntynyt sekä poliittinen peruste että eettinen oikeutus toiminnalle (Bellaby 2021, 250). Samankaltainen tilanne on myös Iranissa, jossa Anonymous niminomaan toimii läpinäkyvämmän hallinnon puolesta tilanteessa, jossa kokee hallinnon riistävän kansalaisten vapauksia. Näin se myös toimiaan ja vallankumoustarvetta aineistossa perustele. Keskeiseksi teoreettiseksi kysymykseksi muodostuukin haktivismin suhde demokratiaan, erityisesti hakkeroinnin suhtautuminen tiedonsaantiin liittyviin eettisiin kysymyksiin. Hakkereiden suhde vapaaseen tietoon ja sitä kautta demokratiaan on osin ristiriitainen johtuen siitä, että teknologian kehittyessä ja toiminnan laajentuessa hakkereiden alkuperäiset tavoitteet ja kulttuuri ovat muuttuneet (Best 2003, 263). Toiminnanmuotona hakkerointi on hyvin yksilökeskeinen. Hakkerit, jotka yhdistyvät erilaisiksi organisaatioiksi keskenään ja toimivat liikkeinä voidaan nähdä demokraattisina, mutta yksittäisten haktivistien toimien liittäminen kansalaisvaikuttamisen ja demokratian perinteisiin on haastavampaa. Näin haktivismi osaltaan haastaa demokratiaa, sillä se ei täysin kuulu perinteiseen, kollektiivisen kansalaisvaikuttamisen traditioon. Lisäksi se on erilaista riippuen historiallisista ja kulttuurisista tilanteista. Erityisesti tietotekniikan ja tietoteknisten taitojen levitessä yhä laajemmalle hakkerointi monimuotoistuu ja irtaantuu yhä enemmän omista alkuperäisistä kulttuurisista ja eettisistä perusteistaan. (Best 2003, 264.)

Tämä on keskeinen haaste haktivismin demokraattiselle perustelulle ja oikeuttamiselle. Teknologian moninaisuus ja kehittyminen tulee aineistossa Anonymousin tapauksessa ilmi, sillä samalla kun demokratian puolustaminen on tärkeä poliittinen tavoite, myös toiminta itsessään nähdään demokratian vahvistamisena ja tätä kautta oikeutettuna. On tärkeää huomata, että hakkereiden kamppailu tiedosta ei ole ainoastaan taistelua kyvystä saada, ylläpitää tai omistaa tietoa. Sen sijaan hakkereiden implisiittinen haaste liittyy todelliseen kykyyn aktiivisesti päästä käsiksi informaatioon ymmärtämällä teknologiaa. Hakkereiden ajatus on, että vahvistamalla pääsyä tiedon ja tietotekniikan, erityisesti internetin, äärelle ollaan toimimassa myös demokratian puolesta. Se, kuka pääsee käsiksi informaatioon, pääsee käsiksi myös valtaan. (Best 2003, 268.)

Hakkeroinnin potentiaalinen vaikuttavuus perustuu informaatioteknologian keskeiseen rooliin nykyisessä yhteiskunnassamme (Best 2003, 270). Aktiivinen pääsy informaatioon, tämä hakkeroinnissakin keskeinen elementti, on samalla myös ehdottoman demokraattinen. Hakkerointi yksilöllisenä ja tilannekohtaisena vaikuttajana saattaa olla demokratian kannalta myös ongelmallinen ja onkin esitetty, että sen tulisi toimintamuotona olla organisoidumpaan päästäkseen paremmin

vaikuttamaan. (Best 2003, 272.) Poliittisesti orientoituneita hakkereita tuodaan mediassa usein esille demokratian uhkana. Uudenlaisen hakkeritoiminnan ja kulttuurin olisi siis kehityttävä ja perusteltava itsensä entistä paremmin samaan aikaan kun hakkerointitaidot leviävät yhä laajemmalle alkuperäisen kulttuurin ulkopuolelle ja hakkeroinnista on tulossa yhä vähemmän eettisesti koheesiomainen. (Best 2003, 278–279.) Tämä on haaste molemmille, sekä haktivisteille että demokratialle. Iranin tapauksessa vallankumouksen tavoittelu on pitkälti mielenosoittajien ja protestoijien, Iranin omien kansalaisten käsissä. Anonymousin aktiivinen tuki tähän toimintaan osoittaa kuitenkin vahvoja poliittisia orientaatioita. Seuraavaksi tarkastelen vielä tarkemmin näitä keskeisimpiä toimintaa ohjaavia poliittisia arvoja.

6.2 Poliittiset arvot: Vapaus, tasa-arvo ja ihmisoikeudet

Anonymous on poliittisesti sitoutumaton, organisoitumaton ryhmä (ks. esim. Coleman 2014). Se kuitenkin toimii poliittisen vaikuttamisen piirissä tiettyjen poliittisten arvojen puolesta. Keskeisimmät ja usein toistuvat käsitteet aineistossa poliittisten arvojen kohdalla ovat vapaus, tasa-arvo, ihmisoikeudet ja erityisesti naisten oikeudet. Näiden arvojen vuoksi vallankumousta Iranissa ajetaan. Vapaus on jo varhain määritelty hakkereiden tärkeimmäksi toimintaa ohjaavaksi arvoksi ja tavoitteeksi. Vaikka Anonymousin juuret ovat vähemmän poliittisissa alakulttuureissa, on sen toiminnassa alusta asti ollut jonkinlainen auktoriteettien kustannuksella vitsailu, joka myöhemmin muuttui selkeämmäksi poliittiseksi kamppailuksi korruptoituneita hallintoja, korporatioita ja uskonnollisia yhteisöjä vastaan (Goode 2015, 77). Tämä kaikki näkyy myös Iran-operaatiossa, sillä aineistossa vapaudesta puhutaan paljon: ”Vapaus löytyy rohkeudesta. Vapaus on valintamme. Vapaus tulee olemaan meidän.”⁴⁸ ”Islamilainen tasavalta etsii pakotietä oikeudenmukaisuudesta ja pyrkii hautaamaan vapauden synkän terrorin viittansa alle. Mutta me tulemme jatkamaan toimintaamme velvollisuudesta ihmisyydelle ja tulemme olemaan iranilaisten ääni kaikkialla maailmassa.”⁴⁹ ”Vapauden puolesta!”⁵⁰

⁴⁸ Freedom lies in courage. Freedom is our choice. Freedom will be ours. (Anonymous Operations 31.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1586936543456874497> haettu: 20.12.2023.)

⁴⁹ The Islamic Republic seeks to escape justice and bury freedom under its dark veil of terror. But we shall continue to act on our duty for humanity and be the voice of Iranians around the world. (Anonymous Operations 9.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1601305366696017920> haettu: 20.12.2023.)

⁵⁰ For freedom! (Anonymous Operations 26.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1574374750822010882> haettu: 20.12.2023.)

Anonymoussin voi siis nähdä perustelevan myös laittomia toimiaan poliittisin perustein, vahvalla muutoshalukkuudella ja demokraattisilla ambitioilla. Anonymous kannattaa tiettyjä poliittisia arvoja, kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja vapautta mutta samalla sen poliittisessa toiminnassa on vahvasti mukana myös anarkismi ja kaaosmaisuuks. Anonymous itsekin on kuvannut omia poliittisia näkemyksiään liukuviksi ja heterogeenisiksi. Se ei sinällään ole poliittinen eikä sen toiminta perustu mihinkään tiettyyn poliittiseen ideologiaan, mutta siinä on mukana niin anarkismin, liberalisminkin kuin kommunisminkin piirteitä. Anonymous onnistuu yhtäaikaaisesti olemaan kaikkia näitä ja paljon muutakin. Sen toiminnassa erilaiset, toisinaan ristiriitaisetkin näkemykset, voivat yhtä aikaa olla läsnä täydentäen toisiaan. (Fuchs 2013, 345.) Samalla on huomattava, että julkinen ilmaisu ja kulttuuri sekä ne ajatukset, joiden esitetään olevan Anonymoussin ilman vahvistusta alkuperästä, ovat jo itsessään osa Anonymoussiin liittyvää poliittista kulttuuria. Se, että anonymiteetti on korkea eivätkä aktivistit tapaa tai tunne toisiaan reaali maailmassa helpottaa ryhmään ja toimintaan liittymistä ja siitä irtoamista. Keskeinen piirre Anonymoussissa on siis se, että sillä ei ole selkeästi määriteltyä jäsenyyttä vaan kuka tahansa voi liittyä siihen. Tämä luo sille erityispiirrettä verrattuna muunlaiseen kansalaisaktivismiin ja tiukempiin jäsenyyksiin perustuviin kansalaisliikkeisiin. Anonymous on idea, ei ryhmä, ja siihen kuulumiseksi riittää pelkkä toiminta. (Fuchs 2013, 348.) Tämä on myös sen poliittisia arvoja analysoitaessa pidettävä mielessä.

Tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeudet ovat aineistossa selkeitä yhteiskunnallisia tavoitteita, ja niiden Anonymous yhdessä protestojien kanssa katsoo Iranista tällä hetkellä puuttuvan: ”Oikeutta Iranin kansalle!”⁵¹ Myös juuri poliittiseen toimintaan osallistumisen helppoutta korostetaan: ”Me olemme Anonymous. Me jatkamme taistelua ihmisoikeuksien puolesta ympäri maailman jokaista hallitusta ja korporatiota vastaan. Liity meihin. Yhdessä voimme muuttaa maailmaa.”⁵² Naisten asema on yksi keskeisimmistä yhteiskunnallisista kysymyksistä Iranissa, ja samalla se on ollut sytyke koko syksyn 2022 protestien alkamiselle. Yksi koko operaation motoista on: ”Nainen, elämä, vapaus.”⁵³ Juuri naisten oikeuksien puolustamiseksi koko operaatio on lähtenyt käyntiin ja tätä Anonymous aineistossa toimintansa perusteena korostaa. Ihmisoikeuksien toteutuminen ja

⁵¹ Justice for Iranian people! (Anonymous Operations 18.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1582156413282840577> haettu: 20.12.2023.)

⁵² We are Anonymous. We will continue to fight for human rights around the globe against every government or corporation. Join us. Together we can change the world. (Anonymous 12.11.2022 <https://twitter.com/YourAnonNews/status/1591473458118262784> haettu: 20.12.2023.)

⁵³ Woman, Life, Freedom. (Anonymous Operations 23.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573232000718278656> haettu: 20.12.2023.)

kunnioittaminen ovat Anonymousille keskeisiä poliittisia arvoja eikä näiden täysimittainen ulottaminen koskemaan myös naisia ole Iranin yhteiskunnallisessa todellisuudessa itsestäänselvyys: ”-- Jos ihmisoikeudet kielletään, ostammeko valheen siitä, että toisten elämät ovat tärkeämpiä kuin toisten? Ei! Ihmisyysvapaus on hienoin ja yksinkertaisin oikeus kaikista. Ennen kuin kaikki ovat vapaita, kukaan ei ole vapaa.”⁵⁴ Aineistossa todetaan myös yksinkertaisesti: ” -- Ihmisoikeus on myös naisten oikeus!”⁵⁵

Protestit Iranissa alkoivat alun perin nuoren naisen kuoltua Iranin siveyspoliisin käsissä tämän puettua huivinsa väärin. Juuri naisia koskevat pukeutumissäännöt ovat Iranin yhteiskunnassa paljon esillä ja niiden muuttamiseksi protestoijat kamppailevat. Hunnusta on tullut keskeinen osa poliittista protestointia. Naisten pukeutumissääntöjä ja huivia koskevat asiat ovat paljon esillä myös aineistossa. Huiviasioista puhuminen on keskeistä, sillä sitä pidetään aineistossa yhtenä islamilaisen hallinnon keskeisimmistä naisista sortavista piirteistä. Aineistossa tätä asiaa pidetään esillä paljon: ”Vanhempi nainen Iranissa riisuu päähuivinsa ja liittyy protesteihin huutaen ’kuolema Khameneille!’”⁵⁶ ja: ”NYT: Iranilainen tyttö Teheranissa riisuu hijabinsa yleisön hurratessa hänelle!”⁵⁷ Naisia koskevia pukeutumissääntöjä pidetään myös keskeisenä osoituksena nykyisen hallinnon huonoudesta: ”Uskonnolliset sekopäät haluavat murhata naisia niinkin pienestä syystä kuin miten he pukeutuvat. Meillä ei tulisi olla mitään armeliaisuutta tätä hullua hallintoa kohtaan. Jäädättäkää kaikki heidän varansa ulkopuolella. Tuomitkaa heidät rikoksista ihmisyyttä vastaan.”⁵⁸

⁵⁴ If human rights are denied, do we buy into the lie some lives are more important than others? No! Freedom of humanity is the greatest, and simplest right of them all. Until everyone is free no one is free. (Anonymous Operations 29.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1597701061644525571> haettu: 20.12.2023.)

⁵⁵ -- Human right is also woman right! (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572906230464802818> haettu: 20.12.2023.)

⁵⁶ An Elderly Woman in Iran removes the headscarf and joins the protests chanting ’Death to Khamenei’. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572954081316184064> haettu: 20.12.2023.)

⁵⁷ NOW: Iranian girl in Tehran takes off her hijab as the crowd cheers her on! (Anonymous Operations 23.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573076892168720390> haettu: 20.12.2023.)

⁵⁸ Religious nutcases want to murder women for little reason than how they dress. Figures. We should have no leniency over this crazy regime too. Freeze all their assets outside. Convict them of crimes against humanity. (Anonymous Operations 26.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1574416820618002434> haettu: 20.12.2023.)

Samalla naisia kannustetaan toimintaan ja heitä tuodaan aineistossa esille sankareina, jotka nousevat sortavaa hallintoa vastaan: ”Lähetämme rukouksia rohkeille sisarillemme Iranissa!”⁵⁹ ”Pelkureita ovat he, jotka yrittävät satuttaa naista. Häpeä teille pelkurit!”⁶⁰ ”Tämä on vuosikymmenien sorron kotiinpaluu. Protestoijat, erityisesti tytöt ja naiset, ovat sankareita!”⁶¹ Samaa viestiä halutaan levittää koko maailmalle; Iranin tilanne on otettava vakavasti, koska se toistuvasti loukkaa naisten ihmisoikeuksia ja tämän vuoksi asiaan puututtava myös kansainvälisillä foorumeilla: ”Viesti maailman johtajille: Iranilaiset naiset eivät tarvitse teitä pelastajikseen. He tarvitsevat teitä vain lopettamaan heidän murhaajinsa pelastamisen!”⁶² ja: ”Iranin kansa antaa elämän ihmisoikeuksille vastustamalla hallintoa, joka polkee perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia ja sortaa kansalaisiaan. Kansainvälisen globaalin yhteisön täytyy tukea protestoijia.”⁶³ Iranilaisnaisten aktiivista roolia halutaan korostaa: ”Tämä ei ole iranilaisten naisten ’herääminen’. Tämä on naisten sisäisen taistelijan kanavoimista ja heidän paikkansa vaatimista takaisin yhteiskunnassa. Tämän on naisjohtoinen vallankumous. Vallankumousta ei voi tuhota.”⁶⁴

Anonymousin toiminnassa on poliittisesti huomattavissa moninaisia ajatuksia, kuten on jo edellä osoitettu. Siitä löytyy myös teoreettisesti mielenkiintoista arvioitavaa, sillä mukana on selvästi sekä varsin liberaaleja näkemyksiä että sosialistisiksi tulkittavia näkemyksiä. Nämä näkyvät ja ilmenevät hieman eri osa-alueilla. Liberaalit näkemykset Anonymousin sisällä liittyvät pitkälti hallituksen harjoittamaan sanan- ja tiedonvapauden rajoittamiseen. Toisaalta sosialistisiksi tulkittavia poliittisia näkemyksiä edustaa yleinen pyrkimys sosiaalisen ja taloudellisen epätasa-arvon muuttamiseen sekä varallisuuden kontrollin ja taloudellisten vallanpitäjien, suuryritysten ja pankkien, kritisointi. (Fuchs

⁵⁹ Sending prayers to all our brave sisters in Iran! (Anonymous Operations 24.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1584577978893320195> haettu: 20.12.2023.)

⁶⁰ It's always cowards who try to hurt a woman. Shame on you cowards! (Anonymous Operations 24.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1584629842020122625> haettu: 20.12.2023.)

⁶¹ This is decades of repression coming home to roost. The protesters, in particular the girls and women, are heroes! (Anonymous Operations 26.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585349935905529857> haettu: 20.12.2023.)

⁶² A message to world leaders: "Iranian women do not need you to save them. They only need you to stop saving their murderers!" (Anonymous Operations 26.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585141792021815296> haettu: 20.12.2023.)

⁶³ The people of Iran give life to Human Rights by resisting a regime that tramples fundamental human rights and oppresses its citizens. The international global community needs to support protesters. (Anonymous Operations 31.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1586876971140759552> haettu: 20.12.2023.)

⁶⁴ This is not an "awaking" for Iranian women. This is women channeling their inner warrior and reclaiming their place in society. This is a women led revolution. You can't crush a revolution. (Anonymous Operations 27.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1585432031693094913> haettu: 20.12.2023.)

2013 367.) On huomioitavaa, että juuri näitä toimijoita, eli hallitusta, pankkeja ja suuryrityksiä, vastaan Anonymous pääasiassa on hyökännyt monissa operaatioissaan, myös Iranissa. Anonymousin poliittiseen ideologiaan on liitetty myös informaatioanarkismi, jolla viitataan radikaaliin tiedonvapauteen. Pohdittaessa Anonymousin poliittista toimintaa on siis erittäin tärkeä ymmärtää sen moninaisuus. (Goode 2015, 74.) Toimintatavat Iran-operaatiossakin edustavat selkeästi anarkistisen toiminnan tai kansalaistottelemattomuuden piirteitä, vaikka poliittisia arvoja, kuten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, voisi ajaa muillakin keinoilla kuin radikaalilla haktivismilla. Anarkistit toimivat monin eri tavoin, mutta keskeisintä on vastustaa sellaisia toimijoita, jotka sortavat tai kaventavat ihmisten vapautta. Jotkut näkevät internetissä valtavan mahdollisuuden ja potentiaalın vapauden ja demokratian kasvattamiseen ja toiset taas ovat huolissaan siihen liittyvästä sosiaalisen kontrollin ja sensuurin mahdollisuudesta. (Curran & Gibson 2013, 297). Monet haktivismiin liittyvät ryhmät, kuten myös Anonymous, korostavat läpinäkyvyyttä ja tiedon merkitystä osana avoimempaa demokratiaa, yksilönvapauksia ja ei-hierarkkista organisaatorakennetta (Curran & Gibson 2013, 308). Näiden voidaan nähdä sointuvan melko pitkälti yhteen anarkististen ideaalien kanssa ja tämän tyylliset asiat ovat jatkuvasti esillä myös aineistossa.

Suurin osa yhteiskunnallisista liikkeistä sisältää ideologisia, kulttuurisia ja sosiaalisia jännitteitä. Näitä on myös Anonymousissa. Se ei sinällään ole poikkeuksellista yhteiskunnallisissa kansalaisliikkeissä ja usein liikkeet voivat toimia hyvin tällaisista jännitteistä huolimattakin. (Goode 2015, 79.) Vaikka Anonymous onkin varsin moninainen, se voidaan siitä huolimatta nähdä kollektiivina, jossa erilaiset näkemykset vain ovat eri tavoin läsnä erilaisissa tilanteissa (Fuchs 2013, 345). Anonymousin poliittisessa toiminnassa on jälleen huomioitava sen juuret internetin alakulttuureissa sekä sen sittemmin julkituomat poliittiset ja eettiset arvot. Näitä arvoja se on tuonut ilmi yleisemmissä julistuksissa ja sosiaalisen median julkaisuissaan sekä erillisissä operaatioissa, myös Iranin operaatiossa. Näistä yksittäisistä tapauksista voi yrittää muodostaa jonkinlaista käsitystä Anonymousin poliittisista arvoista, mutta toisaalta sen vahvat sisäiset jännitteet ovat näkyvissä myös sen kaikissa julkilausumissa poliittisissa tavoitteissa. (Goode 2015, 79.)

Yksi kirjallisuudessa käytetty käsite kuvaamaan Anonymousin ja muiden haktivistien poliittista maailmankuvaa ja sen liberaalien ja sosialististen osien yhteensovittamista, on kyberlibertalmi. Se sisältää keskeisinä ajatukset kansalaisten järjestyms- ja sananvapaudesta ja korostaa, että näitä vapauksia rajoittavat sekä autoritääriset hallitukset että suuryritykset. Käsite muodostui 1990-luvulla

ja siinä korostetaan hakkereiden ja tekniikan kanssa työskentelevien filosofisia painotuksia ja vastuuta internetin toiminnan suojaamiselta hallitusten sääntelyltä. Nykyään siinä keskitytään erityisesti digitaalisiin omistusoikeuksiin liittyviin kysymyksiin sekä korostetaan yksityisyyden suojan tärkeyttä internetissä. Kyberlibertalismia on kuvattu myös yleiseksi uskoksi siihen, että digitaalisella teknologian kehityksellä on kyky ratkoa sellaisia sosiaalisia ongelmia kuten mahdollisuuksien epätasa-arvo, epätasa-arvoinen pääsy tiedon ja koulutuksen piiriin sekä demokraattisten prosessien vahvistaminen. (Goode 2015, 78–79.) Hakkerietiikka on varsin samankaltainen; sen keskeisimpiä periaatteita ovat ajatus kaiken informaation täydellisestä vapaudesta, auktoriteettien kyseenalaistamisesta sekä (vallan) keskittämisen vastustamisesta ja sen korostamisesta, että hakkereita täytyy arvioida heidän hakkerointinsa perusteella, eikä väliä tulisi olla henkilökohtaisilla ominaisuuksilla kuten iällä, koulutuksella, asemalla tai rodulla, lisäksi uskotaan teknologian kykyyn muuttaa elämää ja yhteiskuntaa paremmaksi (Levy 1984, 39–49). Nämä ajatukset resonoivat aineiston perusteella vahvasti myös Anonymousin jäsenistön keskuudessa.

Haktivismi yhdistää siis tietokonehakkeroinnin ja poliittisen aktivismin. Tämä välittyy kaikesta Anonymousin toiminnasta myös Iranissa. Tietokonetekniikka ei ole haktivisteille ainoastaan keino poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen, vaan se on ryhmän jäsenille sekä elämäntapa että samalla yhteiskuntaa muutokseen ajava voima (Goode 2015, 75). Ihmisoikeusloukkauksista kertominen on tärkeää, jotta muutosta voidaan saada aikaan. Tätä Anonymous todella tekee myös aineistossa. Ihmisoikeuksista puhutaan paljon liittyen Iraniin ja samalla kun kritisoidaan Iranin hallintoa, suunnataan kritiikkiä myös muihin hallinnon vallan ja propagandan mahdollistajiin kuten kansainväliseen yhteisöön ja kansainvälisiin suuryrityksiin. Samalla Anonymousin Iran-operaation poliittiset arvot resonoivat pitkälti niiden arvojen kanssa, joista hakkerikulttuuri ja sen poliittinen toiminta on saanut alkunsa. Iranin operaatiossa Anonymous toimii vapauden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien puolesta kansalaisten kanssa, auktoriteetteja vastaan. Tämän voidaan nähdä aineiston perusteella vahvistavan kuvaa kirjallisuudessa esitellyistä haktivismin poliittisista arvoista. Sen lopullinen vaikuttavuus ja oikeutus demokraattisena kansalaisvaikuttamisen muotona on kuitenkin monimutkaisempi kysymys. Eittämättä on selvää, että Anonymousin toiminta Iranissa on poliittisesti motivoitunutta aktivismia, johon tietotekninen elementti on yhdistetty keskeisenä toiminnan muotona. Se on haktivismia, joka toimii myös perinteistä kansalaisaktivismia tukien. Keskeinen kysymys liittyy vielä tämän toiminnan oikeuttamiseen ja siihen keskityn seuraavassa luvussa.

7. Toiminnan oikeuttaminen

Tässä luvussa käsittelen Anonymousin Iranin kyberoperaation oikeuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Kysymys oikeuttamisesta on keskeinen osa kaikkea yhteiskunnallista toimintaa. Esittelen tässä luvussa aineistosta nousevia perusteluja Anonymousin harjoittamalle toiminnalle ja pohdin niitä sekä haktivismin oikeuttamista kirjallisuuden valossa. Näin peilaan Anonymousin toimintaa aiempaan tutkimukseen ja teoreettiseen keskusteluun liittyen nykyisen demokratian haasteisiin, kansalaistoiminnan rajoihin sekä kansalaistottelemattomuuden oikeuttamiseen. Kansalaistottelemattomuuteen liitetään usein yleisellä tasolla jonkinasteisesta moraalista ja poliittista legitimitettiin ja vakuuttavuutta. Tämä on sekä sosiaalista, kuten on nähtävissä esimerkiksi rasismin vastaisen toiminnan oikeuttamisessa poliittisena vastarintana, että teoreettista, sillä useat kansalaistottelemattomuusteoriat perustelevat vahvasti vastarinnan oikeutusta tietyissä tilanteissa. Tämän vuoksi haktivismin suhde kansalaistottelemattomuuteen on sekä mielenkiintoinen että merkittävä kysymys pohdittaessa haktivismin oikeutusta ja samalla myös sen harjoittajien, kuten Anonymousin, luonnetta poliittisena toimijana. Tässä luvussa pohdin esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Miten Anonymous oikeuttaa toimintaansa aineistossa? Miten tätä oikeutusta voi toisaalta puolustaa ja miten kritisoida? Miten haktivismin oikeuttaminen esitetään teoreettisessa kirjallisuudessa ja miten se suhteutuu muihin vastarinnan muotoihin? Voidaanko haktivismi määritellä oikeutetuksi kansalaistottelemattomuuden muodoksi?

Käsittelen seuraavaksi kahta keskeistä elementtiä, jotka liittyvät Anonymousin toiminnan oikeuttamiseen Iranissa sekä poliittisen hakkeritoiminnan oikeuttamiseen yleisellä tasolla. Ensiksi käsittelen kybertilan vertautumista fyysiseen todellisuuteen. Mielenosoitukset ja protestit, joskus myös fyysinen kansalaistottelemattomuus, ovat kuuluneet kansalaisaktivismiin aina. Iranin tapauksessa pääosa poliittisesta aktivismista tapahtuu kaduilla Iranin omien kansalaisten toimesta. Anonymous on osa tätä poliittista toimintaa tukemalla ja jatkamalla kybertodellisuudessa sitä, mitä Iranin kansalaiset kaduilla jo tekevät. Näin Anonymous kokee tätä kautta itse myös oman hakkeritoimintansa oikeutetuksi. Toinen tärkeä perustelu ja oikeutus on Iranin hallinnon julmuus ja ne poliittiset muutokset, joita Iraniin halutaan. Anonymous oikeuttaa ja perustelee toimintaansa siis sillä, että iranilainen yhteiskunta on jopa sotaan verrattavassa poikkeustilassa. Näin julman hallinnon säättämien ja valvomien lakien rikkominen on mahdollista nähdä oikeutettuna. Käytyäni läpi näitä aineistossa toistuvia oikeuttamisperusteita, käsittelen vielä yleisellä tasolla haktivismin ja

Anonymously Iran-operation linkittymistä oikeutetun kansalaisvaikuttamisen perinteeseen ja erityisesti sen suhdetta kansalaistottelemattomuuteen.

7.1 Protestointi kansalaisoikeutena: Kybertila tukena mielenosoittajille

Ensimmäinen keskeinen oikeuttamiseen liittyvä keskustelu on kybertodellisuudessa tapahtuvan vaikuttamisen ja elektronisen kansalaisaktiivisuuden liittäminen osaksi perinteisiä vaikuttamismuotoja. Kansalaisten poliittinen osallistuminen on useissa maissa yleisesti hyväksyttyä ja toivottavaa käytöstä. Tähän liittyy ajatus demokratiasta kansanvaltaana ja siihen liittyvä mielipiteen ilmaisun vapaus, joka koskee myös mielenosoitusten ja protestien järjestämistä. Tästä aihepiiristä ja protestioikeuden soveltamisesta käydään silloin tällöin keskustelua mutta yleisesti ottaen mielenosoitukset ja esimerkiksi katuprotestit ovat luonnollisia, hyväksytyjä ja oikeutetuiksi koettuja kansalaisaktiivisuuden muotoja. Kuten jo aiemmin on esitetty, kansalaisyhteiskunnassa ihmisten on toivottavaa olla aktiivisia osallisia yhteiskunnallisessa toiminnassa, osallistua päätöksentekoon ja voidaan nähdä jopa kansalaisten eettisenä velvollisuutena toimia sortoa, epäoikeudenmukaisuutta ja syrjintää vastaan (ks. esim. Goodrum & Manion 2000, 15). Tätä varten on muodostunut erilaisia vastarinnan taktiikoita, joista yksi on kansalaistottelemattomuus.

Keskeistä kansalaistottelemattomuudessa on kerätä huomiota halutulle asialle ja epäkohdalle. Aineistossa ja aineiston perusteella Anonymous toimii tässä tarkoituksessa erittäin aktiivisesti juuri sosiaalisessa mediassa. Suuren yleisönsä kautta sekä tehokkailla, iskevillä ja mystisillä julkaisuillaan Anonymous saa huomiota Iranin tapahtumille ja pyrkii keskittämään maailman huomion Iranin ongelmiin. Aineistossa tämä on läsnä, kun esille tuodaan edelleen Iranissa fyysisesti tapahtuvia tilanteita ja Iranin hallinnon harjoittamaa sensuuria: ”Valtava mielenosoitus on juuri nyt menossa Iranissa!”⁶⁵ Näin korostetaan sitä, että kaikki toiminta on lähtöisin kansan tahdosta, ja Anonymous toiminnallaan vain auttaa sen toteuttamisessa. ”Olemme saaneet nämä ja tuhansia muita viestejä sen jälkeen, kun Iranin vallankumous alkoi, ihmiset pyytävät apua. -- tarvitsemme painostusta

⁶⁵ Massive demonstration is taking place right now in Iran! (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572634598399508480> haettu: 20.12.2023.)

globaaleilta vallanpitäjiltä, tämän hullutuksen täytyy loppua!”⁶⁶ Näin pyritään osoittamaan, että Anonymousin toiminnassa on kysymys mielenosoittamiseen ja kansalaisten perusoikeuksiin liittyvistä asioista. Tätä kautta kaiken, mikä tätä toimintaa tukee, voi nähdä oikeutettuna.

Aineistossa huomioidaan siis vahvasti kaduilla tapahtuvan protestoinnin ja internetissä tapahtuvan vaikuttamisen yhteys. Tässä keskeistä on tuoda esille se, että myös vastapuolen (Iranin hallinto) harjoittama sorto ja sensuuri tapahtuu sekä kaduilla että internetissä. Näiden asioiden välinen yhteys ilmenee aineistossa esimerkiksi näin: ”Kello on 22.15 Tabrizin aikaa. Internet on heikko. Joitakin katuja on tarkoituksella suljettu. Ihmiset heittelevät kiviä oville ja seinille. Tämä on kuin sotarummun ääni. Joka puolella on kirkas tuli. Kaupunki on poikkeustilassa.”⁶⁷ Kun hallinto käyttää internetin sensuuria oman agendansa ajamiseen, miksei myös kansalaisten vastarinta voisi tapahtua siellä? Samalla voi nähdä, että ylipäätään hallituksen kansantahdon vastainen toiminta vie siltä laillisen oikeutuksen ja tämän vuoksi kansalaisten harjoittama lainrikkominen, myös hakkerointi, on oikeutettavissa. Iranin hallinnon vastaiset mielenosoitukset ovat laajentuneet ympäri maailman ja näitä Anonymous selvästi haluaa jakaa ja laajentaa entisestään. Toiminnan vaikuttavuus kasvaa ja oikeutus vahvistuu, kun iranilaisten lisäksi myös muu maailma näkee valtaapitävän hallinnon vääryyden ja haluaa taistella sitä vastaan: ”Lisää kuvaa Berliinistä, jossa yli 21000 ihmistä yhtyi protestiin solidaarisuudesta Iranin kansalle.”⁶⁸ ja :”Tänään vallankumouksellisten iranilaisten välinen yhteys mielenosoituksessa tuli maailmalle nähtäväksi.”⁶⁹ Yleisesti ottaen aineistossa tapahtuvasta oikeutuksesta voi sanoa, että Anonymous perustelee toimintaansa maailmanlaajuisen merkittävyyden lisäksi hyvillä aikeilla pahaa vastaan. Tämä on perimmäinen ja sinällään ymmärrettävä toiminnan syy mutta objektiivisesti tarkastellen on epäselvää, kuinka pitkälle ja millaista toimintaa näin voidaan oikeuttaa tai millä perusteilla ja millaisissa tilanteissa lain rikkominen on hyväksyttävää.

⁶⁶ These and thousands of DM’s we got since revolution in Iran started, people asking for help. -- we need pressure from global powers, this madness must stop! (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572903895638106112> haettu: 20.12.2023.)

⁶⁷ Its 10:15 PM Tabriz time. The internet is weak. Some streets have been intentionally cut off. People are banging stones on doors and walls. It’s like the sound of a war drum. There is a bright fire everywhere. The city is under martial law. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1573033204268810240> haettu: 20.12.2023.)

⁶⁸ More footage from Berlin, more than 21000 people joined protest in solidarity with Iranian people. (Anonymous Operations 22.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1583823238584754176> haettu: 20.12.2023.)

⁶⁹ Today, the unity of revolutionary Iranians in the protest rally was seen by the world. (Anonymous Operations 22.10.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1583859835896205312> haettu: 20.12.2023.)

Kun oikeudenmukaisuutta haetaan, vedotaan usein vastapuolen ja toisen vaihtoehdon pahuuteen. Mikäli tällainen pahaksi koettu osapuoli on vallassa, on ryhdyttävä tavoittelemaan muutosta. Aineistossa keskeisenä on se näkökulma, että pelkkä fyysinen kaduilla tapahtuva vastarinta ei enää riitä. Kun vastarintaa yritetään tukahduttaa ja ihmisiä tapetaan, on asiaan puututtava myös muilla, uudemmissa ja mahdollisesti ristiriitaisillakin keinoilla, joihin kybervaikuttaminen kuuluu. Tämän vuoksi Anonymous pyrkii oman käsityksensä mukaan auttamaan vaikeuksissa olevia kansalaisia: ”Huolimatta kaikesta roskasta, jota julkaisemme, me tuemme Iranin kansan vapautta. Monet Anonymous-käyttäjät ovat aktiivisia Iranin operaatioissa. Kun meillä on päivitettävää, julkaisemme sen. Sama koskee myös Venäjän operaatiota.”⁷⁰ Samalla Anonymous edelleen jakaa tietoa sensuurin kiertämisestä tietoteknisesti: ”-- Kun viranomaiset yrittävät estää pääsyn internetiin, Twitteriin, Facebookiin, YouTubeen tai TikTokiin, tässä on ohjeita siihen, mitä tehdä esteiden kiertämiseksi.”⁷¹

Tässä tulee erityisellä tavalla ilmi haktivismin potentiaali toimia aktiivisesti poliittista epäoikeudenmukaisuutta vastaan erityisesti koulutuksen ja tiedonvälityksen kautta. Tätä Anonymous tekee Iranin kansan asianajajana ja tiedottajana aineistossa koko ajan. Tämä on sinänsä hyvä, perusteltu, demokraattinen ja tietyssä määrin myös oikeutettu periaate. Siihen liittyy kuitenkin myös mahdollisia ongelmia, sillä kyberaktivismi voi helposti muuttua kyberterrorismiksi. Tämän rajan määrittäminen, löytäminen tai kunnioittaminen on hyvin vaikeaa. Radikaloituessaan hakkereilla on nimittäin kyky vaikuttaa yhteiskuntaan hyvinkin negatiivisesti ja aiheuttaa kaaosta. Miten hallitukset ja yhteiskunnat reagoivat tähän uuteen kansalaisaktiivismin muotoon on yksi tärkeä kysymys, jota ei ole vielä kovin laajasti pohdittu. (Goodrum & Manion 2000, 16–17.) Tämä voi osaltaan olla syy sille, miksi hakkerointi nähdään usein kategorisesti vääränä, kaaosta aiheuttavana ja epäoikeutettuna poliittisen vaikuttamisen toiminnanmuotona. Kuten edeltävissäkin luvuissa on käyty läpi, aineistossa korostetaan sitä, että Iranin mielenosoituksissa kansa ilmaisee näkemyksensä vallanpitäjistä ja pyrkii protestien kautta vaikuttamaan maan poliittiseen tilanteeseen. Iranissa tilanteesta käytetään termiä vallankumous. Tätä Anonymous käyttää myös oman, kybertilassa tapahtuvan toimintansa perusteluna ja oikeutuksena. Näin siis myös silloin, kun kyse on lakia ja monia eettisiäkin sääntöjä, yksityisyyden

⁷⁰ Regardless of all the shit we’re posting, we support the freedom of the people of Iran. Many Anonymous accounts are active in #OpIran When we have updates we will post them. Same for #OpRussia too! (Anonymous 2.11.2022 <https://twitter.com/YourAnonNews/status/1587877509764366342> haettu: 20.12.2023.)

⁷¹ -- When authorities attempt to block access to the internet, Twitter, Facebook, YouTube or TikTok, heres how you go around the blockade. (Anonymous Operations 1.12.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1598184357281267714> haettu: 20.12.2023.)

suojaa ja yleisiä periaatteita rikkovista teoista hakkerioperaatioiden yhteydessä. Aineistossa todetaan esimerkiksi: ”Tällä hetkellä kaksi maata on vallankumouksen partaalla. Olkaa vapaita tai tulkaa orjuutetuiksi!”⁷² Tällä viitataan siihen, että vaihtoehtoja ei ole kuin kaksi; vapaus tai orjuus, alistuminen nykyisten vääryyksien alla tai toiminta niitä vastaan kaikin mahdollisin tavoin.

Hakkeri-sanan määritelmä on muuttunut sen jälkeen, kun se ensimmäisen kerran otettiin käyttöön. Hakkereilla oli ja on kenties vieläkin huonohko maine, mutta todellisuudessa hakkeroinnin tarkoitus ainakin alkuperäisten toimijoiden mukaan oli nimenomaan toimia eettisten tavoitteiden puolesta. Lainsäätäjillä oli kuitenkin toisenlainen kuva ja he asettivat tavoitteekseen puhdistaa kybertila hyökkäävistä vandaaleista, jotka niin sanotusti varastavat tietoa. (Thomas 2005, 602–603.) Lain rikkomisesta huolimatta suurin osa hakkereista näki motiivinsa varsin jaloina. Mantra ’tieto haluaa olla vapaata’ heijastaa hyvin heidän uskoaan siihen, että kaupallisuus ruokkii salaisuutta ja salailu vaarantaa tiedon vapaan liikkuvuuden. (Thomas 2005, 605.) Hakkereiden motiivina on usein nähty silkka uteliaisuus ja viihde, mutta hakkereiden motiivien alkuperäiset juuret ovat paljon syvällisemmät. Teknologinen vallankumous on läpi aikojen ollut enemmän tai vähemmän kaikkien hakkerien tavoitteena. Romanttinen ajatus olla osana sosiaalista vallankumousta oli hakkeri-identiteetin ytimessä jo alkuaikoina ja se tarjosi myös oikeutuksen tietokoneille tunkeutumiseen ja auktoriteettien ja viranomaisten häirintään. Hakkerit tiedostivat aktiviteettiensa osittaisen laittomuuden mutta oman näkemyksensä mukaan laittomuus ei välttämättä tarkoittanut epäeettistä käytöstä. (Thomas 2005, 606.) Juuri tämän alkuperäisen hakkeroinnin tavoitteen voi nähdä tapahtuvan Anonymousin toiminnan kautta – hakkerit kaikkialla ympäri maailman pääsevät kybertilan kautta osalliseksi Iranin vallankumoukseen ja kokevat ainakin itse olevansa näin hyvän puolella tekemässä jotakin merkittävää ja oikeaa.

Hakkerietiikan ydin on siinä utilitaristisessa ajatuksessa, että hakkeroinnin tulokset tasapainottavat ja ovat lopulta tärkeämpiä kuin toiminnan huonot ja laittomat puolet (Thomas 2005, 618). Vallankumouksen, auktoriteettivastaisuuden ja laittomuuden teemoilla pelatessa, hakkerit hyväksyvät riskin lain rajamailla toimimisesta haastaessaan konventionaalisia eettisen toiminnan rajoja. Näin tehdessään he haastavat auktoriteetteja laajentamalla ja kokeilemalla teknologisen kulttuurin rajoja samalla kun vastustavat laillisia toimia, joilla kyseisiä toimia pyritään kontrolloimaan. Hakkerit eivät

⁷² At this moment there are two countries on surge of revolution. Be free or get enslaved! (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/157259923123814402> haettu: 20.12.2023.)

sulaudu moderniin kulttuuriin ja sen oletettuihin arvoihin vaan luovat uutta sekoittamalla taidetta, tiedettä ja vastarintaa omassa kulttuurissaan, jonka kautta valtaapitäville luodaan vaihtoehto. (Thomas 2005, 620.) Kuten edellisessä luvussa käsiteltiin, Anonymousin poliittinen agenda Iranissa on vallankumouksen ajaminen ja julman vääryyksiä toteuttavan hallinnon kaataminen. Tätä Anonymous tuo aineistossa jatkuvasti esille. Samankaltaisia asioita se on historiansa saatossa ajanut myös monissa muissa yhteyksissä ja operaatioissa. Sama asia liittyy myös hakkeritoiminnan oikeuttamiseen. Eettiset ja moraaliset perustelut toiminnalle ovat olemassa mutta poliittisen vaikuttamisen kentällä käydään aina nimenomaan kamppailua arvoista. Näin ollen voi kysyä, miksi tiettyjen poliittisten arvojen puolesta on perusteltua toimia myös lainvastaisesti ja toisten ei? Eikö tämä johda väistämättä anarkiaan ja kaaokseen, joka lopulta taas johtaa ihmisten epätasa-arvoon ja ongelmiin, myös väkivaltaan, jota Anonymouskin periaatteen tasolla vastustaa?

Aineistossa tähän kysymykseen vastataan viittaamalla Iranin tilanteeseen, joka Anonymousin näkemyksen mukaan vertautuu sotatilaan. Sota on politiikan äärimmäinen väline ja vaatii aina jonkinlaisen oikeutuksen. Kun Anonymous aineistossaan sanoo olevansa sodassa Iranin hallintoa vastaan (koska kansalaiset ovat), se tällä tavalla osaltaan käyttää sodan oikeutuksen periaatteita myös perustelemaan ja oikeuttamaan omaa lainvastaista toimintaansa. Sodasta puhutaan aineistossa ja se esitetään vastarintatoiminnan oikeuttajana esimerkiksi näin: ”Tässä vaiheessa Anonymous on sodassa Iranin hallinnon kanssa. Heidän pitäisi kysyä Kremliltä, kuinka hyvin se päättyi...”⁷³ Tämä on esimerkki Anonymousin provosoivasta, vahvasta retoriikasta, jota edustavat myös puheet väkivaltaisuuksista ja tappamisesta: ”Okei, saisinko huomionne kiitos, KYLLÄ, teidän huomionne media!! Iranin Islamilaisella Tasavallalla on kiire tappaa iranilaisia.”⁷⁴ Vertaamalla omaa lainvastaista toimintaansa vielä vakavampiin, ihmisten henkeä uhkaaviin rikoksiin, saadaan oma toiminta näyttämään paremmalta ja oikeutetulta. Selkeä vastustaja ja vastapuoli on koko ajan Iranin valtaeliitti ja viranomaiset: ”Katsokaa kansan voimaa ja viranomaisten häpeää. Kaikkine aseineen ja tarvikkeineen, samalla kun ampuvat suoraan kohti, he silti vetäytyvät ja juoksevat kansaa karkuun tyhjin käsin.”⁷⁵ Anonymous kokee Iranin hallituksen niin vääräksi, että rinnastaa sen natsihallintoon:

⁷³ At this point Anonymous is at war with Iranian regime. They should ask Kremlin if that ended well... (Anonymous Operations 21.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572540138227367937> haettu: 20.12.2023.)

⁷⁴ Okey may we have your attention, YES you media!! The Islamic Republic of Iran is busy killing Iranian people. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572898958124646410> haettu: 20.12.2023.)

⁷⁵ Look at the power of the people and the humiliation of the officers. With so many weapons and equipment, while they are shooting directly, they are still retreating and running away from the people with empty hands. (Anonymous Operations 22.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1572924010152824832> haettu: 20.12.2023.)

”Taistella natsihallituksia vastaan ympäri maailman”⁷⁶, sanotaan aineistossa vastauksena kysymykseen, mitä aiotte tehdä tänään. Tämä osoittaa hyvin sen, kuinka vääräksi Iranin hallitus koetaan ja kuinka sitä vastaan rikkominen koetaan oikeaksi. Iranin hallinnon harjoittamasta väkivallasta levitetään tietoisesti myös kuvamateriaalia tämän viestin vahvistamiseksi ja oman toiminnan oikeuttamiseksi: ”VAROITUS! Todella selkeä video Iranin islamilaisen hallinnon joukkojen ammuskelusta kohti protestoijia Iranissa.”⁷⁷ Tappamisen tuomisella näkyviin pyritään vetoamaan oikeudentuntoon; Iranin hallinto on paha ja sitä vastaan protestointi ja toimiminen on hyväksyttävää myös laittomin keinoin.

Voikin olla mahdollista hyväksyä laitton hakkerointi näillä perusteilla Iranin kaltaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa on tapahtumassa jonkinlaista uudistusta ja yhteiskunta on mahdollisesti suuressa muutostilassa. Mutta Anonymousin tai hakkereiden poliittinen, lakia rikkova toiminta ei tietenkään rajoitu vain Iraniin tai muihin samankaltaisiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin. Anonymous ja monet muut digitaaliset vastarintaoperaatiot, tietovuotajat, pilliin viheltäjät ja hakkerit, ovat toimineet omanlaisissaan yhteiskunnallisissa tilanteissa. Kaikissa tilanteissa voi löytää perusteita ja kannatusta sille, että toiminta on oikein, sankarillista, toivottavaa ja demokraattista. Mutta samoin tämän näkemyksen voi myös kumota. Tällöin nousee esille se kysymys, kuka päättää mikä tilanne tekee hakkeroinnista oikeutetun ja millaisten arvojen vuoksi lain rikkominen on oikeutettua? Vetoamalla Iranin hallituksen pahuuteen ja väkivaltaisiin tekoihin, ei voida kategorisesti oikeuttaa haktivismin olemassaoloa kansalaisvaikuttamisen muotona kokonaisuudessaan ja kaikkialla. Siksi onkin pohdittava vielä tarkemmin haktivismin mahdollista lukeutumista oikeutetuksi kansalaistottelemattomuudeksi ja sille asetettavia reunaehtoja.

7.2 Kansalaistottelemattomuuden rajat

Vaikka Anonymous tuo aineistossa selvästi esille perustelunsa omalle toiminnalleen ja sitä kautta oikeuttaa haktivismia osana kansalaisvaikuttamista ja maailman muuttamista paremmaksi, on

⁷⁶ Fight nazi regimes around the world. (Anonymous Operations 28.9.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1575050435886546944> haettu: 20.12.2023.)

⁷⁷ WARNING! Very clear video of Iranian Islamic regime forces gunning down protestors in Iran. (Anonymous Operations 23.11.2022 <https://twitter.com/AnonOpsSE/status/1595516196916436992> haettu: 20.12.2023.)

laajempi analyysi hakkeroinnin oikeutuksesta poliittisissa tarkoituksissa ristiriitaisempi ja haastavampi kysymys. Iranin kaltaisessa yhteiskunnallisessa murrotilassa, jossa kiistatta tapahtuu myös vakavia ihmisoikeusloukkauksia, on helpompi ymmärtää kansalaistottelemattomuus yhtenä toiminnan muotona. Kaikissa tilanteissa näin ei kuitenkaan ole. Voiko haktivismin liittymisen kansalaistottelemattomuuden perinteeseen ja sitä kautta oikeutuksen määrittää mielivaltaisesti vai voisiko haktivismille olla jokin yleispätevä oikeutus? Haktivismi kansalaistottelemattomuuden muotona on monin tavoin erilainen kuin perinteisemmät kansalaistottelemattomuuden muodot, sillä se tapahtuu kybertilassa ja on siksi ilmiönä uudempi ja epämääräisempi. Haktivismin oikeuttamisen kannalta on kuitenkin mielekästä tarkastella sitä myös nimenomaisesti kansalaistottelemattomuuden näkökulmasta. Tämä on oleellista myös poliittisen haktivismin erottamiseksi kyberterrorismista. Mikäli hakkeritoiminta halutaan oikeuttaa, se ei voi olla vain teinien sattumanvaraista puuhastelua, toiminnan perusteluna ei voi olla vandalismi tai henkilökohtaisen edun tavoittelu, toiminnalla on oltava poliittinen ja eettinen motiivi ja hakkerointi on nähtävä kansalaistottelemattomuuden muotona (Goodrum & Manion 2000, 15–16).

Hakkerit, kuten myös Anonymous aineistossa, oikeuttavat aktivismiaan sillä, että toiminnan avulla suojellaan ihmisiä epäoikeudenmukaisuudelta tilanteissa, joissa kukaan muu ei sitä tee (Bellaby 2021, 245). Monissa tapauksissa, joissa hakkerit ovat toimineet, valtio on suoraan rajoittanut ihmisten tiedonsaantia, sananvapautta ja loukannut ihmisoikeuksia (Bellaby 2021, 247). Näin on myös Iranissa ja tämän voi osaltaan nähdä riittävän oikeutukseksi kyseisessä yksittäisessä tapauksessa. Laajemmin katsottuna on kuitenkin ongelmallista, että on olemassa myös hakkerioperaatioita, jotka poliittisia viestejä sisältäessäänkin korostavat lähinnä hakkereiden henkilökohtaisia uskomuksia ja poliittisia näkemyksiä, eivät universaaleja ihmisoikeuksia (Bellaby 2021, 250). Tämä on omiaan liittämään haktivismin omankädenoikeuteen. Vaikka onkin toisinaan helppoa ymmärtää sellaisen toiminnan motiivia, jossa tavoitteena on väärintekijöiden rankaiseminen, herää omankädenoikeuden käyttämisestä monia eettisiä kysymyksiä, joita on pohdittava myös liittyen haktivismiin.

Digitaalisen vigilantismin voi nähdä kategorisesti vääränä, myös tilanteissa, joissa kohde on todella syyllistynyt vakavaan väärintekoon. Tämä johtuu käytettyjen metodien suuresta riskistä aiheuttaa fyysistä tai henkistä vahinkoa. (Delmas 2018, 72.) Näin ollen haktivistitoiminnan oikeutukseen ja eettisyyteen liittyen on pohdittava sitä, mikä on sellainen hyvä peruste, jonka vuoksi hakkerointi on oikeutettua ja mikä taas ei? Tähän ei ole selkeää vastausta, sillä usein nämä käsitykset ovat varsin

subjektiivisiä. Myös Anonymousin jäsenille toiminnan oikeutus perustuu lopulta pitkälti subjektiiviseen harkintaan ja näin ollen kyse on jonkinasteisesta vigilantismista. Haktivismia perustellaan usein juuri sillä, että vaikka laittomasti toimiessa saatetaan aiheuttaa toiminnalla jonkin verran vahinkoa, sen seurauksena isompi harmi voidaan ehkäistä. Näin Anonymous myös aineistossa toimii, kuten edeltävissä luvuissa olen osoittanut. Haktivismiin liittyy oikeuttamisen ja eettisten pohdintojen lisäksi riski disinformaation levittämisestä. Vastarinnan muotona arvaamaton ja joskus mielivaltaisen haktivismi ei ole legitimitetiltään yhtä vahva kuin monet demokratialle tutumat, perinteisemmät protestimuodot. (Sorell 2015, 392.)

On sanottu, että poliittisen hakkeroinnin voi oikeuttaa, jos toiminta on tehty suojaamaan elintärkeitä intressejä (engl. *vital interests*). Tällaisissa tilanteissa voi nähdä, että hakkerit puolustavat kansalaisoikeuksia tilanteissa, jossa muut, esimerkiksi valtiolta, joka periaatteessa on olemassa kansalaisten suojelemiseksi, eivät sitä tee. Toisaalta se, että hakkerit ovat ei-valtiollinen toimija tilanteessa, jossa valtio epäonnistuu ihmisten suojelemisessa ei tarkoita, että nämä haktivistit automaattisesti olisivat eettisiä toimijoita. Hakkerioperaatioiden eettisyys ja oikeutus määrittyy siis aina suhteessa ympäristöönsä. Tilanteissa, joissa valtiolla ei ole mahdollisuuksia tai tahtoa puolustaa kansalaisia tai joissa valtio itse toimii uhkana, kuten Iranin tilanteessa, hakkereiden toiminta on perusteltavissa. (Bellaby 2021, 231–232.) Hakkeritoiminnan oikeuttaminen keskeisimpien oikeuksien puolustuksella on kuitenkin varsin suhteellista, sillä joskus voi olla niin, että hakkeroinnissa käytettävät menetelmät aiheuttavat itsessään yhtä suurta tai suurempaa uhkaa ihmisten perusoikeuksille. Tällöin toiminnan oikeuttaminen ei tietenkään ole mahdollista. Näin ollen hakkerointia voidaan arvioida ainoastaan erottelemalla erilaisia poliittisia agendoja ja tilanteita laajasta kokonaisilmelmästä. (Bellaby 2021, 237.)

Oikeuttamisen kannalta onkin tärkeää tarkastella sitä, voidaanko haktivismi laskea kansalaistottelemattomuudeksi. Yksinkertaisimmillaan kansalaistottelemattomuus voidaan määrittää lain rikkomiseksi hyvän tarkoituksen vuoksi. Tällöin vallitsevan lain ja yksilön moraalien välillä on konflikti. (Klang 2004, 75.) Tarkemmin kansalaistottelemattomuus on määritelty julkiseksi, väkivallattomaksi poliittiseksi lain vastaiseksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on saada aikaan muutos lakiin tai politiikkaan. Myöhemmin tätä määritelmää on laajennettu laittomiin toimiin, joita toteutetaan avoimesti, väkivallattomasti ja tietoisesti, tarkoituksena vastustaa tai protestoida jotakin hallituksen lakia, politiikkaa tai päätöstä vastaan. (Klang 2004, 78.) Rawlsin varsin yleisesti

standardiksi hyväksytyyn näkemyksen mukaan kansalaistottelemattomuus on julkista, väkivallatonta, poliittisesti motivoitunutta tietoa tietyn lain rikkomista tavoitteena saada aikaan muutosta lakeihin tai vallitsevaan politiikkaan. Lisäksi kansalaistottelemattomuuden harjoittajien tulisi jollain tavalla jakaa yhteisön käsitys oikeudenmukaisuudesta ja yleisellä tasolla tunnustaa lain ja valtion legitimitetti hyväksymällä tekojensa lainmukaiset seuraukset. (Rawls 1971, 364–366.) Joidenkin näkemysten mukaan haktivismi vähintäänkin hyvin läheisesti muistuttaa kansalaistottelemattomuutta, kun korostetaan toiminnan periaatteellisia ja eettisiä motiiveja. Näin ollen sitä voitaisiin pitää moraalisesti oikeutettuna protestin muotona epäoikeudenmukaisuutta vastaan. (Delmas 2018, 64.) Lisäksi haktivismin tulisi kuitenkin olla myös eettisesti oikeutettua. Tämä on yksi kysymys, johon tarvitaan tarkempaa haktivistien motiivien tutkimista. (Goodrum & Manion 2000, 16.) Anonymousin Iran-operaation motiivit ovat aineistossa selkeästi nähtävillä. Se, miten näihin perusteluihin suhtautuu, on kuitenkin varsin subjektiivinen kysymys.

Vastarinnan ja kansalaistottelemattomuuden siirtyessä verkkoon, on asetettava uudelleen kyseenalaiseksi sen piirteet, toiminta ja oikeutus sekä suhtautuminen väkivaltaan. Tällöin esimerkiksi Rawlsin perinteistä kansalaistottelemattomuusteoriaa on laajennettava. Yleisesti ollen kansalaistottelemattomuuden tulisi olla väkivallatonta, mutta onko hakkerointi täysin väkivallatonta? Hakkereiden toiminnassa keskeisessä osassa ovat häiriötä aiheuttavat ja paljon riskejä sisältävät toimintatavat. Fyysinen väkivalta sinällään ei hakkerointiin kuulu, sillä se tapahtuu kybertilassa, mutta väkivallan määritelmä voi olla tässä liian suppea. Toiminnan oikeutuksen voi nähdä syntyvän siitä, että haktivistit toimivat, myös poliittista väkivaltaa harjoittaessaan, tilanteissa, jossa valtion pitäisi jo toimia esimerkiksi, jos hyvät lait eivät toteudu. (Bellaby 2021, 239.) Poliittinen oikeutus, jota hakkerit itse käyttävät voi olla hyvinkin varioiva. Se voi sisältää tavoitteen yksittäisten väärintekijöiden (esim. pedofiilit) rankaisemisesta tai perustua tavoitteeseen suojella ihmisoikeuksia ja sananvapautta. (Bellaby 2021, 241.) Toisin sanoen hakkeroinnin tarkoituksen tulisi olla vahingoittaa vain niitä toimijoita, jotka ovat syyllistyneet vääryyksiin, olivatpa ne sitten yksilöitä, organisaatioita tai valtioita, eikä sen tulisi aiheuttaa häiriötä muille (Bellaby 2021, 244–245). Erityisesti yksittäisiin ihmisiin kohdistuvista toimista herää kuitenkin kysymyksiä: Mikä antaa juuri hakkereille oikeuden toimia rankaisijoina ja miten toimien kohteen syyllisyydestä voidaan varmistua? Tämän vuoksi hakkeroinnin ja vigilantismin raja on usein häilyvä. Toisaalta esimerkiksi juuri Iranin tapauksessa on kysymys ihmisoikeuksien ja sananvapauden puolustamisesta ja väkivallan vastustamisesta, jolloin tavoite on yleispätevämpi ja tätä kautta mahdollisesti oikeuttavissa.

Haktivismi voitaisiin oikeuttaa siis kansalaistottelemattomuuden muotona, jos sen toimet sisältävät piirteitä julkisesta, väkivallattomasta, poliittisesti motivoituneesta toiminnasta, jolla pyritään muuttamaan lakeja tai vallitsevaa politiikkaa (Delmas 2018, 65). Tällaisenaan sen voisi nähdä osana normaalia demokraattista yhteiskunnallista toimintaa. Yksi alkuperäisistä haktivistiryhmistä *Cult of the Dead Cow* määritteli toimintansa nimenomaisesti ”teknologian käyttämiseksi ihmisoikeuksien parantamiseen” (Smallridge, Wagner & Crowl 2016, 61). Tähänhän myös Anonymous aineiston perustella Iran-operaatiossaan pyrkii. Poliittinen haktivismi nojautuu kuitenkin usein hyvistä aiheistaan huolimatta jollain tapaa tuhoamiseen perustuvaan toimintaan. Esimerkiksi palvelunestohyökkäykset vaikuttavat väistämättä hetkellisesti negatiivisesti tiedon saantiin ja sen vapaaseen virtaukseen. Samoin moniin muihin hakkeritoimiin liittyy riski ihmisten yksityisyyden loukkaamisesta tai mahdollisista taloudellisista tai maineellisista haitoista myös ns. viattomille osapuolille. (Bellaby 2021, 238.) Anonymous on historiansa aikana tehnyt lukuisia operaatioita osallistumalla laittomaan toimintaan, lailliseen aktivismiin sekä uudenlaisiin kansalaisprotestoinnin muotoihin. Jotkut näistä toimista ovat johtaneet myös oikeudellisiin vastatoimiin. Näin ollen on selvää, että haktivistien ja Anonymousin toimet haastavat lakia uudella tavalla. (Tomblin & Jenion 2016, 507–508.)

Yleisellä tasolla Anonymous pyrkii kohti ideaaliyhteiskuntaa. Se tavoittelee täydellistä avoimuutta ja läpinäkyvyyttä julkisiin instituutioihin, joissa sekä hallinnollinen että oikeudellinen oikeudenmukaisuus voidaan suoraan nähdä ja sitä voidaan julkisesti tarkastella. (Tomblin & Jenion 2016, 509.) Monet eettiset hakkerit näkevät toimensa erityisesti kansalaistottelemattomuuden ilmauksena ja samaistavat toimintansa sellaisiin perinteisiin kansalaistottelemattomuuden hahmoihin kuin Mahatma Gandhi tai Martin Luther King. Kun kansalaistottelemattomuuteen vastataan rikosoikeudellisin toimin, on viranomaisten huomioitava, että protestin synnyttäneet huolet avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä ovat todellisia ja legitiimejä. Oikeus protestointiin on yksi keskeisimmistä demokratiaan liittyvistä oikeuksista. Anonymous on onnistunut mobilisoimaan toimintaa, jossa pidetään esillä poliittisia ja sosiaalisia epäkohtia ja samalla vaikuttanut vahvasti kansalaisprotestoinnin uusin muotoihin, jotka voidaan liittää demokraattisen kansalaisvaikuttamisen perinteeseen. Taustalla on kuitenkin myös anarkistinen vire, joka perinteisille instituutioille ja hallinnoille näyttäätyy varsin epäeettisenä ja haasteellisena. (Tomblin & Jenion 2016, 513–516.)

Mikäli kybertilassa aletaan rankaisemaan väärintekijöitä ilman valtuuksia, siis kansalaiset toinen toisiaan, riski siihen, että rangaistuksi tulevat myös viattomat toimijat, kasvaa. Tämä voi johtaa internetissä anarkismiin. Olisi hyvä, että haktivismioperaatiot voisi määritellä vain interventioiksi ihmisoikeusloukkauksia vastaan. Jotkut haktivistit kuitenkin kokevat toiminnan anarkismina enemmän kuin laajasti liberaalina, ihmisoikeuksiin keskittyneenä kansalaistoimintana. Silti haktivisteja, jotka pyrkivät suojelemaan ihmisoikeuksia, rohkaisemaan toisinajatteliijoita ja puolustamaan demokraattisia aktivisteja, ylläpitämään kansalaisvapauksia ja tuomaan ilmi viranomaisten väärinkäytöksiä voidaan hyvällä syyllä puolustaa. (Delmas 2018, 77.) Yhteiskunnallinen avoimuus ja läpinäkyvyys ovat teemoja, joita on aina syytä pitää esillä myös demokraattisiksi miellettyissä valtioissa. Siinä missä Anonymous ankkuroituu näihin ideaaleihin, voi toiminnan nähdä keräävän kannatusta, tukea ja myös oikeutuksen kansalaisten silmissä, niin Iranissa kuin muissakin maissa. Samalla hallitukset ja oikeuslaitokset, jotka etääntyvät näistä tavoitteista, menettävät kannatustaan. Myös tämä pätee Iranin tapauksessa. Jos hallitukset siis vastaavat kansalaisaktivismia harjoittavia hakkereita vastaan syytteillä ja oikeusjutuilla, voi se johtaa laajaan kansalaisten jakautumiseen. Tällä hetkellä vastaukset Anonymousin ja muiden hakkereiden toimiin ovat usein varsin epäselviä ja niihin tulisikin löytää uudenlaisia keinoja vastata. (Tomblin & Jenion 2016, 515–516.)

Internet-aikakauden alussa hakkereita ja haktivisteja kutsuttiin ”tietokone vallankumouksen sankareiksi”. Sittemmin heistä on tullut ennemminkin ”informaatioajan pahiksia”, koska valtiot ovat tosissaan alkaneet muodostaa tiukkoja lakeja kyberrikollisuutta vastaan. (Delmas 2018, 64.) Lakia tulkitaan usein niin, että kaikenlainen hakkerointi niputetaan saman arvoiseksi rikolliseksi toiminnaksi. Kuten todettua, hakkerointi on kuitenkin moninainen ilmiö ja sillä voi olla myös laaja demokraattinen potentiaali. Siksi haktivismin ja kansalaistottelemattomuuden välisen suhteen tutkiminen on niin tärkeää. Teoreettinen kehys, jota haktivismiin usein käytetään, on sama, jolla on käsitelty perinteistä kansalaistottelemattomuutta. Perinteinen lähestyminen lähtee siitä, että haktivistitoimet, jotka täyttävät perinteisen kansalaistottelemattomuuden kriteerit, voidaan luokitella elektroniseksi kansalaistottelemattomuudeksi ja tällöin ne ovat aktivismin muotoina oikeutettuja. Samalla taas haktivistitoimet, jotka eivät täytä näitä kriteerejä, eivät myöskään ole oikeutettuja. Usein elektroniseen kansalaistottelemattomuuteen sovelletaan joko suoraan Rawlsin perinteistä kansalaistottelemattomuusteoriaa tai jotain hyvin samankaltaista. Käytännössä melko harvat haktivistitapaukset täyttävät tyydyttävästi tämän kriteeristön, varsinkaan toiminnan oikeuttamisen osalta. Erityisen kyseenalaista haktivismiin liittyen on edelläkin käsitelty kolmansille osapuolille

aiheutettu haitta, vastuunkanto tekojen seurauksista sekä esitetyn poliittisen agendan kannatuksen heikkous. Esimerkiksi Anonymousin toimintaan liittyy vahva anarkistinen vire ja ajatus siitä, että lain rikkomisesta ei tarvitse kantaa seurauksia. Myös ajettujen asioiden kannatuspohjaa on vaikea arvioida. Poliittisena moraaliarvona esimerkiksi juuri ihmisoikeusrikkomuksia vastaan protestointi voisi oikeuttaa toimintaa laajan yleisön silmissä, mutta sellaista toimintaa, jossa vain edistetään 'digitaalisesti korreketeja' arvoja, kuten elektronista vapautta tai yksityisyyttä, ei voida tähän lukea. (Delmas 2018, 66.) Lisäksi monista muista kansalaistottelemattomuuden muodoista poiketen haktivismi on usein keskeisesti anonyymia. Monet muut kyberaktivismin muodot ovat huomattavasti näkyvämpiä ja toimivat avoimemmin. Tällöin ne on myös helpompi oikeuttaa. Anonymiteetti luo lisää kyseenalaistusta sille, kuka ja ketkä toiminnan takana todellisuudessa ovat ja ketkä siitä vastaavat. Lisäksi haktivismi voi usein edustaa hyvin äärimmäisiä näkemyksiä, joita ei kovin laajasti kannateta demokraattisissa valtioissa äänestäjien keskuudessa. (Sorell 2015, 391–392.)

Kansalaistottelemattomuuden määrittely tarkoituksella laittomaksi, periaatteelliseksi, kollektiiviseksi protestitoiminnaksi, jossa kansalaiset tavoittelevat poliittista muutosta tiettyihin lakeihin, politiikkaan tai instituutioihin (Celikates 2016, 985) ei aseta vaatimuksia toimijan asenteelle systeemiä kohtaan yleisellä tasolla, valitulle toiminnan kohteelle tai toimintaa ohjaaville periaatteille. Tässä ei myöskään vaadita toiminnalta ehdotonta julkisuutta tai väkivallattomuutta. Internet on uusi vallankäytön muoto ja samalla se on rakenteellisesti muuttanut ja laajentanut julkista tilaa, vallan toimintalogiikkaa ja kansalaistottelemattomuuden muotoja. Anonymousin haktivistioperaatiot, myös Iran-operaatio, ilmentävät uusia kansalaistottelemattomuuden käytäntöjä, joissa tekninen vallan infrastruktuuri muutetaan intervention välineeksi. Anonymousin toimissa näkyy myös huumoripohjaisuus, pränkkäily, jota perinteisesti taas ei nähdä kansalaistottelemattomuuden tai muunkaan poliittisen vaikuttamisen piirteenä. (Delmas 2018, 68–69.) Näin ollen kokonaisuutena hakkerietiikkaa, monia sen toimintamuotoja ja kyberiskuja ei voi oikeuttaa, eikä sitä koko laajuudessaan voi pitää oikeutettuna kansalaisaktivismia tai kansalaistottelemattomuutena. Sen sijaan esimerkiksi juuri Iranin kyberoperaation kaltaisessa tilanteessa hakkerointi voi olla tehokas keino poliittisen muutoksen ajamiseen, huomionkeräämiseen ja tiedon lisäämiseen. Anonymousin toimet Iran-operaatiossa voivat siis olla oikeutettavissa, mutta monet muut Anonymousin tai muiden haktivistien toimet automaattisesti eivät.

Sananvapaus internetissä ei ole suojattua, sillä sitä voivat säädellä suuryritykset, palveluntarjoajat ja yksittäisten sivustojen ylläpitäjät, kuten Facebook, Amazon, Apple ja PayPal. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ihmisten sananvapaus internetissä on aina kaupallisten toimijoiden määriteltävissä, sillä palvelujen käyttöehdot järjestelmällisesti antavat ylläpitäjälle laajat oikeudet säädellä käyttäjän toimia. (Delmas 2018, 67.) Myös tämän vuoksi aktivismia tarvitaan kybertilassa. Haktivismin yksiselitteinen määrittäminen uudeksi kansalaistottelemattomuudeksi ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä monet hakkerioperaatiot selvästi rikkovat yleisesti hyväksyttyä kansalaistottelemattomuuden kriteeristöä. On myös huomioitava, että valtiot itse ovat vastuussa suurimmasta osasta palvelunestohyökkäyksistä ei-valtiollisia toimijoita vastaan ja valtioilla on myös huomattavan vahva kapasiteetti tuhota ja häiritä kansalaisten ylläpitämiä sivustoja, kuten toisinajattelijoiden blogeja ja demokratiaa ajavien toimijoiden nettisivuja. (Delmas 2018, 79.) Tätä harjoittavat autoritääriset hallitukset esimerkiksi Iranissa ja Kiinassa mutta myös länsimaissa tämä on otettava huomioon demokratian uhkana.

Haktivismia ei suoriltaan voi määritellä uudeksi kansalaistottelemattomuuden muodoksi, sillä se on ilmiönä niin moninainen ja osa laajempaa uutta digitaalisen vastarinnan ilmiötä (Delmas 2018, 70). Tämän toiminnan rajat ja oikeutus herättävät kuitenkin kysymyksiä ja nämä samat kysymykset koskevat kaikkea digitaalisessa maailmassa tapahtuvaa vastarintatoimintaa; niin vigilantismia, pilliin viheltämistä kuin Anonymousin moninaista toimintaa sisältäviä kyberoperaatioitakin. Aineistossa Anonymous oikeuttaa toimintaansa hyvillä aikeillaan ihmisoikeuksien parantamiseksi, lukemalla hakkerointinsa perinteisen kansalaisvaikuttamisen osaksi sekä Iranissa vallitsevalla epäoikeudenmukaisella ja väkivaltaisella poikkeustilalla. Tällaisen voi usein nähdä kansalaistottelemattomuuden oikeutettuna perusteluna mutta kuten osoitettua, haktivismiin liittyy myös piirteitä, joiden vuoksi se ei kiistattomasti sovi kansalaistottelemattomuuden raameihin. Sen vaikutukset ovat kuitenkin potentiaalisesti suuria sekä hyvässä että pahassa. Jos ajatellaan, että hakkeritoiminnan oikeuttaminen on tilannekohtaista, voi Anonymousin toimintaa kyberoperaatiossa oikeuttaa tässä työssä esitetyillä perusteilla. Samalla myös Iranissa voisi olla muita legitiimejä, vähemmän kiistanalaisia keinoja vaikuttaa. Keskustelu haktivismin oikeuttamisesta on vasta alussa ja sen voi nähdä tulevaisuudessa yhä tärkeämpänä tutkimuskohteena, sillä sen merkitys jatkossa vain kasvanee. Esimerkiksi juuri Anonymous on ja tulee olemaan aktiivinen myös tulevilla yhteiskunnallisissa kamppailuissa.

8. Johtopäätökset

Tässä pro gradussa on käsitelty haktivismia poliittisen vastarinnan muotona. Esimerkkitapauksena haktivismista on toiminut Anonymousin kyberoperaatio Iranin hallintoa vastaan syksyllä 2022. Tutkimuskysymys kuului: *Millainen poliittinen toimija Anonymous Iranin hallituksen vastaisen kyberoperaation valossa on?* Tähän vastattaessa aineistona on toiminut Anonymousiin liittyvillä Twitter-tileillä tehdyt julkaisut kyberoperaation alkuajoilta. Aineiston analyysissä ja Anonymousin poliittisen toimijuuden luonteen selvittämisessä huomio on ollut erityisesti siinä, millainen Anonymousin rakenne (identiteetti, henkilöllisyys, muoto) poliittisena toimijana on ja millaisia ovat sen periaatteet, tavoitteet, toimintamahdollisuudet sekä käytännön toiminnan keinot ja tyyli. Keskeisiä teoreettisia käsitteitä poliittisen toimijuuden lisäksi ovat olleet yhteiskunnalliset liikkeet, kansalaisaktivismi, poliittinen vastarinta (erityisesti elektronisen vastarinnan eri muodot), kyberterrorismi ja kansalaistottelemattomuus.

Tutkimuskysymykseen vastatessa on ensiksi käsitelty Anonymousin käytännön toimintaa Iranin hallituksen vastaisessa kyberoperaatiossa. Tähän kuuluvat hakkeri-iskut hallinnon keskeisiin elimiin ja yksittäisten henkilöiden tietoihin. Samoin keskeinen osa käytännön toimintaa on tietojen julkaiseminen hallinnon lainvastaisista toimista ja tiedon levittäminen sekä Iranin kansalaisille että koko maailmalle Iranin tapahtumista. Tämän jälkeen on käsitelty Anonymousin kyberoperaation poliittista viestiä; poliittisia tavoitteita, joihin Iranissa pyritään (vallankumous ja sarron päättäminen) sekä taustalla vaikuttavia yleisen tason poliittisia arvoja (vapaus, tasa-arvo, ihmisoikeudet). Näitä on käsitelty myös yleisellä tasolla hakkerietiikan valossa. Lopuksi on käsitelty kyberoperaation ja haktivismin oikeuttamiseen liittyviä teemoja; sitä, miten aineistossa oikeutetaan poliittista hakkerointia Iranin protestien osana ja miten tähän oikeutukseen voi suhtautua kansalaistottelemattomuuden näkökulmasta. Tämä kaikki on keskeistä Anonymousin poliittisen toimijuuden arvioimisessa.

Keskeinen johtopäätös on, että Anonymous on omalaatuinen ja ristiriitainen poliittinen toimija. Aineiston kielenkäytössä ja ilmaisuissa tulee vahvasti ilmi, ettei se kuulu perinteisen ja muodollisen poliittisen vaikuttamisen piiriin. Sen sijaan se edustaa omanlaistaan, uudenlaista ja radikaalia vaikuttamistapaa. Tämä omalaatuisuus ja modernius näkyy sekä digitaalisessa ja anonyymissa

toimintaympäristössä että soveliaisuutta rikkovassa toiminnassa ja kielenkäytössä. Lisäksi keskeinen elementti on toiminnan laittomuus. Anonymousin hakkeritoiminta rikkoo lakia. Lisäksi toiminnalle on aineiston perusteella normaalia toimia uhkailun, uhkausten toteuttamisen ja koko ajan läsnä olevan uhoamisen kautta. Lisäksi tämänkin työn aineisto ja Anonymousin toiminta osoittaa, että hakkerointi ja kaikenlainen digitaalinen vastarinta on tullut pysyvästi merkittäväksi osaksi poliittisia kamppailuja. Kansalaisaktivismi tapahtuu nykyään sekä kybertilassa että todellisessa maailmassa. Myös kansalaistottelemattomuuden ja sananvapauden rajat ovat muutostilassa internetin roolin kasvun myötä. Anonymous on yksi esimerkki aktiivisesta toimijasta, joka on keskeisesti vaikuttanut yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Iranin tapauksessa Anonymous on toiminut sekä hakkerina että tiedonvälittäjänä, pitänyt asiaa esillä ja saanut näin Iranin tapahtumille kansainvälistäkin huomiota. Tämä on jo sinällään poliittisesti merkittävä teko.

Poliittisena toimijana Anonymous on Iranin vastaisen kyberoperaationsa perusteella muodoton, hahmoton, yhtä aikaa kaikkialla ja ei missään. Anonymous ei ole tietty yksittäinen toimija, henkilö tai ryhmä vaan jotain idean tasolla olemassa olevaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö se olisi todellinen, toimintakykyinen ja vaikuttava. Lisäksi se on ulostulojensa perusteella varsin aktiivinen ja radikaali toimija. Vastarinnan muotona Anonymousin toiminta, kuten haktivismi yleensäkin, on uusi ja kiistanalainen. Se haastaa perinteisiä käsityksiä kansalaisaktivismista ja demokraattisiksi ja oikeutetuiksi koetuista poliittisen toiminnan muodoista. Ero kyberterrorismin ja haktivismin välillä perustuu toimintaa ohjaaviin motiiveihin ja perusteluihin. Anonymousin poliittinen toiminta vaatii aina jossain määrin omankädenoikeuteen eli vigilantismiin juontavia perusteluita. Internetin lisääntyneen vaikutuksen myötä käy yhä haastavammaksi eritellä erilaisia haktivismin toimijoita ja näiden toiminnan perusteluita toisistaan. Samalla tämä monimutkaistaa entisestään haktivismin ja myös Anonymousin toiminnan oikeuttamista. Samoin haktivismin mahdollinen määrittely uudelleenlaiseksi elektronisen kansalaistottelemattomuuden muodoksi on haastavaa. Näiden kysymysten määrittelyssä toiminnan perustelut ovat kuitenkin keskeisessä roolissa ja siksi niihin on myös tässä työssä paneuduttu merkittävänä osana Anonymousin poliittista toimijuutta.

Haktivismi poliittisen vastarinnan muotona on varsin uusi ja vasta muotoutumassa ja vakiintumassa osaksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen kenttää. Samalla tavat suhtautua siihen ovat vasta muotoutumassa. Tämän vuoksi siitä on syytä tehdä runsaasti lisää yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Tämänkin tutkielman tekoprosessin aikana ja lopputuloksia pohdittaessa on koko ajan näkyvillä

Anonymousiin liittyvä epämääräisyys tutkimuskohteena. Tämä tarkoittaa, että varmoja vastauksia kysymyksiin on lähes mahdotonta saada, sillä toiminta perustuu anonyymiteettiin ja hämmentämiseen, jonka kybertila tehokkaasti mahdollistaa. Keskeistä on kuitenkin huomata, että poliittinen hakkerointi on olemassa oleva toiminnanmuoto, joka ei tule katoamaan esimerkiksi vain kriminalisoimalla ja säätämällä kovia rangaistuksia kaikenlaisesta hakkeroinnista ja tietovuotamisesta. Sen sijaan on keskeistä pohtia haktivistien toimia ja motiiveja tapauskohtaisesti. Lisäksi on keskityttävä pohtimaan toiminnan eettisyyttä sekä toimien yhteiskunnallista, poliittista ja yleistä merkittävyyttä. Hakkeroinnin oikeuttaminen vastarinnan muotona on mahdollista mutta ei yksinkertaista tai itsestään selvää.

Iranin epävakaa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa ihmisoikeuksia kiistatta rikotaan, Anonymousin toimet voivat olla oikeutettavissa universaaleihin periaatteisiin, kuten juuri ihmisoikeuksiin, nojaten. Monissa muissa tilanteissa hakkerointi saattaa kuitenkin aiheuttaa enemmän haittaa kuin hyötyä ja siksi yleispätevää oikeutusta sille ei voi antaa. Keskustelua ja tutkimusta aiheesta on syytä jatkaa, sillä poliittinen vastarinta on saanut ja tulee jatkossa saamaan uusia digitaalisia muotoja. Hakkerointia, poliittista tai ei-poliittista, ei voida kokonaan estää. On vielä liian aikaista arvioida Iranin poliittista tulevaisuutta tai Anonymousin kyberoperaation lopullista vaikuttavuutta siihen. Voidaan kuitenkin todeta, että haktivismi osoittaa Iranin tapauksessa voimansa ja alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti on mukana jonkinlaisessa poliittisessa vallankumouksessa tai ainakin pyrkimässä siihen. Hakkeri-ideaali kaiken tiedon ja internetin vapaudesta on tässä tapauksessa taustalla ja sen sijaan keskitytään ihmisoikeusrikkomusten korjaamiseen ja poliittisen vallan vaihtamiseen Iranissa, siis varsin paikallisesti. Kyberoperaation lopullisena poliittisena päämääränä on kansalaisten tahdon toteutuminen ja nykyisen hallinnon vaihtaminen. Samalla halutaan parantaa erityisesti tyttöjen ja naisten oikeuksia. Se, miten tässä onnistutaan, selviää myöhemmin.

Anonymousin poliittinen toimijuus Iranin hallinnon vastaisessa kyberoperaatiossa näyttäytyy internetin luoman globaalien vaikuttamisten vuoksi epämääräisenä mutta silti laajana ja vahvana. Tässä tapauksessa haktivismi voi olla tehokaskin poliittisen vaikuttamisen apuväline ja sille on myös mahdollista löytää oikeutus. Laajemmassa kuvassa haktivismi on kuitenkin edelleen kiistanalainen, epävarma sekä varsin uusi ja tuntematon vastarinnan muoto, jota on syytä tarkastella jatkossa lisää monista eri näkökulmista ja erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa. Iranin tapauksessa

lopputuloksesta riippumatta on huomionarvoista, että ainakin Anonymous on aktiivisesti toiminut ja toimii edelleen autoritäärisen ja väkivaltaisen hallinnon vastustamiseksi. Kyberiskuilla vaikeutetaan hallinnon toimintaan varsin konkreettisesti. Anonymous toimii muunlaisten poliittisten toimijoiden, eli protestoijien ja perinteisemmän kansalaisaktiivisuuden harjoittajien lisäksi, heitä tukien. Kybervaikuttaminen ja haktivismi ovat siis keinoja vahvistaa sitä sanomaa, joka Iranin kaduilla jo kaikuu ja kaikuisi Anonymousista huolimatta. Kybertilan ja hakkeroinnin käyttö vain vahvistaa tätä viestiä. Kaikki tämä on oleellista Anonymousin hämmentävässä, uudenaikaisessa ja edelleen tarkempaa tutkimusta vaativassa poliittisessä toimijuudessa.

Kirjallisuus

- Aitchison, G. (2018) (Un)civil Disobedience. *Raisons Politiques* 1 (69), 5–12.
- Bateson, R. (2021) The Politics of Vigilantism. *Comparative Political Studies* 54 (6), 923–955.
- Bellaby, R. W. (2021) An Ethical Framework for Hacking Operations. *Ethical Theory and Moral Practice* 24 (1), 231–255.
- Bernardi, C. L. (2016) Commune, the Web, and the Anarchist Thought of Mikhail Bakunin. Teoksessa Coban, B. (toim.) *Social Media and Social Movements: The Transformation of Communication Patterns*. Lanham Maryland: Lexington Books, 1–18.
- Best, K. (2003) The Hackers Challenge: Active Access to Information, Visceral Democracy and Discursive Practice. *Social Semiotics* 13 (3), 263–282.
- Coole, D. "agency". *Encyclopedia Britannica*. 08.03.2022. <https://www.britannica.com/topic/agency-political-theory> [haettu: 31.01.2024.]
- Cammaerts, B. (2013) Networked Resistance: The Case of WikiLeaks. *Journal of Computer-Mediated Communication* 18 (4), 420–436.
- Caygill, H. (2013) *On Resistance: A Philosophy of Defiance*. London: Bloomsbury.
- Celikates, R. (2016) Democratizing Civil Disobedience. *Philosophy and Social Criticism* 42 (10), 982–994.
- Chenoweth, E. (2020) The Future of Nonviolent Resistance. *Journal of Democracy* 31 (3), 69–84.
- Chenoweth, E. (2017) Trends in Nonviolent Resistance and State Response: Is Violence Towards Civilian-Based Movements on the Rise? *Global Responsibility to Protect* 9 (1), 86–100.
- Chenoweth, E. & Cunningham, K. G. (2013) Understanding Nonviolent Resistance: An Introduction. *Journal of Peace Research* 50 (3), 271–276.
- Chenoweth, E.; Perkoski, E. & Kang, S. (2017) State Repression and Nonviolent Resistance. *The Journal of Conflict Resolution* 61 (9), 1950–1969.
- Coleman, G. (2011) Hacker Politics and Publics. *Public Culture* 23 (3), 511–516.

- Coleman, G. (2013) Anonymous in Context: The Politics and Power Behind the Mask. Centre for International Governance Innovation 3, 1–21.
- Coleman G. (2014) *Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy: The Many Faces of Anonymous*. London: Verso.
- Collister, S. (2014) Abstract Hacktivism as a Model for Postanarchist Organizing. *Ephemera: Theory & Politics in Organization* 14 (4), 765–779.
- Colvin, N. (2018) Whistle-Blowing as the Form of Digital Resistance: State Crimes and Crimes Against the State. *State Crime* 7 (1), 24–45.
- Curran, G. & Gibson, M. (2013) Wikileaks, Anarchism and Technologies of Dissent. *Antipode* 45 (2), 294–314.
- della Porta, D. & Diani, M. (1999) *Social Movements. An introduction*. Malden, MA: Blackwell.
- Delmas, C. (2018) Is Hacktivism the New Civil Disobedience? *Raisons Politiques* 1 (69), 63–81.
- Diani, M. & McAdam, D. (toim.) (2003) *Social Movements and Networks. Relational Approaches to Collective Action*. Oxford: Oxford University Press.
- Dudouet, V. (2013) Dynamics and Factors of Transition from Armed Struggle to Nonviolent Resistance. *Journal of Peace Research* 50 (3), 401–413.
- Eisenhardt, K. M. (1989) Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review* 14 (1), 57–74.
- Fuchs, C. (2006) The Self-Organization of Social Movements. *Systemic Practice and Action Research* 19 (1), 101–137.
- Fuchs, C. (2013) The Anonymous Movement in the Context of Liberalism and Socialism. *A Journal for and about Social Movements* 5 (2), 345–376.
- Fuchs, C. (2014) Anonymous: Hacktivism and Contemporary Politics. Teoksessa Fuchs, C. & Trottier, D. (toim.) *Social Media, Politics and the State: Protests, Revolutions, Riots, Crime and Policing in the Age of Facebook, Twitter and Youtube*. New York: Routledge, 88–106.

- Gehl, R. W. (2018) *Weaving the Dark Web: Legitimacy on Freenet, Tor and I2P*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- George, J. J. & Leidner, D. E. (2019) From Clicktivism to Hacktivism: Understanding Digital Activism. *Information and Organization* 29 (3), 100249.
- Gillen, M. (2012) Human Versus Inalienable Rights: Is There Still a Future for Online Protest in the Anonymous World? *European Journal of Law and Technology* 3 (1), 1–19.
- Goode, L. (2015) Anonymous and the Political Ethos of Hacktivism. *Popular Communication* 13 (1), 74–86.
- Goodrum, A. & Manion, M. (2000) Terrorism or Civil Disobedience: Toward a Hacktivist Ethic. *Computers & Society* 30 (2), 14–19.
- Gordon, T. (2005) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, A. ja Pyysiäinen, I. (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Gaudeamus: Helsinki, 114–130.
- Häkli, J. & Kallio, K. P. (2014) Subject, Action and Polis: Theorizing Political Agency. *Progress in Human Geography* 38 (2), 181–200.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> [haettu: 28.08.2023.]
- Johnston, L. (1996) What is Vigilantism? *The British Journal of Criminology* 36 (2), 220–236.
- Jordan, T. & Taylor, P. (1998) A Sociology of Hackers. *The Sociological Review* 46 (4), 757–780.
- Jordan, T. & Taylor, P. (2004) *Hacktivism and Cyberwars – Rebels with a cause?* London: Routledge.
- Klang, M. (2004) Civil Disobedience Online. *Journal of Information, Communication & Ethics in Society* 2 (2), 75–83.
- Knapp, T. M. (2015) Hacktivism – Political Dissent in the Final Frontier. *New England Law Review* 49 (2), 259–295.

Kukko, J. (2023) Nettietsiviä ja pedofiilinmetsästäjiä – Verkossa harjoitettava omankädenoikeus. Teoksessa Nykänen, T.; Kukko, J. & Koikkalainen, P. (toim.) *Tottelematon kansa: Poliittisen vastarinnan muuttuvat muodot*. Tampere: Vastapaino, 249–283.

Levy, S. (1984) *Hackers: Heroes of the Computer Revolution*. New York: Dell.

McCarthy, J. D. & Zald, M. N. (1973) The trend of Social movements in America: Professionalization and Resource Mobilization.

<https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/50939/164.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

[haettu: 30.01.2024.]

Mikhaylova, G. (2014) *The "Anonymous" Movement: Hacktivism as an Emerging form of Political Participation*. Texas State University.

<http://108.166.64.190/omeka222/files/original/1dc05d767bf32388c87b0be1779d3bbf.pdf> [haettu:

28.08.2023.]

Passerin d'Entreves, M. (1994) *The Political Philosophy of Hannah Arendt*. London & New York: Routledge.

Purkis, J. & Bowen, J. (2004) *Changing Anarchism: Anarchist Theory and Practice in a Global Age*. New York & Manchester: Manchester University Press.

Rawls, J. (1971) *A Theory of Justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Smallridge, J.; Wagner, P. & Crowl, J. N. (2016) Understanding Cyber-Vigilantism: A Conceptual Framework. *Journal of Theoretical & Philosophical Criminology* 8 (1), 57–70.

Sorell, T. (2015) Human Rights and Hacktivism: The Cases of Wikileaks and Anonymous. *Journal of Human Rights Practice* 7 (3), 391–410.

Vegh, S. (2003) Classifying Forms of Online Activism – The Case of Cyberprotests against the World Bank. Teoksessa McCaughey, M. & Ayers, M. (toim.) *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. London: Routledge, 71–95.

Vinshagen, S. (2015) *A Theory of Nonviolent Action: How Civil Resistance Works?* London: Zed Books.

Virkki, T. (2004) *Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa*. Atena: Jyväskylä.

Tomblin, J. & Jenion, G. (2016) Sentencing 'Anonymous': Exacerbating the Civil Divide Between Online Citizens and Government. *Police Practice & Research* 17 (6), 507–519.

Thomas, J. (2005) The Moral Ambiguity of Social Control in Cyberspace: A Retro-Assessment of the 'Golden Age' of Hacking. *New media & Society* 7 (5), 599–624.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Vantaa: Tammi.

Aineisto

Aineisto on kerätty seuraavilta X-tileiltä:

Anonymous (@YourAnonOne) <https://twitter.com/youranonone> [haettu: 30.01.2024.]

Anonymous Operations (@AnonOpsSe) <https://twitter.com/anonopsse> [haettu: 30.01.2024.]

Anonymous (@YourAnonNews) <https://twitter.com/YourAnonNews> [haettu: 30.01.2024.]